k]; sfpl;n gkfnåf/f /fli6«t/sf]-s_ ju{df juLs[t

j}hoGtL

jif{!# cª\s % k0ff{ª\s &! t]wfs]Gbl[t ;flxlTos klqsf @)&& k';–df3

संस्थापक

j;Gtsdf/ zDdf{gkfnÚ

संरक्षक

/fwfbjL zdf{

निर्देशक

ljgosdf/ zdf{gkfn

प्रधान सम्पादक

&fs'/ zdf{e)*f/L

सम्पादक

ofbj e^\'/fO{

सहयोगी

sdnf gkfn

dx]zk|;fb l/hfn

efef zdf{

cfef zdf{

dft[sf cfrfo{

ljej gkfn

प्रकाशक

zAbfy{ksfzg

rfa]h, sf7df8f}

Shabdartha Prakashan

Chabahil Ganeshthan, Kathmandu, Nepal

977-01-4497351 / 9841-496103

email : shabdarthaprakashan@gmail.com

nepal.vk@hotmail.com / nepal120@yahoo.com

web: http://nepalipublisher.com / http://shabdarthaprakashan.com

;'rgf M j}hoGtLdf k|sflzt /rgfsf] ;DkÛ{lhDd]jf/ :jod\n]vs g}xg\5g\.

;DkfbsLo

- gkfnL ;flxTosf ;jfdf ;dlkt jhoGtL ljwf sIGbt ;flxlTos klqsfsf nlo egsf gkfnL ;flxTodf ljwfut ;j4g / kj4g ug'xf .
- gf6s÷PsfªsL, rf8÷kj, ;:slt, ljbzofqf / :jbzofqf, kj:dlt, /fli6oJolQmTj, ;:d/0f, lgaGw, dQms, uLt, uhn, uBsljtf, 5Gbsljtf, n3'syf, syf, n3pkGof;, ;dLIff cflb kfr ;oeGbf w/ ;l6fsf cgs ljwf pkljwfsf xhf/f /rgf kjfzg ul/;ssf ;jljlbt 5 .
- jhoGtL klqsf ljwfsGbl klqsf ePsf xgfn clxn syfsf kfnf cfPsf 5 . syf pknAw u/fpg ;l6fx¿klt cfef/ JoSt ub5f . oxfx?sf ;befjn ubf g o:tf ;Gb/ syf klKt ePsf 5g / kf7s;fd'/fVg kfPsf 5f . hLjgsf ljljw klfnf0 ;dl6Psf ;Gb/ syfx¿sf ;ufnf aGg kUsf 5of . ;fdflhs ljslt lj;ªult dfq xf0g ls hLjg s xf < klos dflg;sf ;frf0 s:tf 5 < ;fdflhs cf/fxfj/fxdf bzsf l:ylt s:tf 5 / stflt/ u0/xsf 5 < jtdfg ;do sf/fgfn ubf dflg;sf dgl:ylt s;/L ?dlNnPsf 5 < olnsf ultljlw s s:tf xG5g / hLjgsf cfwf/et cfjZostf s xg < eGg s/fnf0 oL syfx¿n afnsf l:ylt xf t;y gkfnL ;flxTosf lfqdf ofubfg k¥ofpb cfPsf jhoGtLn cjZo klg kf7snf0 sxL k/0ff, sxL cfgGb cjZo lbg5 eGgdf xfdL ljZj:t 5f .
- cf^gf nlo cg'sn jhoGtLn ;DalGwt ljwfsf hfgsf/L jhoGtL ljwf sIGbt ;flxlTos klqsf / jhoGtL ;flxlTos klqsf gfdsf k;a's leQfaf6 lb0/xs 5 / o; cg'sn nv /rgfx¿ klg klKt ul//xs 5 .
- jhoGtLn o; cl3 syf cªssf ¿kdf cªs $, !!, ##, #*, ^@ kjflzt e0;ssf xg / clxn of &! cªs klg oxfx¿sf xftdf cfPsf 5 .
- jhoGtLnf0 dfof u// cf^gf /rgf pknAw u/fpgxg ;Dk0f ;l6fx¿df jhoGtL kl/jf/ xflbs cfef/ kj6 ub5 . o;sf ;fy cfufdL lbgdf klg ;Dk0f nvs ;flxTosf/ Pj kf7sx¿af6 ;gx, ;befj / ;xofu klKt xg5 eGgdf xfdL ljZj:t 5f .

;:slt-!, kf{dlt-!, n3pkGof;-!, rf8÷kj{!, gf6s÷Psfªsl-@, ult-!, ljbzofqf-@, dQms-#, uhn-#, /fli6oJolQmTj-%, n3'syf-$, :jbzofqf-$, ;:d/0f-^, uBsljtf-^, syf-^, lgaGw-&, ;dLIff-&, 5Gbsljtf-!) cfbf cªsx? lgsfln;ssf] ;flxlTos klqsf jhoGtLsf] &@ cf}cªs 5Gbsljtf-!! xg5 .

- zAbfy{kjfzgsf] jf ;f08df jhoGtLsf ;a}cªs 8fpgnf8 ug{ ldNg]u/L /flvPsf 5g\.

o; cªsdf

क्रम	जीवनी	रचनाकार	पृष्ठ
१.	युवा श्रीमान्	आत्माराम खरेल	५
२.	समय	कमला नेपाल	११
३.	सत्यवादी रामचन्द्र	खगेन्द्र खोल्साघरे	१४
४.	मसानघाट	तिलस्मी प्रभास	१७
५.	जीवन सङ्घर्ष	दीपक भण्डारी	२०
६.	मोबाइल माया	दीपक श्रेष्ठ	२३
७.	राक्षस अड्कल	प्रकाशमणि दाहाल	३३
८.	भुङ्ग्रो	प्रेमनारायण भुसाल	४१
९.	उपहार	बाबुराम न्यौपाने 'उत्स'	४५
१०.	विशृङ्खल यादहरू	माधवप्रसाद चौलागाई	५१
११.	कारखानासँगको मितेरी	रञ्जुश्री पराजुली	५५
१२.	गातादेवी	रामकुमार पण्डित क्षत्री	५७
१३.	त्रास	रामप्रसाद पन्त	६२
१४.	दृश्यावली	रासा	६९
१५.	न्याय	सुरेन उप्रेती	७१

:yfoL :tDe

पुछारको पातो :

कथा : एक परिचर्चा — विनयकुमार शर्मा नेपाल — ७३

नेपालका केही पुस्तक पसलहरू : — ७६

शब्दार्थ प्रकाशनका पुस्तकहरू : — ८०

अब हाम्रो पालो

छन्दकविता अङ्क, बहरबद्ध गजल अङ्क, मुक्तक अङ्क।

http://www.nepalipublisher.com

ca xfdf ja ;f06df jhoGtL / bfloTjsf ;a cªs 8fpgnf8 ug ;SgxG5 x .

वैजयन्ती स्रष्टा सम्मानद्वारा सम्मानित व्यक्तित्वहरू

अङ्क १. प्रा.डा.कपिल अज्ञात (समीक्षा)	अङ्क २. राजेश्वर देवकोटा (पूर्वस्मृति)
अङ्क ३. बुनू लामिछाने (राष्ट्रिय व्यक्तित्व)	अङ्क ४. उर्मिला लामिछाने (नीतिकथा)
अङ्क ५. डा. शैलेन्द्रप्रकाश नेपाल (छन्दकविता)	अङ्क ६. भीष्म उप्रेती (स्वदेशयात्रा)
अङ्क ७. युवराज नयाँघरे (स्वदेशयात्रा)	अङ्क ८. डा.रामप्रसाद ज्ञवाली (छन्दकविता)
अङ्क ९. प्रा.डा.जयराज पन्त (चाडपर्व)	अङ्क १०. कन्हैया नासननी (विदेशयात्रा)
अङ्क ११. भुवनहरि सिग्देल (प्रणयकथा)	अङ्क १२. प्रा.डा.दुर्गाप्रसाद अर्याल (समीक्षा)
अङ्क १३. प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा (समीक्षा)	अङ्क १४. रामेश्वर राउत'मातृदास'(गद्यकविता)
अङ्क १५. डा. घनश्याम न्यौपाने (संस्मरण)	अङ्क १६. प्रदीप नेपाल (संस्मरण)
अङ्क १७. प्रा. शिवगोपाल रिसाल (छन्दकविता)	अङ्क १८. विजय चालीसे (निबन्ध)
अङ्क १९. प्रकाशमणि दाहाल (निबन्ध)	अङ्क २०. श्रीओम श्रेष्ठ रोदन (संस्मरण)
अङ्क २१. रामप्रसाद पन्त (स्वदेशयात्रा)	अङ्क २२. मञ्जुल (विदेशयात्रा)
अङ्क २३. नारायण निरासी (छन्दकविता)	अङ्क २४. शशी थापा'पण्डित'(संस्कृति)
अङ्क २५. किशोर पहाडी (लघुकथा)	अङ्क २६. ललिता दोषी (एकाङ्की)
अङ्क २७. गीताकेशरी (लघुउपन्यास)	अङ्क २८. राधेश्याम लेकाली (गद्यकविता)
अङ्क २९. चन्द्रकान्त आचार्य (राष्ट्रियव्यक्तित्व)	अङ्क ३०. देवी नेपाल (छन्दकविता)
अङ्क ३१. अमरकुमार प्रधान (राष्ट्रियव्यक्तित्व)	अङ्क ३२. दिव्य गिरी (मुक्तक)
अङ्क ३३. सुषमा मानन्धर (कथा)	अङ्क ३४. बूँद राना (गजल)
अङ्क ३५. प्रा.राजेन्द्र सुवेदी (समीक्षा)	अङ्क ३६. नरेन्द्र पराशर (छन्दकविता)
अङ्क ३७. मेनुका पौडेल (निबन्ध)	अङ्क ३८. कृष्ण बजगाईं (कथा)
अङ्क ३९. धीरकुमार श्रेष्ठ (गद्यकविता)	अङ्क ४०. रामकाजी कोने (मुक्तक)
अङ्क ४१. प्रा.डा कृष्णप्रसाद दाहाल (समीक्षा)	अङ्क ४२. मुकुन्द शर्मा चालिसे (छन्दकविता)
अङ्क ४३. रोचक घिमिरे (संस्मरण)	अङ्क ४४. डा. विश्वदीप अधिकारी (निबन्ध)
अङ्क ४५. घनश्याम राजकर्णिकार (संस्मरण)	अङ्क ४६. खिमानन्द पोखरेल (गजल)
अङ्क ४७. मञ्जु काँचुली (लघुकथा)	अङ्क ४८. त्रिलोचन आचार्य (छन्दकविता)
अङ्क ४९. इन्द्रकुमार श्रेष्ठ सरित् (संस्मरण)	अङ्क ५०. डा.लेखप्रसाद निरौला (समालोचना)
अङ्क ५१. भास्कर भण्डारी (निबन्ध)	अङ्क ५२. वासुदेव अधिकारी (गद्यकविता)
अङ्क ५३. वासुदेव पाण्डे (गजल)	अङ्क ५४. प्रभा भट्टराई (छन्दकविता)

के तपाईंले हाम्रो वेबसाइट हेर्नुभएको छ ?
web : http://nepalipublisher. com/

के तपाईंले शब्दार्थका साहित्यिक पुस्तकहरू पढ्नुभएको छ ?

युवा श्रीमान्

✍ आत्माराम खरेल

श्रीमान् ! हजुरबाट प्राप्त, 'ध्यान गर, योग गर, तनाव मुक्त होऊ, मनलाई शान्त पार !' लगायतका मीठा सुझावहरू लिएर जान लागेकी छु । हजुरका निम्ति पनि केही मायालु शब्दहरू यस पत्रमा छाडेकी छु ।

'हाम्रो वैवाहिक जीवनमा हजुरलाई रोगले त्यति साह्रो गाँजेन। ओछ्यानमै थलिएको त एकैपटक त हो नि ! त्यो पनि करिब एक साता मात्र । म भने वेलाबखतमा बिरामी भइरहन्थें । दुई-तीनपटक त महिनौं दिनसम्म ओछ्यानमै थलिएँ । टाइफाइडले ग्रस्त हुँदा त हो नि ! हजुरको मुहार कति मलिनो भइरहन्थ्यो। डाक्टर आउन एकछिन ढीलो हुँदा पनि हजुरको मन कत्ति छटपटाइर हन्थ्यो ।

हाम्रो वैवाहिक जीवनका प्रारम्भिक दिनहरूमा केही सामाजिक उतार चढाव पनि भए ! हजुरलाई सम्झना छ ? हामी बीचको माया देखेर कतिले डाह गर्थे । कहिले 'उमेरले आफूभन्दा कान्छो श्रीमान्को जोई भएर बसेकी छे' भन्दै मेरो कुरा काट्थे । कहिले 'उमेरले आफूभन्दा जेठी श्रीमतीसँग जीवन बिताइरहेको छ' भन्दै हजुरको कुरा काट्थे र हामीलाई अर्कै समाजको ठान्थे । त्यो मानसिकताले हामी बूढाबुढीलाई एउटै रथका दुई पाङ्ग्रा किन पो मान्थे ? हामीले पनि तिनका भनाइलाई वास्तै गरेनौं बरु आपसमा कुरा गर्थ्यौं- 'भन्नेको मुख कसले पो छेक्न सक्छ र !'

मायालु श्रीमान् ! म ३२ की हुँदा हजुर २४ को होइसिन्थ्यो । संयोगको कुरो- हामी दुवैको जन्म-महिना र गतेचाहिं एउटै परेछ ! जीवन गाँसिएको पनि अब त बीस वर्ष पुग्नै लाग्यो । आफूभन्दा युवा केटो खोज्दाखोज्दै मेरा निकै वर्ष बिते । आफूभन्दा युवासित बिहे गर्ने सपना किन बुनें ? म आफैलाई थाहा छैन । जेहोस् हामी युवा केटा र पाकी केटीबीच भएको विवाहले निकै चर्चा पायो । नौलो थालनी भनेर कतिपय ठाउँमा तारिफ पनि भयो, अनि भयो - जन्त जानेका लागि नौलो चलन, देख्ने र सुन्नेका लागि नौलो अनुभूति । त्यसपछिका सहयात्रामा त हजुरबाट प्राप्त आनन्द र सुखमा आफूलाई भुलाउँदै आएँछु । यो सुखद वैवाहिक जीवनले दुई दशक छुन लाग्दा एकाएक झल्याँस्स भएँ- हजुरको बारेमा त कहिल्यै सोचिनछु ! आफ्नै सुखसयल र चाहना प्राप्तिमा सीमित हुँदै

आएँछु । मैले जे-जे भन्थेँ हजुरले पुऱ्याइसिन्थ्यो । त्यसैले पनि होला हामीबीच खासै खटपट हुँदैनथ्यो, तर ... उफ ! यतिवेला मलाई ग्लानि भइरहेछ । हजुरको खुसी र सन्तोषलाई त कहिल्यै ख्याल गरिनछु । हजुरप्रति आफ्नो दायित्वबारे कहिल्यै ध्यान दिइनछु, तैपनि मेरो हजूर ! ... 'हजुर कति सोझो, कति इमान्दार !'

सम्झन्छु- ती दिनहरू, हजुरका ती मायालु शब्दहरू- 'आमा बन्ने हैन ?'

मैले कति सजिलै भनिदिएँ- 'बन्नुपऱ्या छैन, जिन्दगी यत्तिकै बिताउने हो !'

३८/३९ की हुँदा त हो नि ! एकाएक ममा आमा बन्ने रहर पलायो, तर डाक्टरी रिपोर्टले 'ढीलो भैसक्यो' भन्यो । कसै-कसैमा आमा बन्ने क्षमता अलिक चाँडै गुम्ने पनि हुन्छ रे ! आमा बनेकी देख्ने हजुरको इच्छा र आमा बन्ने मेरो रहर अन्ततः इच्छा र रहरमै सीमित भए ।

केही महिना अघि कान्तिपथको एक क्याफेमा मेरा केही सखिनीहरूबीच हाम्रो जस्तो वैवाहिक जीवनबारे विचारविमर्श भएथ्यो । सोही क्रममा एउटी सखिनीको कथा थियो- 'सम्बन्धविच्छेदपछिका दिनहरूमा म एक्लै छटपटाइरहन्थेँ । वाइन पिइरहन्थेँ । त्यसैमा आफूलाई भुलाइरहन्थेँ किनकि त्यो एक्लो जीवनदेखि निराश भइरहन्थेँ । अर्कोतिर सखिनीहरू मेरो दयनीय हालत देखेर एकदमै चिन्तित हुन्थे र भन्थे- 'विगतलाई सम्झिएर, झोक्रिएर, एक्लिएर बस्नुभन्दा अर्को प्रेमी खोज्नु र नयाँ जीवन सुरु गर्नु राम्रो हुन्छ ।' यतिमात्र हो र, उनीहरूले मलाई कर गरेको गऱ्यै गर्थे त कहिले प्रस्टसित भनेको भन्यै गर्थे- कानेखुसी गरिदेऊ न - 'जुन केटाले प्रस्ताव गरे पनि हुन्छ । स्वीकार गर्नु वा नगर्नु त आफ्नो इच्छाको कुरो हो ।'

अन्ततः उनीहरूले भने झैं मैले कानेखुसी गरेँ ।

'डेटिङ' प्रारम्भका थुपै पटकसम्म त विकाससितको सम्बन्ध वैवाहिक सम्बन्धमा परिणत होला भनी कत्ति पनि चिताएको थिइनँ । कारण थियो हामीबीचको 'एज ग्याप', अर्थात् म नौ वर्ष जेठी थिएँ । जब म उहाँसितको वैवाहिक सम्बन्धमा बाँधिएँ तब लाग्यो - 'श्रीमान्‌को उमेर त आफ्नोभन्दा केही कम भएकै राम्रो हो, किनकि यसले दाम्पत्य जीवनलाई सहज र आनन्ददायी बनाउँछ । गार्हस्थ जीवनले पनि राम्रो लय समाउँछ ।'

मिलेको मनलाई उमेरले छेक्कदैन रे ! पुरुषले आफूभन्दा पाकी महिलासित बिहे गर्नुको पनि खास तात्पर्य हुन्छ रे ! घरव्यवहारमा परिपक्वता आउने र सहयात्रा सहज हुने भएर पनि हो रे ! पाकी पत्नीहरूले त भावी जीवनबारे रेखाङ्कन गर्ने र पतिलाई जीवनयात्राको पथप्रदर्शनसमेत गर्दा रहेछन् । पुरुषका पीडामा न्यानो मल्हम लगाउन सक्छन् रे ! यसैले पनि कतिपय पुरुषहरू आफूभन्दा पाकी महिलासित मायाप्रीति गाँस्न र जीवनमा

जोडिन लालायित हुन्छन् रे ! त्यस्तो जोडीको गृहस्थी वैज्ञानिक हुँदो रहेछ । जीवनमा खुसी पनि छाउँदो रहेछ । तिनै युवा श्रीमान् झैं हजुरको पनि सपना थियो होला । यसबारे हजुरले चासो नराखेको भए पनि म आफैले ध्यान दिनुपर्थ्यो । मैले जानिनँ ! नजान्नुमा अब पश्चात्ताप मात्र छ । मेरो त सोचाइ नै एकोहोरो । भ्यागुते कुवाभन्दा पनि साँघुरो । यसो हुनुमा शायद मेरा आमाबुवा र हजुरबाट पुल्पुलिन पाएर पनि होला । मेरो इच्छा विपरीत कोही नजानु र मैले गर्ने इन्कारको कसैले प्रतिकार नगर्नुले यतिवेला पीडाबोध भइरहेछ । श्रीमान् ! मैले आफ्ना आमाबुबालाई दोष दिएकी हैन, न त हजुरलाई नै । दोषी त म आफै हुँ । मैले त उमेर मात्र खाएकी हुँ । युवा श्रीमान्‌की पाकी श्रीमती भन्न कत्ति पनि नसुहाउने म त एउटी अपरिपक्व श्रीमती हुँ ।

श्रीमान् ! हजुरसित जुनी-जुनीभर अघाउन्न । हजुरप्रति माया छ, ममता छ, अगाध स्नेह पनि छ, किनकि हजुरको माया एकदमै प्राकृतिक छ । यो मायामा मानवता छ, पारिवारिकता छ । हजुरलाई लागिरहेको हुन सक्छ- 'यसले भन्न खोजेकी के हो ?' मेरो हजूर ! मैले केही अनर्थ सोचिरहेकी छैन । यतिवेला ममा चैन पनि छैन, खुसी पनि छैन । थुप्रै दिन भयो मलाई आत्मग्लानीले छोडेको पनि छैन ।

उफ ! अन्जानमा हजुरलाई कत्ति पीडा दिएँछु । हजुरप्रति हुन गएका अधिकांश पीडा र दुःख त मेरै अज्ञानताका उपज हुन् भन्ने लाग्छ । म हजुरकी अर्धाङ्गीनी, घरकी आधा आकाश, पत्र पो आज लेखेँ । यसबारे चिन्तन गर्न थालेको त पनि ३-४ महिना भैसक्यो । 'हजुरसित यी चिन्तन अलिक पहिलेदेखि किन साटिनँ ?' म आफैलाई थाहा छैन । शायद यसले मलाई थप अपरिपक्व बनाइरहेछ ।

हजुरलाई याद छ ? करिब २-३ वर्षअघि हामीबीच निकै छलफल भएको थियो- बाँकी जीवन वृद्धाश्रममा बिताउनेबारे । यसबारे सोधपुछ गऱ्यौं तर जेष्ठ नागरिक तथा वृद्धाश्रम विषयक कतिपय नीतिनियम बन्नै बाँकी देखिए । बनेका कतिपय नीतिनियमको कार्यान्वयन पनि हुन सकिरहेका थिएनन् । सञ्चालनमा रहेकामा कतिपय वृद्धाश्रमको अवस्था पनि दयनीय देखेर त्यो प्रसङ्ग त्यत्तिकै हरायो, तर पछिल्ला केही महिनायता मेरो मनमा निकै खेलिरहने विषय हो- हाम्रो बुढेसकाल । खै ! किन किन यसले मलाई निकै पोल्न र पिरोल्न थालेको छ ।

हजुरलाई सम्झना छ ? करिब चार महिनाअघि मैले सोधेकी थिएँ, 'मेरी काकातर्फकी बहिनी हजुरलाई कस्ती लाग्छे कुन्नि ?'

हजुरले निकै गम्भीर हुँदै भनिस्या'थ्यो, 'फलानी यस्ती छे, ढिस्कानी

उस्ती छे भन्नु मेरो रुचिको विषय होइन ।'

तर मेरो हजूर ! मेरो त्यो सोधाइ ठट्टा थिएन । हुन त हजुरको भनाइ पनि अस्वाभाविक थिएन । त्यसो भनेर मैले हजुरको मन चोरेकी पनि थिइनँ । मैले त दिलैदेखि हजुरलाई सोधकी थिएँ, निकै आँट गरेर । हजुरको त्यत्रो माया पाइरहँदा पनि मैले त्यति सोध्न किन आँटै गर्नुपऱ्यो ? हुन सक्छ त्यसको एउटै कारण- विगतदेखि ममा भएका केही कमीकमजोरी, र थप अर्को कमजोरी हो- मैले हजुरलाई एउटा कुरो भन्न सकिरहेकी छैन । चार-पाँच महिना भो राती राम्ररी निदाउन पनि सकिरहेकी छैन । मन पनि शान्त छैन । त्यसैले त मन शान्त पार्न हजुरको सल्लाहलाई शिरोपर गरी ध्यानयोग तथा साधना केन्द्र जान लागिरहेकी छु ।

मेरी बहिनी सधैं हजुरको तारिफ गर्थी । 'कति भलाद्मी भिनाजु' भन्थी । एक दिन उसले भनिथी, 'दिदीले एउटै पनि सन्तान पाइदिनुभएन । दिदी पो उमेरले पाकी हुनुहुन्छ ! त्यसपछि भिनाजुको बुढेसकाल कस्तो हुने हो ? अब त दिदीले पनि सोच्नुपर्ने वेला भएन र ?' बहिनीका कुरा सुनेर म त झसङ्ग भएँ । निकै बेर टोलाइँरहें । थुप्रै दिन रन्थनिरहें । छक्क परें ! उमेरले मभन्दा निकै कम उमेरकी तर सोचाइले कति पाकी ! त्यसपछिका दिनमा त हो नि म गम्भीर हुन थालेकी, तर बहिनीले भन्न थालेकी थिई - 'आजकल दिदीलाई सन्चो छैन कि कसो ?' अनि त्यसले के-के सोची कुन्नि, एक दिन त भनी पनि- 'दिदी-भिनाजुबीच खटपट पऱ्यो कि कसो ... ?'

'छिः छिः के कुरा गऱ्या होला ! हामी बूढाबुढीबीच खटपट भा'जस्तो लाग्छ ?'

'निकै दिन भो दिदीको मुहार एकदमै चिन्तित छ, अशान्त छ ।'

यसपछि त हो नि ! ऊ हामीकहाँ अलिक कम आउन थालेकी । मलाई बोर भा'छ कि भनेर मात्र आक्कल-झुक्कल आउने गर्थी । एक दिन उसलाई भनें - 'सल्लाह दे'न त, अब हामी दिदी-भिनाजुले बाँकी जीवनयापन कसरी गर्ने ?' उसको एउटा सल्लाह थियो- धर्मपुत्र पाल्ने । मैले मानिनँ । अर्को सल्लाह थियो- वृद्धाश्रममा बस्ने । त्यो पनि राम्रो लागेन, अनि अर्को त्यसपछि अर्को गर्दै लगातार सात-आठ दिनसम्म सल्लाह भए, तर चित्त बुझ्दो निकास एउटै पनि भएन । अन्ततः मैले आफ्नै विचार उसको अगाडि राखिदिएँ ... ।

मेरो हजूर ! मैले हामी दुवैको हितका लागि भनेकी हुँ । हजुर अहिलेसम्म आवेशमा आइबक्सेको मलाई थाहा छैन । अब यो पटक पनि धैर्यपूर्वक सुनिदिनुभए मेरो सपना साकार हुन्छ । यदि हजुरले मेरी बहिनीलाई भित्र्याउनु'भो भने हाम्रो वृद्धजीवनलाई राहत हुन्छ, तर यो निर्णय हजुरबाटै हुनुपर्छ । हजुरको निर्णयमा मेरो कुनै विमति हुने छैन । शायद हजुरलाई लाग्न सक्छ - 'सौता

हाल्नु र ?' तर मलाई मेरी बहिनी स्वीकार्य छ । एक व्यक्ति एक जीवन साथीकै सिद्धान्त समाउँदा पनि छोडपत्र सँगसँगै बहिनीमा आश्रित हुने कागजात मिलाउन कुन आइतबार चाहिन्छ र ! त्यसो त मानो छुट्एिकै भरमा पनि नमिल्ने हैन ! मैले त उमेर मात्र खाकी छु । बहिनी त पाकी छ । हजुरको तर्फबाट मैले उसलाई प्रस्ताव राख्दा ऊ त छाँगोबाट खसेझैं भा'की थिई । उल्टो मैमाथि शङ्कासमेत गरी । उसलाई लागेछ- 'बहिनीले भिनाजुमाथि आँखा लगाइरहेकी छे भनेर दिदीले सोची ।' आठ-दश दिनसम्म त हामी दिदी-बहिनीबीच भेटघाट, फोनवार्ता केही पनि भएन । थुप्रै पटक फोन गरें । फोन उठ्दै उठेन । अन्ततः म आफै उसकहाँ गएँ र सम्झाएँ- 'यो कुनै अन्यथा सोचेर होइन बरु मेरो घैटाँ घाम लागेर हो । आखिर तँ पनि त त्यतिवेलाको मेरो उमेरभन्दा केही कटिसकिस् नि ! तैंले आफ्नो भविष्यचाहिँ कसरी सोचेकी छस् ? भन् त .... ।'

उसले भनिथी- 'हजुरहरूको बारेमा त सोचें तर आफ्नै बारेमा त केही पनि सोचेकी छैन ।'

'अब तँ पनि आफ्नो बारेमा राम्ररी सोच् न । तेरो आफ्नै कुनै विचार छ भने सुना न । आखिर तेरो जिन्दगी तैंले नै व्यहोर्ने हो । तँ आफ्नो बाटो आफै रोज् । हामी दिदी-बहिनीको नातो त छँदै छ नि ! तेरा पनि दाजुभाइ हुँदै भएनन् । काकाकाकीले बाटो समाइसके । आखिर तेरो बारेमा सोच्नु मेरो पनि त दायित्व हो नि । तेरो र हाम्रो समस्याको समाधान एउटै उपायले हुन्छ कि भनेर पो 'तलाइँ मेरो घर कस्तो लाग्छ?' भनेकी हुँ । ल ! भिनाजु घर आइपुग्ने वेला भो । म गइहाल्छु । सम्झिस् भने एकदुई दिनमा फोन गर्न है ?'

केही निमेष टोलाएपछि उसले मलाई पुलुक्क हेरी र लजाउँदै, मुस्काउँदै भनेकी थिई- 'हवस् दिदी !' हजुरकी मायालु ।"

पत्र पढेपश्चात् युवा श्रीमान्ले निकै लामो सास फेरे । त्यसपछि त हर साँझ पत्नीको पत्र पढ्थे । हर बिहान त्यसलाई दोहोऱ्याउँथे । हर शब्द, हर वाक्य पढ्दा पत्नीमा केही परिपक्वता आएको महसुस गर्थे तर यतिवेला निकै बेर भयो पत्र हातमा लिइरहेछन् र मनमनै गम्छन्- 'उनी ध्यानयोग केन्द्र गएको पनि आज चार दिन भयो । उनलाई मानसिक तनाव भएको यतिका महिना भइसकेछ । मनको कुरो मनमै राखिरहनु पनि त आफूले आफैलाई पीडा दिइरहनु हो नि ! यो त उनी आफैले पनि बुझ्नुपर्थ्यो नि ! ढिलै भए पनि उनको मानसिकतामा निकै परिवर्तन आएछ' भनेर सोच्दै थिए, फोनको घण्टी बज्छ -

टिरिङ टिरिङ... टिरिङ टिरिङ....

'हेलो !'

दर्शन 'भिनाजु ! दिदी होइसिन्छ ?'

'अहँ.., उनी त ध्यानयोग केन्द्र गा'की छिन् ।'

'कहिले जानुभा'को ?'

'तीन-चार दिन भो ।'

'कहिले फर्किनुहुन्छ ?'

'भोलि साँझ ।'

'भिनाजु, आज घरैमा ... ?!'

'हो, अलि-अलि रूघाखोकी लागेको छ । भोलिसम्मलाई सुविधाको बिदा लिएको छु । पर्सि त शनिबारै हो ।'

'दिदी भोलि साँझ मात्र आउने कुराले त अचम्म लाग्यो !'

'किन र ?'

'भोलि त हजुरहरूको जन्मदिन हो नि !'

'त्यसैलाई मिलाएर भोलि आउँछु भनेकी होलिन् नि !'

'साँझपख आएर ... जन्मदिनको तयारी कसरी भ्याइन्छ र ?'

'यतिवेला त उनी जन्मदिन मनाउनेभन्दा पनि आफ्नो मनलाई शान्त बनाउनमा पो तल्लीन छिन् !'

'तैपनि, बर्षेनी मनाइँदै आएको जन्मदिन । यो वर्ष त हजुरहरूको वैवाहिक सम्बन्धको बिसौं वर्षगाँठ पनि हो । यसपालीको जन्मदिन त अलिक राम्रैसित मनाउनुपर्छ है ! भनेकी थिएँ । दिदीले पनि हुन्छ भनिस्याथ्यो ।'

'तिमीले ठीकै भनिछ्यौ । जन्मदिनको तयारी त हामीले नै गर्दा पनि त हुन्छ नि ! मन शान्त पार्न गा'की । उनलाई आउने बित्तिकै किन धपेडीमा पार्नु ? तयारी त एक दुई घण्टामै भइहाल्छ । म भोलि पनि घरैमा हुन्छु, बरु फुर्सद भए भोलि दिउँसो यतै खाजा खानेगरी आऊ । त्यसपछि जन्मदिनको लागि किनमेल र तयारी गरौं न । कसो ?'

'हस् भिनाजु ! खाजा म आएर बनाउँला, अनि जन्मदिनको लागि किनमेल र तयारी पनि गरौंला !'

'अनि सुन त ...पर्सीको किनमेल पनि भोलि नै गर्नुपर्छ ?'

'पर्सी केको लागि ?'

'तिमी पनि ... आफ्नै कुरोचाहिँ बिर्सने गछ्र्यौ ... तिम्रो जन्मदिनचाहिँ पर्सी हो नि .! भोलि हामीकहाँ, पर्सी तिमीकहाँ !'

'भिनाजु ! ...'

'अँ भन ....'

'अनि छ नि ..अबदेखि मेरो जन्मदिन पनि हजुरकोमै मनाउने हो !'

YY

समय

कमला नेपाल

एउटा विकट पहाडी गाउँमा एक सानो र रमाइलो परिवारमा पतिपत्नी र उनीहरूका दुई सन्तान छोराहरू मात्र थिए - दुई छोरामध्ये ठूलो नाम प्रतीक र सानो प्रवेश । ती छोराहरू दुईदुई वर्ष फरक उमेरका थिए । उनीहरू झगडा नगरी सँगसँगै खेलेर बस्थे । आमाबाबु मेलापात गएको वेला उनीहरू घरमा भएको खानेकुरा बाँडीचुँडी खान्थे । बाबुआमा घर फर्कंदा छोराहरू मिलेको देखेर दङ्ग पर्दथे र आपसमा कुराकानी गर्दथे 'धेरै ज्ञानी पो रहेछन् हाम्रा छोराहरू ।'

यस्तै गफैगफमा उनीहरूलाई छोरीको चाहना पनि बढ्दै गयो र सोच्न थाले कि हाम्रो घरमा एक छोरी भए अझ सुनमा सुगन्ध हुने थियो । बूढाबूढीको सल्लाह अनुरूप बूढी गर्भवती भइन् । ती छोराहरू पनि 'हाम्रो एक बहिनी भए निक्कै रमाइलो हुने थियो । आमाबाबा हामीलाई एक बहिनी चाहियो' भन्ने गर्दथ्ये वेलावेलामा । देवी गर्भधारण गरेको पनि नौ महिनाको समय बित्यो । गाउँ विकट हुनाले अस्पताल लाने त कुरै भएन । घरमै उनले एक सुन्दर छोरीलाई जन्म दिइन् । दश वर्षपछिको सन्तान प्राप्ति ती पनि आफूहरूले चाहेजस्तै सन्तान भएपछि खुसीको कुनै सीमा रहेन । छोराहरू पनि दङ्ग, आमाबाबु पनि दङ्ग र सारा परिवार पनि दङ्ग भए ।

आफ्नो घरमा बहिनी आएकोमा खुसी भएर दाजु र भाइ 'अब हामी दाजुभाइ पनि तिहारमा बहिनीको हातबाट टीका लगाई मीठामीठा खानेकुरा पाउने भइयो भन्दै रमाई रमाई उफ्रिँदै थिए ।

समय हावाजस्तै नदेखिने तर निरन्तर बगिरहने कुनै अदृश्य कुरा हो । मात्र फरक समय मान्छेले निर्माण गरेका अदृश्य र हावा प्रकृतिले निर्माण गरेको सादृश्य कुरा थियो । समय बित्नु जीवको जीवनको सामान्य क्रिया हो । बालिकाको न्वारन गरे, नाम पनि दाजुभाइहरूसँग मिल्दोजुल्दो प्रतिभा राखियो । समय रमाइलोसँग सबै हाँसीखुसी रमाउँदै बित्दै थियो । अचानक एक दिन उनीहरूका बाबु बिरामी परे । ज्वरो आयो - धेरै दिनसम्म । विकट गाउँ हुनाले अस्पताल लग्न पनि असम्भव थियो । अनेक जडीबुटी खुवाउँदा पनि निको नभएपछि छिमेकीको साहाराले अस्पताल त पुऱ्याए उपचार पनि गराए तर बचाउन सकेनन् ।

तीन बालबच्चाको बाबु, देवीको पतिको मृत्यु भयो । हाम्रो समाज कति

धृणित छ । हुने नै पनि भयो । शहर बजार विकसित ठाउँमा त हुन्छ । त्यस्तो विकट विकराल शिक्षाको कमी भएको ठाउँमा हुने नै भयो - अन्याय, अत्याचार । देवीको कन्याको जन्म भएको थोरै समयपछि बाबुको मृत्यु भएकोमा तिनै कन्यालाई दोष दिई, समाजले उनको नामसमेत बदलिदियो - बाबु टोकुवा । घर, छिमेक, आफन्त सबैले समयसमयमा भन्ने गर्दथ्ये- 'जन्मेको केही महिना नभई बाबु बिते कस्तो अलछिना रहिछ यो । त्यति सानो उमेरमा कलङ्कित भई हुर्किन् ती बालिका ।

दिन बिते रात बिते समय बित्दै गयो । उनी दिन प्रतिदिन ठूली हुँदै गइन् र बुझ्ने पनि भइन् । पढ्ने लेख्ने त केही कुरै थिएन - दुर्गमको विकट गाउँ । त्यसमाथि पनि छोरीले पढ्न हुन्न भन्ने समाजको धारणा । त्यसमाथि बाबु नभएकी छोरी । समाजले दिएको लाञ्छना वा संज्ञाबाट नै उनीलाई बाँच्न असह्य भयो । हुँदाहुँदै आफ्ना परिवार दाजुहरू र आमाको नराम्रो दृष्टि र व्यवहारबाट दिक्क भइन् । आफूलाई त्यस घरमा बस्न मन नलागेको र हेलाको पात्र हुँदा उनी वेलावेलामा साथी सँगीहरूसँग दुखेसो पोख्ने गर्थिन् । साथीसँगीहरू सम्झाउन कोसिस गर्दथे र उनलाई पनि आफू जन्मेर हुर्केर बढेको घर कसरी त्याग्न सकूलाँ भन्ने सोच पनि मनमा आइरहन्थ्यो । आफ्नो अलग्गै दुनियाँ बसाएर आफू खुसी जीवन निर्वाह गर्ने मनमा सोच राख्न थालिन् ।

एक दिन उनको विवाहको कुरो चल्यो । केटा खोज्न उनका दाजुहरू तत्पर भए । गाउँबाट अलिपर घर भएका पण्डितका छोराको कुरा आयो । केटी हेरे मन पराएर गए । केही समयमै विवाह पनि भयो । एउटा छुट्टै परिवारमा र माउन थालिन् उनी । समय बित्दै गयो उनी गर्भवती पनि भइन् । अचानक उनका श्रीमान्लाई ज्वरो आयो र ज्वरो आएको दुई दिनमा मृत्यु भयो । अभागी र दुखीलाई जहाँ गए पनि दुःखैदुःख । झन् समाजलाई के चाहियो र ? हेर्ने दृष्टि नै अलग । उनलाई अर्को नामको संज्ञा दिन थाले । उनलाई अब यस संसारमा बाँच्न गाह्रो भयो र पुकार गर्न थालिन्- 'हे ईश्वर ! म अभागीलाई यस संसारमा किन जन्म दियौ, चाडै लैजाऊ' भन्दै आकुलव्याकुल हुँदै बहुलाहीजस्तै भएर हिँड्न थालिन् । कहिलेकाहीँ फेरि आफैलाई सम्हाल्दै भन्ने पनि गर्थिन्- मेरो गर्भमा एउटा सानो प्राणी छ, त्यस प्राणीलाई किन मार्ने ? यस प्राणीलाई जन्मने अधिकार यस संसारमा छ' भन्दै मनलाई शान्त पार्थिन् र चित्त बुझाउँथिन् ।

महिना पुग्यो उनको गर्भबाट एक सुन्दर बालकको जन्म भयो । बालकलाई पालनपोषण गरी ठूलो मान्छे बनाउँछु भन्ने उनमा चाहना बढ्दै गयो तर समयको खेल न हो ? उनको हिम्मतले काम गरेन । उनलाई रोगले च्याप्दै लग्यो र बाध्यताले उनलाई इच्छा, आकाङक्षा, माया, ममताले छेक्दै गयो र त्यो अबोध

बालकलाई बाल आश्रममा राख्न बाध्य पार्‍यो । अन्तमा उनले यो संसारबाट बिदा लिइन् ।

सोच्नुस् ! अब त्यो बालकको के होला ? कस्तो होला ? न त्यो संसारलाई थाह छ, न यो समाज, न कुनै मान्छेलाई ।

YY

;flxTo ;j4{g s[lt, gk[tn

'साहित्य संवर्द्धन द्रष्टा सम्मान'बाट सम्मानित

२०७० प्रा.डा.केशवप्रसाद उपाध्याय ।
२०७१ प्रा.शिवगोपाल रिसाल
२०७२ प्रा.मोहनराज शर्मा
२०७३ प्रा.ठाकुर पराजुली
२०७४ प्रा.दयाराम श्रेष्ठ
२०७५ दधिराज सुवेदी

'हरिहर शास्त्री सावित्रीदेवी साहित्य पुरस्कार'-२०४५

२०७० प्रा. डा. वासुदेव त्रिपाठी
२०७१ प्रा. कृष्ण गौतम
२०७२ कुन्ता शर्मा
२०७३ पुण्य खरेल
२०७४ तारानाथ शर्मा
२०७५ भाउपन्थी

'विश्वज्योति सेवा सम्मान'बाट सम्मानित

२०७१ श्री सत्य साईं केन्द्र, पूर्व काठमाडौं
२०७२ श्री सत्य उद्यान, ललितपुर
२०७३ शान्तदास मानन्धर
२०७४ जगत्गुरु आदर्श संस्कृत गुरुकुलम्
२०७५ नेपाल एकीकृत दृष्टिविहीन संघ, लोलाङ

'शारदादेवी सिर्जना पुरस्कार'बाट सम्मानित

२०७२ गीताकेशरी
२०७३ भागिरथी श्रेष्ठ
२०७४ भुवन ढुङ्गाना
२०७५ माया ठकुरी

'राधिका-पदम-दुर्गा काव्य कविता पुरस्कार'बाट सम्मानित

२०७२ डा. टीकाराम अधिकारी
२०७३ प्रा.डा.वेणीमाधव ढकाल
२०७४ रमेश खकुरेल
२०७५ डा.विष्णुराज आत्रेय

'जम्बकुमारी-टीकाबल्लभ साहित्य सम्मान'बाट सम्मानित

२०७३ परशु प्रधान
२०७४ डा. राजेन्द्र विमल
२०७५ गणेश रसिक

'गुरु रामप्रसाद श्रेष्ठ साहित्य सम्मान'बाट सम्मानित

२०७४ रोहिणीविलास लुईटेल
२०७५ बालकृष्ण उपाध्याय

'निर्मला-प्रेम साहित्य सम्मान'बाट सम्मानित

२०७४ नेपाल बाल साहित्य समाज
२०७५ प्रमोद प्रधान

सत्यवादी रामचन्द्र

✍खगेन्द्र खोल्साघरे

पहाडको कुनामा भए पनि एउटा हुनेखाने परिवारमा जन्मिएको रामचन्द्र उसका बाबुआमाको जेठो सन्तान थियो । सन्तानप्रति प्रत्येक बाबुआमाले असल सपनाहरू बुनेका हुन्छन् । उसका बाबुआमाको पनि ठूलो सपना थियो - असल, गन्यमान्य मानिस बनाउने । धनी परिवार भएकोले पनि राम्रो पालनपोषणमा हुर्किएको थियो । राम्रो शिक्षादीक्षाका साथ राम्रो पाठशालामा अध्ययन गराएका थिए बाबुआमाले । रामचन्द्र चनाखो थियो, पढाइमा पनि धेरै राम्रो थियो, आज पनि अध्ययन गरेका कुराहरू स्मरणमा राख्न सक्ने क्षमता उसमा यथावत् छ । समयको खेल हो, अध्ययनकै क्रममा कुनै नयाँ राजनीतिको नयाँ ढाँचाका योजनाकारहरूका पाटोमा लागेर पढाइलाई तिलाञ्जली दिँदै बन्दुक बोकेर जङ्गलतिर लाग्यो । यता उसका बाबुआमाको मन ज्यादै विह्वल भयो, के सोचें मैले, के भयो अहिले' गहभरि आँसु गर्दै बाबुआमा मन बुझाएर बसे । उता रामचन्द्रलाई नयाँ जोगीहरूले विभिन्न किसिमका चन्दनलेपनका विषय सिकाए, हाम्रो धर्म भनेको यो हो, त्यो हो । सारा चन्दन घसे कुराहरू रामचन्द्रलाई राम्रो लाग्यो - उसको तपस्याले सारा समाजको उन्नति प्रगति मानव कल्याण आदि आदि हुने हुँदा सत्य कुरामा नै अडिने रामचन्द्रलाई यी कुरा पनि सब सत्य नै लाग्यो । आनन्दले ती कुराकै चन्दन घसाउँदै गयो अरूलाई पनि । रामचन्द्र सत्यमा मात्रै चल्ने भएका कारण विस्तारै यो चन्दन घसाई मनपर्न छाड्यो । लुटपाटको धन्दामा उसले जानुपर्ने भयो, यसैमा उसले विद्रोह गऱ्यो, यो स्वीकारेन । त्यसपछि उसको महिमा नयाँ जोगीका हुलमा घट्तै गयो, जोगीहरू सफलताको सिँडी उक्लिए । नयाँ जोगीका नाइकेहरूले सफलतापछि फूलमाला थेग्न सकेनन् कतिले र कतिले लुटपाटको सम्पत्ति थन्याउन सकेनन् तर रामचन्द्रलाई भने शून्यमात्र हात लाग्यो न पढाइ न छोराछोरी पायो केवल सजाय मात्र । आजकाल जुनसुकै हुलमा पनि जसोजसो बराजै उसैउसै नाति हुँदा मात्र सबै कुरा हात पर्दछन्, लुटाइचुटाइ, जेलनेल थेग्न जान्यो भने सबैको वाह ! वाह ! हुन्छ । त्यो कुरा रामचन्द्रबाट पार लाग्दैन । वास्तविता पनि हो खराब काम गर्नुहुन्न, असल मानिसले यो गर्न पनि सक्तैन, यस खाले विषयवस्तुबाट टाढिँदै जान्छ र रामचन्द्र यो समाजबाट बाहिर निस्किन्छ । समाज, राष्ट्र र जनताका लागि

राजनीति गर्ने मानिस बिरलै मात्रामा पाइँदो रहेछ । सम्पत्ति र कुर्सीको व्यावसायिक खेती मात्र गरिँदो रहेछ भन्ने कुरा आज मात्र घैँटामा घाम लाग्दै छ, तर पनि उसलाई घोकाइको र घोकेको कुरा हो समानता परिवर्तन । त्यसको छाप मनमा भएकै कारण पनि उसको अन्तर्जातीय विवाह भयो । काठमाडौँको बसाइ, डेराभाडा, महगी आदिसँग लाप्पा खेल्दै सरसापटी सानो व्यवसाय गर्दागर्दै एक सन्तान छोरी पनि जन्मिइन्, जीवन चल्दै गयो । कसोकसो गरेर श्रीमतीलाई सानै भए पनि एउटा जागिर खुवाउन सफल भयो ।

रामचन्द्र साथीभाइ, पाहुना भनेपछि हुरूक्कै हुने बानी आज पनि याथावत् छ । पाहुना आए भने सुतेको खाट पाहुनालाई दिएर आफूहरू भुइँमा सुत्ने बानी अझै छँदै छ । यसरी चल्दै गरेको जीवनकै क्रममा सानोतिनो मनमुटावमै श्रीमतीले पनि छोरी च्यापेर भिन्नै बसेको आज १४ वर्ष भएछ । अहिले रामचन्द्र एक्लो जीवन चलाइरहेको छ । दुखी, गरीब र असजिलो परेका मानिसलाई जसरी पनि बाहिर निकाल्ने र नसक्ता प्रयास जारी राख्ने स्वभावमा सापटी वा ऋण गरेर पनि सेवा गरिरहन्छ । कुनै एक अति विश्वासिलो साथीले उसलाई राख्न दिएको काठमाडौँ उपत्यकाभित्रको चार रोपनी जमिन फेरि उसले पनि अरूकै नाममा राख्न नै दिएको छ, एकपैसा लिनुदिनु भएको छैन, यसरी रित्तोरित्तै बस्न सक्ने आफूजस्तै अरूलाई देख्न सक्ने एक अनौठो स्वभाव कसैले विश्वास नै गर्न नसक्ने खालको छ ।

लिन सक्ने र दिन सक्ने स्वभाले गर्दा अरूलाई सापटी दिएको र सहगोग नै गरेको सरसापटी ऋण नै उसको एक करोड भयो होला । उसले विश्वास गरी कसैलाई राख्न दिएको जमिन कतै अविश्वासमा परिणत भयो भने कसो होला तर ऊ ढुक्कसाथ भन्छ - कसैले मलाई बेइमान गर्दैन । म पनि कसैप्रति बेइमान गर्दिन, ईश्वरले हेर्छन् भन्छ । विवाह गर्नु पर्ला कि भन्ने आशा पनि छ तर उमेरले भने दुई बिस चार गन्न लागेछ । कतै कन्यार्थी बनेर सँगै जाँदा उमेर र उसका घटेका सबै विवरण आफै सुनाएर सत्य बोल्ने स्वभावले गर्दा यो असजिलोभित्र को रूमलिन आउँछ र ! आफ्नो सत्य बोल्ने बानी छोड्न सक्तैन । सत्य बोल्दा भगवान्ले हेर्छन् भन्छ । सत्य बोल्नु राम्रो हो तर जीवननै असजिलोमा पर्नेगरी पनि त अलि नगर्ने कि ! ऊ अहिले पनि पाहुनाका लागि भनेर सिङ्गो तला नै लिएर बसेको छ । कुनै घरधनीले पाहुना धेरै भए भन्न थाले भने भोलि नै अर्को ठाउँ खोजर जान्छ स्वभाव परिवर्तन गर्न सक्तैन । भाडा तिरेर बसेको तलामा उसको अधिकार हो, धेरै मानिस बस्न नदिने घर धनीको अधिकार । भाडा तिरेपछि पाहुना आउन नहुने कहाँ हुन्छ ? रामचन्द्र सत्यभन्दा बाहिर छैन । उसले राजनीति पढेको छ, बुझेको छ तर कुटनीति

पढेन । लेखेको कुरामात्र पढ्यो । निजी जीवनप्रतिको कर्तव्य, व्यवहार बुझ्नेन, बाबुआमा परिवारप्रतिको दायित्व बुझ्नेन । यी सबै विषयलाई व्यवस्थित गर्दै विभिन्न जीवकल्याण लगायत सामाजिक सेवामा लाग्दै आफ्नो सत्यप्रतिको प्रतिबद्धताको जगेर्ना गर्नुपर्ने हुन्छ । यो विषय रामचन्द्रले बुझ्नेन वा स्वभाव परिवर्तन गर्न सकेन । ऊ आफ्नै सत्यताको बाटोमा हिँडिरहन्छ । अरूका कुराका ढिकुरा नै सुन्छ रूानी परिवर्तन गर्दैन । असल विषयभित्र पनि विनाकुटनीति असल बन्न सकिँदैन । घरपरिवार र जीवन चलाउनु पनि त धर्म हो, यसमा पनि कुटनीति चाहिन्छ । त्यो विषय उसले अध्ययन नै गरेको छैन । दुखी वा असजिलोमा परेका मानिसको सेवामा जति मन दिन्छ, लामो समयसम्म गफिन अझ धेरै समय बिताउँछ । झुटो बोलेको मन पराउँदैन सत्य बोलेर कसैले आज मैले खान पाइन भन्यो भने तुरुन्त सहयोग गर्न पुग्छ । दिन सक्ने कुरा दिन्छु भन्छ, दिन्छ तर उसले चलाएको ऋण छ ऋणीले माग्यो दिन सक्ने भए दिन्छु भनेका दिन नै दिन्छ । नसक्ने हुँदा दुई वर्षपछि दिन्छु भन्छ झुटो बोल्दैन किनकि ऊ सत्यवादी छ । सत्यको वकालत गर्ने रामचन्द्रलाई सत्यभित्रै थोरै कोल्टिएर सत्य नछाडी हिँड्न जान्नु पनि एउटा कला हो भन्ने ज्ञान नहुँदा रामचन्द्र आज धेरै कुराबाट पछाडि परिसकेको छ तर पनि ऊ सत्यभन्दा पर हिँड्न जान्दैन । यसखाले मानिस यो युगमा विरलै पाइन्छन् । आउँदो कुनै भविष्यमा सत्यवादी युग आउँछ आशा गरौँ कुनै सन्ततिका पालामा भए पनि । हिजोका रामचन्द्रले पनि सत्यकै बाटो नछोड्दा सीतालाई अग्निमा होमेका थिए । आफूलाई र सीताप्रति कत्तिको न्याय गरे, आजको समाजले मूल्याङ्कन गर्दै छ । आजको रामचन्द्र यो जीवित कथा हो यसभित्र कति असत्य लुकेका हुन्छन्, पाठकलाई थाहा हुन्छ, तर रामचन्द्रलाई थाहा छैन समयलाई चिन्न नसक्ता । सत्यभित्र नै असत्यले गुँड लगायो भने सत्य बाँची रहँदैन । सत्य बाँच्नुपर्छ सत्यभित्र नै । समयलाई डोऱ्याउनु असल मानिसको धर्म हो

YY

के तपाईंले युट्युब र फेसबुकबाट हाम्रो

खबरी नेपाल

Khabari Nepal का

कार्यक्रमहरू हेर्नुभएको छ ?

मसानघाट

तिलस्मी प्रभास

एउटी महिला जो अहिले अधवैंसे छे । उसले थाहा पाएदेखि नियाल्दै आएकी छ - आफूलाई सबैभन्दा नजिकबाट, सबैभन्दा राम्रोसँग अनि विशेष तरिकाले । माइती-मावली, घर-परिवार, साथी-भाइ इष्ट-मित्र, नाता-गोता आदि सबैसबै । बाहिरी जगत् बुझ्रेर, भोगेर अघाएपछि उसलाई भित्री जगत् अर्थात् आफैभित्र फर्केर हेर्न मन लाग्छ, तसर्थ ऊ सानैदेखि चियाउँथी मनको आध्यात्मिक आँखीझ्यालबाट भित्री संसार अनि देख्थी शान्त, सफा, स्पष्ट र निष्कलङ्क शीतल आकाशका टुक्राहरू । उसलाई लोभ्याएको थियो त्यो दृश्यले र ऊ पटक पटक हेर्न चाहन्थी त्यो दृश्यलाई ।

ऊ बिहे र भोज जाँदा मनको आध्यात्मिक जगत्लाई लौकिक जगत्ले सफा आकाशलाई बादलले ढाके झैं लाग्थ्यो उसलाई । त्यसैले ऊ त्यो सांसारिक मोहको बादल फटाउन, जीवनको अन्तिम सत्य हेरेर अनित्यको बोध गर्न मसानघाटमा गएर बलिरहेको लाशलाई नियाल्थी वेलावेला ।

उसलाई लाग्थ्यो - घडीको एकएक सकेन्ड सुई सधैं घाटमा आएर जल्ने समय नजिकनजिक आइरहेको छ पलपल । उसलाई बाल्यकालमा आमाले सुनाएको श्लोक याद आउँछ वेलावेला -

दानै गर्न भनी हात बनिए बाला भिरी के फल ?
मन्त्रै जप्न भनी जिब्रो बनियो नस्वादको खातिर
ज्ञानै सुन्न भनी कान बनिए के गर्नू ती कुण्डल ?
शास्त्रै पढ्न भनी आँखा बनिए के गर्नू ती गाजल ?

यस्ता धार्मिक सांस्कृतिक वातावरणले र उसले सानैमा पढेका धार्मिक र आध्यात्मिक ग्रन्थहरूको प्रभावले पनि होला शायद ऊ सांसारिक कम र आध्यात्मिक बढी हुँदै जान्छे । उसको खोज हुन्छ ज्ञान तर उसलाई आफ्नो वातावरणमा भइरहेको धर्म र संस्कृतिलाई अपनाएर ज्ञान प्राप्त गर्न सकिन्छ त ? भन्ने लागिरहन्छ । उसले भेटेजति ग्रन्थ पढ्छे र गुरुहरूसँग प्रश्न सोधिरहन्छे । जबाफलाई आफ्नै चिन्तन मननको आरनमा हाल्छे र गाल्छे बारम्बार । यदि त्यो सुन अर्थात् उसले खोजेको जस्तो ज्ञान होइन रहेछ भने त्यसलाई छाडिदिन्छे ऊ ।

उसलाई उसका अध्ययन, चिन्तन, मनन र विचारले दर्शनतिर डोऱ्याउँदै लग्यो, सांसारिक कुराहरू फिक्का लाग्दै गए । त्यसैले ऊ अचेल भीडभाडमा भन्दा एकान्तको आफ्नै संसारमा बढी रमाउँछे । केलाउँदै जाँदा प्याज र बन्दाका पत्रहरू, अन्तिममा केही नभेटिए झैं लाग्छ उसलाई । संसार हराउँछ उसको मानस पटलबाट र त्यहाँका भौतिक, लौकिक र क्षणिक सुखका चाहानाहरू पनि । त्यसैले ऊ भ्रमण गरिरहन्छे भौतिक र अभौतिक मसानघाटहरूमा र नियाल्छे आफूलाई चुपचाप एकान्त र भीडमा ।

जिन्दगीको उकाली र ओरालीहरूमा चढ्ने र झर्ने काम गर्दागर्दै जीवनरेखा आधाउधि पुगिसकेको छ उसको । पूरै जीवन रेखा बाँचिन्छ भन्ने पनि के ठेगान छ र ? त्यसैले होला उसलाई मृत्युको समाचारले अनित्यको बोध गराउँछ । अस्पतालको भ्रमणले रोगको आभास गराउँछ । सांसारिक कुराहरूले दुःखको महसुस गराउँछन् । अचेल उसलाई बिहे र भोजका निम्तोहरू नआइदिए हुन्थ्यो जस्तो लाग्छ । आइहाले पनि जान नपरे हुन्थ्यो जस्तो लाग्छ र ऊ कुनै न कुनै बहाना बनाएर जान्न पनि ।

ऊ ठान्छे के म नगएर उसको बिहे र भोज रोकिने हो र ? मन नलागी नलागी म किन जाऊँ ? त्यति समयमा त म मैले चाहेका काम गर्न सक्छु । चिन्तनमनन गर्न सक्छु । केही नभए पनि आँखा चिम्म गरेर बस्दा एकछिन भए पनि बाहिरी संसारसँगको सम्बन्ध विच्छेद गरेर भित्र घुस्न सक्छु र मनको यथार्थ स्वरूप चिन्ने मौका पाउन सक्छु । म त्यस्तो स्वर्णिम अवसर किन गुमाऊँ ?

बिहे र भोज अथवा जमघटमा गएर म किन आफ्नो शक्ति समय र पैसा खर्च गरुँ ? अनि किन मेरो यो एकान्त प्रिय मनलाई शान्त पोखरीमा ढुङ्गा हाने झैं किन अशान्त पारुँ ? अरूको लवाइखवाइ र धाकको मापनयन्त्र किन बनूँ ? अनि मेरो पनि किन अरूलाई बनाऊँ ? यस्तै विचारका कारण ऊ भीडभाडमा देखिन्न अचेल ।

संसारका अकर्मण्य क्रियाकलाप देखेर अनि दुष्कर्मको फल सम्झेर त्यसैत्यसै वैराग्य लागेर आउँछ उसलाई अचेल । त्यसका बाछिटाहरूले बिजाउँछन् उसलाई पनि वेलावेला । ऊ रूझ्छे मात्रै अरू केही गर्न सक्दिन । मूकदर्शक भएर हेरिरहन्छे ऊ आफै माथिका चोट र प्रहारहरू । कहिले लिङ्गभेद, कहिले जातिभेद र कहिले चाकडी र चापलुसीपनका कारण आफू धेरै ठाउँ ठगिएको र पछि परेको कुरा अनगिन्ती सहेकी छे उसले । छोरी भएकै कारण उसले घरका सबै काम गर्नुपर्थ्यो र पढ्न पाउँदैनथी छोराले जस्तो । यो उसको जीवनको कहिल्यै क्षतिपूर्ति नहुने घाटा थियो । न त उसलाई केटाहरूजस्तै छाती फुकाएर

घुमफिर गर्न छुट थियो । छोरीले गर्न नहुने हजारौं कुराहरूको नाम आफ्नो कलिलो दिमागमा बोकेर हुर्किंदै गई ऊ र उसले बोकेको त्यो प्रतिबन्धको भारी पनि हुर्कंदै गयो ऊ सँगसँगै ।

जातिभेदको कारण ऊ तथाकथित दलित नभए तापनि आफूभन्दा माथिल्ला तल्ला र साना र ठूला भनिने जातबाट गरेको उछित्तो र घृणाबाट अनाहकमा आफूले खप्न परेको अपमानले उसलाई जातिभेद एक अपराध हो भन्ने बोध गराएको थियो । जसको फलस्वरूप उसलाई जात हैन मन उच्च हुनुपर्छ भन्ने कुराको बोध हुँदै गएको पनि छ । जात जुनसुकै होस्, अल्पमतमा परेको थिचिन्छ भन्ने कुरा राम्ररी बुझेकी छ उसले आजकल ।

पैसा र पोष्टको लागि उसले अरूको चाकडीचाप्लुसी नगरेको र अरूको मनमौजी आफूलाई नसुम्पेको कारण उसका लौकिक भौतिक अझ भनूँ सांसारिक प्रगति रोकिएका छन्, भएका छैनन् अरूका तुलनामा । ऊ आफ्नो कर्मफलमा विश्वास गर्छे न कि अरूको दयामा । उसलाई अरूको दया, निगाहा र नियन्त्रणमा न त बाँच्न मन लाग्छ न त अरूको इसारामा नाच्न मन लाग्छ ।

हुन सक्छ अरूको नजरमा ऊ मूर्ख, घमन्डी पनि हुन सक्छे तर ऊ आफ्नो बुद्धि, विवेक र हिम्मतलाई बेच्न सक्दिन कदापि । अरूले बोकाएका भारी बोक्दिनँ ऊ आजकल । न त ऊ आफ्नो भारी अरूलाई बोकाउन तयार हुन्छे । अन्जान र अनाहकमै बालापनदेखि अहिलेसम्म अनेकौं डर र भयले धेरै भारी बोकी उसले तर अब उसलाई डर लाग्न छाडेको छ र भय कोसौं दूर भागेको छ । हुनसम्म भय मृत्यु हुने हो जीवको भन्ने बुझेकी छ उसले । त्यसैले मृत्यु उत्सवको पर्खाइलाई सहज बनाएकी छ उसले ।

आजकल ठ्याक्कै शरद्ऋतुको आकाश झैं भएको छ उसको चञ्चल मन छ्याङ्ग । ऊ आफ्नै मनको आकाशमा विचरण गर्छे आजकल । क्लेश, राग, द्वेष र मोहहरूलाई आउँदैजाँदै मात्र गर्छन् उसका जीवनमा आजकल छेउबाट । ऊ मूक नियालिरहन्छे मात्र आनन्दले त्यसलाई आजकल । निर्वाण र मोक्ष पनि एउटा फोका त रहेछ पानीको ।

बौद्ध ६, काठमाडौं ।

YY

वैजयन्तीको लागि रचनाहरू शुद्ध टाइप गरी
shabdarthaprakashan@gmail.com
मा पठाउन सक्नुहुनेछ ।

जीवन सङ्घर्ष

✍ **दीपक भण्डारी**

उसको बाल्यावस्था संस्कारयुक्त तरिकाले व्यतीत भएको थियो । ऊ आफ्नो रीतिरिवाज, आफ्नो संस्कृति, आफ्नो माटो र आफ्नो परिवारको महत्त्व बुझेर हुर्किनुमा उसका बुवाआमा, गुरुवर्ग अनि त्यो वेलाको सामाजिक परि वेशलाई धन्यवाद दिन्छ । आफ्नो माटोलाई केही गर्ने वा आफ्नै माटोमा केही गर्नुपर्छ र आफ्नै माटोमा सङ्घर्ष गर्नुपर्छ भन्ने अठोट बाल्यावस्थादेखि नै थियो ।

उसका आफ्ना साथीहरूको विदेशिने लहर चल्यो, नब्बे प्रतिशत विदेशिए पनि । ऊ मनलाई बाँधेर आफ्नै माटोमा केही गर्नु छ भनेर विदेशका भौतिक सुविधाले खिच्न सकेन । काम गर्दै जाने क्रममा उसको देशको परिस्थितिले गिज्याइरहन्थ्यो र उसलाई लाग्थ्यो कतै गलत निर्णय त गरिएन ? लक्ष्य थियो - सफल उद्यमी बन्ने, केही नयाँ चुनौतीपूर्ण काम गर्ने, देशलाई टेवा पुग्ने काम गर्ने । दृढ लक्ष्यलाई अप्ठ्यारा परिस्थितिले छुन सकेन । व्यापार गर्नु थिएन, उद्यमी बन्नु थियो, त्यसैले छिटो कमाउने लालसा उसमा भएन ।

समाजमा उदाहरण दिइने गरिन्थ्यो - उसले यति कमायो, उसले यति जमिन जोड्यो, ऊ त विदेशमा छ ।

ऊ रहेको समाजलाई लाग्थ्यो - विदेश जानु, भिसा लाग्नु त संसार नै जित्नु हो, प्रगतिको मापन नै त्यसैमा हुन्थ्यो ।

हुन पनि हो छोराछोरी विदेशमा हुँदा अभिभावकलाई ढुक्क चाहिने अवश्य हुन्थ्यो किनकि सङ्घर्ष त जता पनि गर्नुपर्छ तर त्यता खर्चिएको समयको मूल्य हुन्छ, कदर हुन्छ तर यता त समय नै धेरै खर्च हुन्छ, तर प्रतिकूल परि स्थितिसँग जुध्दै अगाडि बढ्ने बानी बसाल्दै लक्ष्य प्राप्तिको लागि उसको जीवनले गति लिँदै थियो । हरेक दिन सिक्दै, हरेक पाइलामा ठेस खाँदै फेरि उठ्दै गन्तव्यमा पुग्न खोज्दै थियो - उसको जीवन । सकारात्मक सोचले गरेको कामको प्रतिफल सकारात्मक नै हुन्छ, मेहनत र निःस्वार्थ भावनाले गरेको काममा सफलता हासिल गर्न सकिन्छ भन्ने मन्त्रलाई अँगालेको थियो । उद्यमशीलताको पोखरीमा डुबुल्की मार्दै ऊ किनारा खोज्दै थियो तर उसले बुझेको थिएन ऊ त महासागरको बीचबाट किनारा खोज्दै छ भनेर । यस

महासागरमा पौडिने कला मात्रले पुग्दैन, चाहिन्छ ठूला माछाबाट बँच्ने उपाय । चाहिन्छ बल्छी थाप्नेबाट बच्नुपर्ने दृढ सङ्कल्पसहितको चलाखीपूर्ण कला ।

सङ्घर्ष कायमै थियो । जीवन सोचेजस्तो र खोजेजस्तो र रोजेजस्तो कहाँ हुन्थ्यो र ? हरेक किसिमका मोडबाट गुज्रिनुपरेको थियो । उसले सोच्थ्यो - आफ्नो लक्ष्य हासिल गर्न सबैलाई साथमा लिएर हिँड्नुपर्छ । आफूले ठानेको राम्रो काममा सबैलाई सँगै लिएर हिँड्नुपर्छ र सँगसँगै सफल हुने कोसिस गर्नुपर्छ र आफ्नो समाज अनि आफ्नो माटोलाई योगदान दिनुपर्छ । धन आर्जन जसरी भए पनि गर्ने सोच राख्नुहुन्न । राम्रो काम र सफल हुन सकिने सकारात्मक सोच राखिएर गरेको कर्मले सकारात्मक नै प्रतिफल दिनेमा ऊ ढुक्क थियो ।

वेलाबखत ऊ खुसी पनि हुन्थ्यो - ऊ सीपमूलक रोजगारी सिर्जना गर्न सकेकोमा, आफ्नो उद्यमशीलताले धेरैलाई काम गर्ने वातावरण दिन सकेकोमा र धेरै थोरै अरूको घरचुलो बलेकोमा । उसलाई लाग्थ्यो - चुनौती र महत्त्वाकाङ्क्षा फरक हुन् । उद्यमशीलतामा चुनौती सामना गर्न सक्नुपर्छ र सफल हुने महत्त्वाकाङ्क्षा पनि राख्नुपर्छ तर बढी महत्त्वाकाङ्क्षी पनि हुनुहुँदैन । उसले चुनौती र महत्त्वाकाङ्क्षालाई एकदम नै तौलेर आफूमा र आफ्नो उद्यम पनि मिलाएर लैजाने कोसिसमा सधैँ हुन्थ्यो ।

सही समयमा सही निर्णय लिनुपर्छ, धीरता हुनुपर्छ, प्रतीक्षाको फल मीठो हुन्छ, इमान्दारिताको समयले सही मूल्याङ्कन गर्छ भन्ने उसले बाल्यावस्थाबाट नै शिक्षा पाएको थियो । उसको बाल्यावस्थामा घटेको सानो घटनाबाट नै इमान्दारिताको अर्थ बुझेको थियो - दशैंको माहोल थियो आफ्नो विद्यालयमा विद्यार्थीले आफ्ना साथीहरूलाई र गुरुवर्गलाई शुभकामना कार्ड दिन सुरु गरेका थिए । उसले पनि आफ्नो बुवाआमालाई फकाएर कार्ड किन्नको लागि पैसा व्यवस्था गऱ्यो । ऊ पसल गयो, आफूलाई मन पर्ने कार्ड हेऱ्यो, पसले दाइले झुक्केर पाँचवटा दिनुपर्नेमा छवटा दिंदा ऊ एकछिन ऊ खुसी भयो तर कताकता उसको मनले मानेन र उसले पसले दाइलाई एउटा कार्ड फिर्ता दियो । पसले दाइले खुसी भएर तिमी सधैँ यस्तै इमान्दार हुनुपर्छ भने र स्याबासी दिंदै उसलाई छवटा नै कार्ड दिए । ऊ त्यो दिनलाई कहिले बिर्सिन सकेको थिएन, त्यसैले इमान्दारितामा कहिले चुकेन ।

समय ढल्किँदै थियो, भोलिको लागि सङ्घर्ष गर्दै थियो । भोलिको आशामा मेहनत गर्न छोडेको थिएन तर यसो सोच्थ्यो भोलि त कहिले आएन । जीवनमा उसले केही पाएको त अवश्य थियो, किनकि उसको आत्मसन्तोष डग्मगाएको थिएन । उसमा कामप्रतिको लगाव र काममा भविष्य देख्न अझ छोडेको थिएन । यसो ऊ घोत्लिन्थ्यो - मैले त केही गर्न सकेको छैन, कतै केही बाटो त बिराइनँ ?

फेरि अर्को मनले भन्थ्यो, म त सही दिशामै छु त, मेरो भविष्य त राम्रो पो छ !

ऊ भविष्यका सुखका कल्पना बुन्दै आज खुसी हुँदै थियो, ऊ सन्तोषको सास फेर्दै थियो । उसले आफ्नो ब्रह्मलाई बुझेको थियो र आफ्नो संसार । उसले सत्‌लाई अँगालेर गरेको कर्मले सही मार्ग प्रस्थान गर्नेमा विश्वस्त थियो । ऊ निरन्तर आत्मविश्वास लिएर अगाडि बढेको थियो । कहिले केही पाएको महसुस गर्थ्यो, कहिले केही गुमाएको तर जीवन आफ्नो वेगमा चलिरहेको थियो । बुझेको थियो - उसले केही पाएको छ भने आफ्नै माटोबाट पाएको छ र गुमाएको छ भने पनि आफ्नै माटोमा गुमाएको छ ।

ऊ उद्यमशीलतालाई अपनाएको थियो किनकि आफ्नो एक जीवनमा प्राप्त गर्ने लक्ष्यमा सिमित हुनु थिएन । आफ्नो भौतिक शरीर अस्तित्वमा नरहे पनि उसलाई समयको गतिसँगै आफ्नो उद्यमले भावी सन्ततिले पनि सङ्घर्ष गर्दै समयलाई पछ्याउँदै जाओस् भन्ने चाहेको थियो र सङ्घर्षशील हुन सक्नु नै उसको प्राप्ति थियो, सङ्घर्ष उसको कर्म थियो, सङ्घर्ष गर्न पाएकोमा ऊ खुसी थियो, ऊ खुसी हुन सकेकोमा सुखी थियो ।

काठमाडौं ।

YY

gkfn-;flxTo ;dfh

'वसन्त-राधा पद्यकाव्य पुरस्कार'बाट सम्मानित

१. २०६८ डिल्लीरमण शर्मा अर्ज्याल
२. २०६९ पुरुषोत्तम सिग्देल तथा गोविन्दराज विनोदी
३. २०७० बुनू लामिछाने
४. २०७१ भुवनहरि सिग्देल
५. २०७२ लक्ष्मीकुमार कोइराला
६. २०७३ बाजुराम पौडेल तथा गणेश घिमिरे मार्मिक
७. २०७४ मोदनाथ शास्त्री तथा नरेन्द्र पराशर
८. २०७५ गोविन्द घिमिरे वेदमणि तथा नीलमकुमार न्यौपाने

'हेमकुमारी-दिवाकर समाजसेवा सम्मान'बाट सम्मानित

१. २०६८ प्रणवानन्द आश्रम, गुह्येश्वरी
२. २०६९ चिसाखोला आश्रम, पोखरा
३. २०७० भागवत् सन्न्यास आश्रम, पशुपति
४. २०७१ पवित्र समाज सेवा नेपाल, धापासी
५. २०७२ त्रिफला राष्ट्रिय पुस्तकालय, झापा
६. २०७३ संस्कृत विद्या संवर्द्धिनी समिति, धरान
७. २०७४ हाम्रो बाल संरक्षण धरोहर, धापासी
८. २०७५ द ओरफान होम, बाजुरा

मोबाइल माया

✍ दीपक श्रेष्ठ

धेरै वर्षपछि भेट्दै थिए उनीहरू । फेरि पनि भेट त्यही मेसेन्जरले जुराइदिएको थियो । शहरबाट एकाएक गायब भएको करिब ३ वर्षपछि उसले एकपटक भेटौं न भन्दै मेसेन्जरमा मेसेज गरेको थियो - आफ्नो अभिन्न मित्रलाई । विनाकुनै कुराकानी, विनाकुनै खोजखबर एक अर्कालाई भुल्ने स्थितिमा पुगिसकेका थिए दुवै जना, तर एक्कासी उसले मेसेन्जरमा नयाँ आईडी बनाएर आफ्नो घनिष्ठ मित्रलाई खोजेर मेसेज गरेको थियो । उता मेसेज पाउनासाथ एकछिन त मित्र पनि पत्याउनै सकिरहेको थिएन । मित्रलाई ऊ अझै सहीसलामत रहेछ भन्ने यथार्थले धेरै नै खुसी बनायो । उसको मित्रले मात्र होइन, उसका सबै चिनेजानेका आफन्त अनि साथीभाइले समेत ऊ अकस्मात् गायब भएदेखि नै उसको बारेमा केही पनि अड्कल काट्न सकेका थिएनन् ।

गालाभरी झुसेदारी पालेको, टाउकोमा मैलो कपाल, जिउमा हेर्दै हप्तौंदेखि उही कपडा लगाएको र खुट्टामा पुरानो फुस्रो चप्पलमा सामुन्ने उभिएको मान्छे उही मेसेन्जरमा एक पटक भेटौं न भन्ने मान्छे नै हो भनेर पत्याउन उसलाई करै लाग्यो । फ्रेम खुइलिएको बाक्लो पावरवाला चश्मा कानलाई समातेर अझै पनि नाकमा टक्क अडिएकै थियो उसको । हरेक पटक देख्ने बितिक्कै एकअर्कासँग हात मिलाउने उनीहरू यसपटक भने अङ्कमाल गर्न पुगे ग्वार्ल्याम्मै । केही बेर दुवैजना एक शब्द पनि नबोली अङ्कमाल गरिरहे । अँगालोबाट बिस्तारै छुट्टिँदै उसले आफ्नो मित्रलाई सानो स्वरमा भन्यो - 'सरी यार मैले तिमीहरूको खुसी र सुखले भरिपूर्ण संसारमा त्यो वेला हलचल मचाएर बेपत्ता भई निकै ठुलो भूल गरें र अहिले फेरि अर्को गल्ती गर्दै छु तँ सामु आएर ।'

'के भन्दै छस् दिपेश ? कस्तो भूल ? के गल्ती फेरि ? म त केही बुझ्न सकिरहेको छैन । विस्तारमा प्रस्टसँग भन् जे भन्नु छ । हामी फुर्सदमा छौं आज ।'

'हैन किरण, म हतारमै छु आज पनि । अर्को दिन बसौंला फेरि । मलाई अहिले तुरुन्तै केही रकम आवश्यक परेकोले तँलाई सम्झेर आएको छु । सकिन्छ भने २० हजार नभए १० हजार मात्र भए पनि सापटी दे अहिले मलाई ।

म निस्किहाल्छु पनि । पछि भेट्न आउनेछु फेरि ।'

किरणले केही नसोची तुरुन्तै हुन्छ भन्दै दिपेशलाई एकैछिन पर्खिन लगायो । उसले नजिकै रहेको एटिएमबाट २० हजार निकालेर ल्यायो र दिपेशको हातमा राखिदिँदै कतै पुऱ्याइदिनुपर्छ कि भनेर सोध्यो । आफू एक्लै फर्कने कुरा गर्दै केही दिनमा भेट्ने बाचा गरेर फटाफट कतै नहेरी दिपेश अघि आएकै बाटोतिर लम्कियो । लामो सुस्केरा हाल्दै यता किरणले वेटरलाई एक कप तातो कफी मगायो र खल्तीबाट चुरोट निकालेर सल्कायो अनि धुवाँ उडेकै लयमा आफूले दिपेशसँग बिताएका ती सुनौला दिनहरू सम्झन थाल्यो ।

दिपेश र किरण सधैँ झैं घुम्न निस्केका थिए - त्यो शनिवार पनि । हप्ताको एक दिन शनिवार आ-आफ्नो काम सकाएर प्रायःजसो ती उनीहरू बेपर्वाह भएर घुम्न निस्कन्थे । कहिले सिनेमा हेर्न त कहिले शहरको कोलाहलबाट पर ताल नजिकको रेस्टुराँमा बसेर दिनभरी बियर पिएर झुम्थे । कहिले डिस्को जान्थे त कहिले हिँड्थे खोलाको किनारैकिनार साँझ नपरेसम्म । उनीहरूको दोस्ती देखेर डाहा नगर्ने शायदै कोही थिए होला । त्यस्तै कुनै एक शनिवार खोलाको किनारै किनार हिँडेर धेरै पर पुगेपछि सफा घाँसेमैदानमा पुगेर दुवैजना कुरा गर्दै बसे । सधैँजसो अनेक विषयमा कुरा गर्थे । आफ्ना कुरा अनि आफन्तका । देशका कुरा अनि परदेशको पनि । त्यस दिन दिपेशले आफ्नै कुरा सुनाउन थाल्यो - 'सुन् त किरण ! अब म छिट्टै यो स्कुलमा पढाउने कम छोड्दै छु । केही नयाँ त अवश्व सुरु गर्नेछु छिट्टै, तर अहिले गरेको काम नछोडी आफू पनि अगाडि बढ्न सकिन्न, अरूले पनि खासै चासो दिँदैनन्, त्यसैले तैले मलाई अघि बढ्न आर्थिक सहयोग गर्नुपर्छ बुझिस् ?'

'भैहाल्छ नि यार ! बरु के गर्छस् भन् न । के गर्ने सोचेको छस् ?

'पहिले त कामै छोड्ने सोचेको छु ।'

'हँ ! के भन्दै छस् यार ? काम गर्दै पनि सोच्न सकिन्छ नि । भैराखेको यति राम्रो सरकारीसरह तलब सुविधा पाउने जागिर छोडेर भोलि केही पनि सुरु गर्न सकिएन भने ? पहिले सोच यार केही त ।'

'मैले सोचिसकें किरण ! बरु तँ भन मलाई सहयोग गर्न तयार छस् नि ?'

त्यो वेला एकै वचनमा सहयोग गरेको किरणलाई याद आयो र जिन्दगीमा आफ्नो साथ, सहयोग र हौसलाले गर्दा दिपेशले नयाँ व्यवसायमा रफ्तार लिएको पनि एकैपटक सम्झियो अनि फेरि सम्झियो दिपेशको एकैछिन अघिको हालत । दिग्दार मान्दै किरण घर फर्कियो । घर पुगेर किरणले दिपेशको फेसबुक पेज खोज्यो तर उसले धेरै बेरसम्म हेर्दा पनि पेज फेला पार्न सकेन । त्यसपछि उसले मेसेन्जर खोल्यो र त्यहाँ उसले दिपेशले नयाँ मेसेज पठाएको नोटिफिकेसन

देख्यो । मेसेज बक्स खोल्दा दिपेशले त्यहाँ केवल एक शब्द लेखेको पायो ।

नविना देख्ने बितिक्कै उसलाई यो त कुनै महिलाको नाम हो भन्ने ठम्याउन समय लागेन, तर किरण फेरि रनभुल्लमा पयो । उसको मष्तिस्कमा अनेक प्रश्नहरूको लाइन लाग्यो । को हो नविना ? किन लेख्यो दिपेशले यो नाम ? के रहस्य जोडिएको छ यो नामसित दिपेशको ?

आखिर किरणले यो नाम दिपेशसँग जोडिएको कहिल्यै सुनेको थिएन । दिपेशले पनि कहिल्यै किरण सामु लिएको थिएन यो नाम । किरण सम्झने प्रयास गर्छ तर कहीँ कतै भेट्दैन उसको स्मृतिमा नविना । जसरी ३ वर्ष अघि दिपेश अकस्मात् हराएको थियो र आज प्रकट भएको थियो अकस्मात् त्यतिसम्म त किणले पचाएकै थियो तर दिपेशले 'नविना' लेखेर मेसेज बक्समा पठाएपछि उसका सबै कृयाकलापहरू रहस्यात्मक लाग्न थाले किरणलाई । किरणले पहिलेका सबै कुराहरू एक-एक गर्दै सम्झिन थाल्यो । दिपेशले धेरैभन्दा धेरै समय साहित्यिक पत्रपत्रिका र पुस्तकहरू पढ्नको लागि समय खर्चिएकोदेखि उसले फेसबुकमा लेख्ने मायाप्रीतिमा आधारित शब्दहरूले भरिएका वालहरूसम्मका कुराहरू सम्झियो किरणले । उसलाई शङ्का लाग्न थाल्यो । कतै नविनाकै कारण दिपेश अकस्मात् गायब भएको पो थियो कि ? अनि अहिलेको उसको दुरावस्था पनि नविनाकै कारण पो निम्तिएको हो कि ? किरणले यति सोच्न भ्याउँदा नभ्याउँदै फेरि अर्को नयाँ मेसेजको नोटिफिकेसन आयो किरणको मेसेन्जरमा ।

'हो किरण ! म नविनाकै कारण यो स्थितिमा पुगेको पक्का हो । अहिले पनि उनकै निम्ति मैले तँसँग पैसा माग्नुपरेको हो । म तँलाई अर्को भेटमा सविस्तार बताउँला । अहिले तेरो खुल्दुली मेटाउनमात्र मैले यति लेखेको छु ।'

यति पढ्दा नपढ्दै किरणको मनमा चिसो पस्यो । आखिर के भएको छ नविनालाई ? दिपेशको हालत कठै भन्नुपर्ने स्थितिमा कसरी पुग्यो ? धेरैलाई सहयोग गर्न सक्ने स्थितिबाट ऊ तीन वर्षमै कसरी अरूसामु हात फैलाउने स्थितिमा पुग्यो ?

किरणले यी सबै प्रश्नहरूको जवाफ पाउन दिपेशलाई नै भेट्ने बाहेक अरू उपाय देखेन । जे उपाय उसँग थियो । ती सबै उपयोग गरेर उसले गीता भाउजु र उहाँका छोराछोरीलाई आजसम्म सकेजति सहयोग गर्दै आएको थियो । यस्तो परिस्थितिमा गीता भाउजु सम्झँदै उहाँलाई दिपेशको खबर पुऱ्याऊँ कि नपुऱ्याऊँको दोसाँधमा अल्झिएको थियो किरण । केही त निर्णय गर्नैपर्छ भन्दै किरणले मेसेन्जरमा मेसेज टाइप गर्न थाल्यो ।

'दिपेश ! म तँलाई भेट्दिन अहिले । पहिले तैले गीता भाउजु र बाबुनानीलाई

भेटेर सबै यथार्थ बताउनुपर्छ । उहाँहरू कुन स्थितिबाट गुज्रनुपर्‍यो त्यो तैंले थाहा पाउनुपर्छ । अनिमात्र म तँ कुन परिस्थितिबाट गुज्रँदै छस् त्यो जान्न सक्नेछु, अनि सुन् त ! मलाई तेरो मोबाइल नम्बर मेसेन्जरमा पठा है । अघि लिनै पाइनँ ।'

टाइप त गर्‍यो तर उसले सेन्ड गर्नु अघि फेरि एकपटक मनमनै सोच्यो, 'कतै उसले यो मेसेज पढेपछि भेट्न चाहेन भने ?'

होस् बरु रिप्लाई नै गर्दिन भन्दै अघि टाइप गरेको सबै डिलिट गर्‍यो अनि हरेक बेलुकी भैँ आफ्नो नियमित काममा फर्कियो ।

उता अस्पतालमा भने नविनाको मुटुको चाल झन् झन् अनियमित हुँदै थियो । डाक्टर तथा नर्सहरू नविनाको मुटुको चाल तथा पाठेघरको क्यान्सरले थलिएको उनको शरीरबीच सन्तुलन मिलाउँदै उपचारलाई अघि बढाउन भर मग्दुर प्रयास गरिरहेका थिए । निकै लामो छलफल पश्चात् डाक्टरहरू नविनालाई मुटुको उपचार र पाठेघरमा केमो थेरापी एकसाथ चलाउन सक्ने कुनै गुञ्जायस नरहेको निष्कर्ष निकाल्दै यो कुरा दिपेशलाई बोलाएर सुनाउने र अब उपरान्त सबै कुरा भगवान्कै भरोसामा रहेको बताएर अघि बढ्ने स्थितिमा पुगे । बाहिर दिपेश एक तमासले टोलाएर बसेको थियो । अकस्मात् नर्सले बोलाएको आवाजले दिपेश झसङ्ग भयो । भित्र डाक्टरहरूको क्याविनमा पुगेपछि जसै उसले डाक्टरहरूको निष्कर्ष सुन्यो, त्यति नै वेला उसको मुखबाट भगवान् शिवको नाम अनायासै निस्कियो । 'हे शिव ! के गल्ती थियो मेरो ? किन ममाथि यति ठूलो बज्रपात थोपर्‍यौ ? मलाई थाहा छ यो स्थितिमा पुर्‍याउने तिमी नै हौ ।'

यति भन्न पाउँदा नपाउँदै नर्सले दिपेशलाई सम्झाउँदै थप कुरा गर्नुपर्छ भन्दै सँगैको अर्को क्याविनमा लिएर गइन् । नविना उता बेडमा पीडाले छट्पटाउँदै थिइन् तर मुखबाट ऐया ...आत्था केही ननिकाली भित्रभित्रै पीडा दबाएर आँसु खसाल्दै एक्लै भक्कानिंदै थिइन् । आँसु खुसीकै थियो । शरीरमा यति धेरै पीडा हुँदा पनि आफूले हरपल दिपेशको साथ पाएकोमा मनमनै आनन्द मानिरहेकी थिइन् । दिपेशले सक्दो साथ दिइरहेकै थियो र स्वास्थ्य स्थिति जटिल हुँदा पनि कत्ति विचलित नभई संयमतापूर्वक हरतरहले सहयोग गरिरहेकै थियो भन्नेमा नविना ढुक्क थिई । यति नै वेला अलि निन्याउरो अनुहार लगाउँदै दिपेश नविनाको बेड छेउमा गएर बस्यो । उसले नविनाको शिरमा आफ्नो हात राख्यो र मनमै शिवले सहज रूपमा स्वास्थ्यलाभ प्राप्त गर्न शक्ति प्रदान गरुन् भन्दै कामना गर्‍यो ।

आफ्नो शिरमा परेको दिपेशको हातको कोमल र न्यानो स्पर्शले झन् विभूत भएर आँखा रसिलो बनाउँदै मायालु र सानो स्वरमा भनिन् - 'बूढा ! के

भन्नुहुँदै छ डाक्टरले मेरो स्वास्थ्यको बारेमा ? मलाई कहिले घर पठाउँछन् ? किन आज मलिन छ अनुहार हजुरको ?'

नविनाको प्रश्नहरू सुन्दै गर्दा दिपेशको मुटु जोडजोडले धड्कन थाल्यो । उसलाई के गरौं, कसो गरौं भयो । उसले ओंठमुख सुकेजस्तो अनुभव गर्दै एकै सासमा भन्यो - 'पुकु ! तँलाई तेरै शिवको झोलीमा छोडिदिएका छन् डाक्टरहरूले ।' एकछिन नविनाको आँखामा आँखा जुधाएर हेर्‍यो दिपेशले र केही सम्झिए झैं गरी कुरा राख्यो - 'तँलाई सम्झना छ नि है ! सात वर्षअघि हामी पशुपति गएको ? अनि हामी दुईलाई पण्डित बाजेले आ-आफ्नो पति र पत्नीको नाम लिनुभन्दा हामीले एक अर्काको नाम लिँदा अनुहारमा खुसीका रेखाहरू फैलिएको थियो है ! भगवान् शिवको पवित्र तीर्थस्थलमा पण्डित बाजेले हामीलाई रुद्राक्षको माला पहिर्‍याइदिएको याद अझै आँखा अगाडि झल्झली आउँदै छ है पुकु ! हो, उनै भोलेनाथ जसले हामीलाई एक बनाए, उनकै भरोसामा छोडिदिनुभएको छ डाक्टरहरूले हामीलाई फेरि ।'

'के भन्दै हुनुहुन्छ हजुर ! कहिँ डाक्टरले पनि त्यसो भन्छन् र !' अलि अत्तालिएको स्वरमा नविनाले प्रश्न राख्न नपाउँदै दिपेशले फेरि उही लयमा भन्यो - 'भनिसकें पुकु ! डाक्टरले हामीलाई अहिले भर्खर हो र चिनेको । सबै स्थिति थाहा छ उहाँहरूलाई हाम्रो अनि झन् राम्रो ज्ञान छ तेरो स्वास्थ्यको बारेमा । उहाँहरूले स्पष्टसँग भन्नुभएको कुरा यही हो । डाक्टरहरूले त बिरामीलाई नभन्नु भन्छन् तर मैले आजसम्म केही करा लुकाएको थाहा छ तँलाई ? भन त पुकु !'

'छ नि किन नहुनु ?'

'के छ भन त ?' अलि अत्तालिएको स्वरमा दिपेशले भन्यो ।

'यो पैसा कहाँबाट ल्याउनुभएको भनेर भन्नुभएको छ त ?' व्यागबाट पैसा निकालेर देखाउँदै नविनाले भनिन् ।

'ए ! यो पैसा त आज दिउँसो किरणसँग सापटी मागेर ल्याएको । तँलाई भन्नै बाँकी छ नि त्यो त पुकु ! खै फुर्सद मिलेको तै भन न ।'

'हजुरको घनिष्ठ मित्र किरण ? कहाँ भेट्नुभयो ? कसरी ? हुन त मलाई कहाँ चिनाउनुभएको छ र ? उहाँसँग मात्र होइन कसैसँग मेरो चिनापर्ची गराउनुभएन आजसम्म ।'

'पर्खी पुकु ! म उसलाई बोलाउँछु भोलि अनि परिचय गराउँछु तँसँग ।' नविना खुसी हुन्छिन् कि भनी सोच्दै दिपेशले भन्यो तर नविनाले झर्किंदै भनिन् - 'पर्दैन कसैसँग चिनाउन । उवेला नै मैले सबैसँग मिलेर अघि बढौंभन्दा फिटिक्कै मान्नुभएन । अहिले गारोसारो भएको वेला साथ सहयोग मिल्थ्यो कि ?

तर खै मेरो त भाग्यमा नै रहेनछ कसैको साथ पाउने ।'

नविनाले यति कुरा सक्दा नसक्दै दिपेशले मेसेन्जरमा किरणलाई भोलि भेट्न आउनको निम्ति मेसेज लेखेर पठाइसकेको थियो ।

'हैन पुकु ! त्यस्तो नसोच । अब भेट्नुपर्छ छिट्टै सबैलाई बुझिस् । अब सबैले स्विकार्छन् हाम्रो सम्बन्धलाई ।'

'किन ? अब मेरो जाने वेला भयो भनेर ?'

'धत् ! के भनेकी त्यस्तो ? अझै बाँच्नु छ हामीले सँगै । आजसम्म गरेको भूलको प्रायश्चित गरेर अघि बढ्नु छ । बुझिस् तैंले ?'

शरीरमा पीडा गढेको छ तैपनि दिपेशको खुसीको निम्ति आँखामा खुसी ल्याउन हरदम प्रयासरत हुन्छिन् नविना । उनीहरूले गरेको त्यो मीठो भुललाई सम्झँदै अनायासै केही बोल्छिन् गारो मान्दै मान्दै, 'के भुल गरेका छौं हामीले ? हामीले हाम्रो खुसी चाहेका थियौं । के त्यसलाई भुल भन्न मिल्छ ? हामी सधैं अरूको खुसीको निम्ति बाँच्यौं त्यतिका वर्ष तर सधैं मनमा पीडा लिएर । कसैले बुझ्ने प्रयास गरेका थिए र हाम्रा मनका भावनाहरू ? जब हामीले हाम्रो खुसी एक अर्कामा भेट्यौं तब न हामी एक भएका हौं नि ! होइन त बूढा ? अब किन चाहियो हामीलाई फेरि कोही ?'

'चाहिन्छ झन् अब त पुकु ! हामी फेसबुकबाट परिचय गर्दै मेसेन्जर मार्फत भेट भएर अघि बढेको हिजैजस्तो लाग्छ । त्यो वेला हामी मायामा अन्धा भएर अघि बढेका थियौं । अघिपछि केही नहेरी, दायाँबायाँ कोही नभनी परिवार, समाज र कानुनबाट छल्दै होमिएका थियौं मायाजालमा, तर हामीले एकअर्काको खुसीबाहेक केही पाएनौं, बरु भएको पनि सबै सकियो । आफन्त साथीभाई सबै गुमायौं ।'

दिपेशले यति कुरा सक्न नपाउँदै नविनाको मुहार उज्यालो भएर आयो । सारा संसार त्यागेर आफ्नो मायामा हराउँदै हरदम साथ दिने दिपेशलाई सम्हाल्न खोज्दै नविना बोल्न थालिन् – 'त्यही भएर यतिका समयपछि हजुरले किरणलाई सम्झेको बल्ल बुझें । हुन्छ, हुन्छ । भेट्छु म पनि किरणलाई । तपाईंजस्तै उहाँको स्वभाव पनि कति सहयोगी भावनाले भरिएको रहेछ । एकै वचनमा सहयोग लिने दिने तपाईंहरूको व्यवहार खुब मनपर्‍यो मलाई, तर उहाँलाई किन बताउनुभएन हाम्रो सम्बन्धको बारेमा त्यतिवेला ?' अलि सहज हुँदै मुहारमा चमक ल्याउँदै नविनाले दिपेशलाई प्रश्न राखिन् । औषधीले काम गर्दै थियो । त्यसैले पीडा पनि कम हुँदै थियो । नविनाले भेट्ने कुरालाई लिएर जिद्दी गरिरहिन् ।

'भोलि भेट्न आउनु भनी बोलाको छु । उसैसँग सोध अब सबै कुरा ।'

अलि झर्को मान्दै यति भनेर पन्छियो दिपेश, तर एकछिन सोचेर दिपेशले नविनालाई किरणसँग मेसेन्जरमा आफै कुरा गर भन्यो । नविना खुसीले दङ्ग हुँदै दिपेशको हातबाट आफँ मोबाइल लिएर कुरा गर्न अघि सरिन् । जोसुकै होस् नयाँ मान्छेसँग कुरा गर्न कुनै अप्ठेरो नमान्ने नविनाले मेसेन्जरमा लेख्न थालिन् – 'नमस्कार किरणजी ! म दिपेशको नविना । हजुरसँग भेट्ने ठूलो इच्छा भएको हुँदा आफै यो सन्देश लेख्दै छु । मेरो इच्छा पूरा हुन्छ भन्ने विश्वास छ । भेटको प्रतीक्षामा छु । धन्यवाद ।'

यति लेखिसकेर मेसेज सेन्ड गरिन् र दिपेशलाई मोबाइल थमाउँदै नविनाले आफू अब आराम गर्ने भन्दै भित्तातिर फर्किइन् । दिपेशले मेसेन्जरमा आएको मेसेज हेर्दै किरणले पठाएको रैछ भन्दै खुसी हुँदै मनमनै पढ्न थाल्यो – 'भाउजु नमस्कार ! अहिले कस्तो छ तपाईंलाई ?' पढेपछि नविनालाई सुनाउन खोज्दै थियो तर उसले केही नभनी जवाफ लेख्न थाल्यो – 'नविनालाई गारो हुँदै छ झन् किरण ! मुटुमा र पाठेघरमा एकैपटक समस्या देखिएकोले डाक्टरहरूले उपचारलाई रोकेका छन् । दुखाई कम गर्ने औषधीमात्र चलाउनुभएको छ ।'

'अनि अहिले के गर्दै हुनुहुन्छ भाउजु ?'

'आराम गर्दै ।'

'खाना खायौ तिमीहरूले ?'

'एकछिनमा खाने ।'

'मलाई केही कुरा सोध्न मन छ दिपेश ।'

'हुन्छ । सोध न ।'

'हुन त यति वेला यस्तो कुरा सोध्नुहुन्न भन्ने थाहा छ, तर अघि भाउजु आफैले तेरो मेसेन्जरबाट मलाई मेसेज पठाउनुभएकोले जान्ने मन भयो । भाउजुलाई उहाँको आफ्नै फेसबुक, मेसेन्जर चलाउन दिएको छैनस् कि भनेर । तँ त त्यस्तो रोकटोक नगर्ने मान्छे ।'

के सोध्न आँट्यो किरणले भन्ने मनमा खुल्दुली चल्दै गर्दा उसले उता केही लेखिरहेको छ भन्ने देखिइरहेको थियो स्क्रिनमा । फ्याट्टै देखापरेको त्यो मेसेज पढेर दिपेशले उत्तर लेख्न थाल्यो – त्यही रोकटोक गर्न नसकेकैले नै हामी जोडिन पुगेका हौं एकअर्कासँग नछुट्टिने गरी । तँसँग म कसरी जोडिन पुगें, त्यो तँलाई राम्ररी थाहा छ । आफन्तहरूभन्दा पराइसँग मनैदेखि कस्सिएर जोडिन पुगें म फेसबुक र मेसेन्जर मार्फत अनि मनमा सजाएँ उसैगरी सबैलाई । खै किन र कसरी सम्भव भएको हो ? जवाफ छैन मसँग, तर जबदेखि नविना र म एकअर्काको भयौं, हामीलाई केही चाहिएन । न साथीभाइ न आफन्त । न फेसबुक न मेसेन्जर । बन्द गरेर टा लेख्दालेख्दै किरणको मेसेज आयो र

दिपेशले पढ्यो – 'के लेख्न थालेको दिपेश ? म त अब सुत्ने तयारी गर्दै छु । भोलि भेटेरै कुरा गरौं न है !' तर दिपेशले मनको कुरा किरण सामु परेर पोख्न गारो हुनेछ भन्ने अड्कल काट्दै लेखेरै व्यक्त गर्ने जमर्को गऱ्यो र आफूले लेख्न लागेको कुरालाई निरन्तरता दियो ।

हामी आफन्त साथीभाइहरूले नदेख्ने, नभेट्ने ठाउँमा गयौं । केही कुरा हामीले सोचेको जस्तो भयो । अरू धेरै कुरा हामीले सोचेको जस्तो भएन पनि । मेसेन्जरमा भिडियो च्याट गर्दा हामी एकअर्काको बोली सुन्थ्यौं, हाउभाऊ हेर्थ्यौं तर एकअर्काको स्पर्शसुखबाट हामी वञ्चित थियौं । हामीले त्यो सुख पायौं र सोचेजस्तो भयो त्यो हाम्रो मिलन । हरपल साथमा हुन्थ्यौं । दुःखसुखका कुरा गर्थ्यौं । जसै हामीबीच अब कसरी अघि बढ्ने भन्ने कुरा सुरु भयो तब हामीले सोचेको जस्तो केही हुने भएन भन्ने जान्यौं ।

यति लेखिसक्दा नसक्दै दिपेशले बेडमा सुतिरहेकी नविनाले सारै दुख्यो भनेको सुन्यो र उठ्न लागेको देख्यो । हत्तपत्त मोबाइल टेवलमा राखेर ऊ नविनालाई समाउन गयो । नविनाले आफूलाई पिसाब फेर्न जानुपर्ने भएको बताइन् अनि दिपेशले समाएर उनलाई कोरिडोर हुँदै अर्को छेउमा रहेको बाथरुमतर्फ डोऱ्याएर लग्यो । फर्केर आएपछि नविनालाई आराम गर भनेर बसायो अनि फेरि अघि लेख्दै गरेको सम्झेर मोबाइल राखेकोतिर अघि बढ्यो, तर अघि राखेको ठाउँमा उसले मोबाइल देखेन । एकैछिनमा मोबाइल हराएकोमा उसलाई के गरुँ कसो गरुँ भयो । कसलाई भनूँ भयो । वरपरको बेडमा अरू कोही बिरामीहरू थिएनन् । को आयो कताबाट पसेर मोबाइल लग्यो । उसले कसैलाई देखेन । किरणलाई मनको कुरा बताउन केही लेख्दै गरेको सम्झियो । सामान्य मूल्य बराबरको मोबाइल बाहेक उसँग केही बाँकी थिएन । त्यसले पनि साथ छोड्यो भन्ने लाग्यो दिपेशलाई । उसले नविनालाई सिरानीमुनि रहेको व्याग हेर्न भन्यो । त्यसभित्रको रकम भने सहिसलामत रहेकोमा हल्का राहत महसुस गर्दै मोबाइल चोरी भएको कुरा नविनालाई बतायो । नविनाले एकै वाक्य मात्र बोलिन् – 'ओरालो लागेको मृगलाई बाच्छाले पनि लखेट्छ भन्थे हो रहेछ ।' खाना खाने अनि आराम गर्ने अब भन्दै दिपेश अस्पतालको क्यान्टिनतिर खाना लिन गयो ।

भोलिपल्ट बिहान दिपेश र नविनालाई भेट्न पाउने कुराले किरण केही उत्साहित भएको थियो । पहिले फोन गरेर बुझ्छु भन्दै नम्बर डायल गऱ्यो, तर मोबाइल स्वीच अफ भएको थाहा पाएपछि एकछिन त के गरूँ कसो गरूँ नभएको हैन उसलाई । हतास नभई उसले अस्पताल पुगेपछि भेटिहालिन्छ नि भन्दै आफैलाई सान्त्वना दियो र निस्कियो घरबाट । अस्पताल पुगेपछि सोधपुछ

कक्षमा पुगेर उसले सोध्यो – 'यहाँ नविना नाम गरेको बिरामी भर्ना भएर बस्नुभएको छ । कति बेड नं.मा हुनुहुन्छ होला ?' भित्रबाट प्रतिप्रश्न आयो – 'नविनाको थर के होला ।' कम्प्युटरमा खोजिसकेपछि भित्रबाट दिदीले बोलेको किरणले सुन्यो – 'खै यता त नविना नाम गरेको बिरामी नै रेकर्डमा देखिंदैन त भाइ !' अचम्म मान्दै किरणले दिपेशको नाम लिँदै भन्यो – 'दिदी ! नविनाको श्रीमान्को नामचाहिँ दिपेश हो । दिपेश सिं । नविनाको त थर थाहा भएन । एकपटक खोजदिनु न फेरि । भेट्नै पर्नेछ उहाँहरूलाई ।' फेरि छैन भन्ने जवाफ नै आयो भित्रबाट ।

किरण बेचैन भयो । त्यति ठूलो अस्पतालमा उनीहरूलाई कहाँ खोजूँ, कता गएर भेटूँ भयो । खल्तीबाट मोबाइल झिकेर उसले फेरि त्यही नम्बरमा डायल गऱ्यो । टेलिकमकी उनै म्याडमले माफी मागिन् फेरि पनि । किरण निराश भएर त्यही रहेको मेचमा टोलाएर बस्यो एकछिन । कतै भेटी पो हालिन्छ कि भन्दै हिँड्यो यताउता नजर डुलाउँदै । ऊ गाइनोकोलोजि वार्ड, ईन्टरनल मेडिसिन वार्डदेखि प्रायः सबै वार्डतिर गएर हेऱ्यो । कतै भेटेन उसले दिपेश र नविनालाई । केही उपाय नलागेपछि हार मानेर फर्कियो किरण । जिन्दगीमा यति निराश कहिल्यै भएको थिएन ऊ ।

ऊ मात्रै हैन नविना र दिपेश पनि यतिविघ्न निराश कहिल्यै भएका थिएनन् । त्यही निराशाको बीच नै दुवैले आशाको केन्द्र मानेको शिव भगवान्को मन्दिर रहेको पशुपति मन्दिरमा गएर उनैको शरणमा पर्ने निर्णय गरे त्यही रात । चिया पिउने वेलामा किरण आउने भनेको कुरा सम्झे दुवैले तर मोबाइल हराएकोले भेट हुने सम्भावना कम रहेको कुरा गऱ्यो दिपेशले, तैपनि बिहान १० बजेपछि अस्पतालबाट सबै प्रक्रिया पुऱ्याएर डिस्चार्ज नभएसम्म कसो भेट नहोला त भन्दै यताउति हेर्दै बस्यो दिपेश । नविना भने तीन वर्षपछि दिपेशको कोही नजिकको मान्छे भेट्ने आशा अझै मनमा रहिरहेकोले कतै भाउजु नमस्ते भन्दै किरण आफ्ना सामु आउने कल्पना गर्दै थिइन् । दिपेशले डाक्टर हरूलाई भेटेर फर्कियो । आफूहरू अब भगवान्कै भरोसामा बस्ने र यदि ठीक भएमा अवश्य भेट्न आउने बाचा गरेर आएको कुरा दिपेशले नविनालाई सुनायो । त्यतिन्जेलसम्म पनि किरण आइनपुगेकोले ऊ आउने आशा कम हुँदै गएझैं लाग्यो दुवैलाई । दुवैले एकअर्कालाई हेराहेर गरे र उत्तर पाए झैं मानेर अघि बढे ।

उता किरणले दिपेश र नविनालाई भेट्न नपाएकोले मेसेन्जरमा भए पनि मेसेज पठाउने सोचेर लेख्न थाल्यो – 'तेरो मोबाइल स्वीच अफ छ त दिपेश ! म अस्पताल गएको थिएँ, तर नविना नाम गरेको कोही पनि बिरामी रेकर्डमा

नरहेको जानकारी पाएँ अस्पतालबाट । खोजें मैले धेरैतिर, कतै भेटिहालिन्छ कि भनेर, तर भेट भएन हाम्रो । भेट भएमा अवश्य सहयोग गर्नेछु । अहिले मेसेजको रिप्लाई पर्खनु सिवाय अरू उपाय केही छैन मसँग ।'

मनकारी मित्र दिपेशसँग हिजो भेटेको वेलामै धेरै कुरा बुझ्ने कोसिस गरेकै थियो किरणले, तर परिस्थिति अप्ठेरो नै होला भनेर सहजै जान दिएको थियो उसलाई । अहिले आएर यस्तो मोड आउला भनेर उसले चिताएकै थिएन । दिपेश र नविनाले पनि चिताएका थिएनन् – जिन्दगीको यो अति नै घुमाउरो मोडमा कुनै दिन आइपुगिएला भनेर । सामाजिक सञ्जालले जुराइदिएको भेट हो, कुनै दिन अवश्य पनि फेरि भेटाउला भन्दै मोबाइल मायालाई मनमा सम्हाल्दै किरण, दिपेश र नविना आ-आफ्नै गतिमा लाचार भएर जिन्दगी अघि बढाउँदै छन् ......।

YY

के तपाईंलाई थाहा छ ?

हामी २०७६ र २०७७ को वर्ष पुस्तकमा जुटिसकेका छौं ।

प्रत्येक वैशाखदेखि चैत्रसम्म निस्केका पुस्तकहरूको हामी टिप्पणीसहित परिचय प्रकाशन गर्दछौं ।

त्यसको लागि हामीलाई पुस्तक उपलब्ध गराउनुहोस् ।

;flxTo ;ǂ4g sGb

rfan, sf7df8f (&&–)!–$$(&#%!÷(*$!!$$%!)

के तपाईंले शब्दार्थका साहित्यिक पुस्तकहरू पढ्नुभएको छ ?

राक्षस अङ्कल

प्रकाशमणि दहाल

किशोर, के गरिराको यहाँ ? तिम्रो घर यता हो र ? सङ्गीताको स्वरले उसको ध्यान टुट्यो । नत्र उसको मन शिवपुरीको डाँडामा चढेर त्यस डाँडासँग जोडिएको आकाशमा पसिसकेको थियो । ऊ आकाशैआकाश गएर भगवान्‌लाई भेट्न र उनीसँग उसलाई किन दिनैपिच्छे कुटाइ खाने भाग्य दिएको भनेर सोध्न चाहन्थ्यो, तर आकाशमा पस्नासाथ कुनै अजङको राक्षसले बाटो छेकेको हुँदा त्यस राक्षससँग धमाधम लडाइँ गरिरहेको थियो ।

उसले झसङ्ग झस्किएर हेर्‍यो उसकै कक्षाकी केटी, सङ्गीता महर्जन । छक्क परेको आँखाले उसलाई हेरिरहेकी थिई । उसले देख्यो सङ्गीता अलिअलि मात्र मुस्कुराएकी थिई तर उसको अनुहार भने हजारवाटको बत्ती बलेजत्तिकै धपक्क उज्यालो थियो । उसलाई नजानिँदो ईर्ष्या लाग्यो सङ्गीताको खुसी देखेर । उसले मनको आँखामा सङ्गीताको घर र आमा-बाबुलाई हेर्ने प्रयास गर्‍यो । उसले उनीहरू पनि उस्तै हँसिला, नझर्किने र मायालु देख्यो, ऊ फेरि टोलायो ।

'के हरेको त्यस्तो एकोहोरो ? मलाई चिनेनौ कि क्या हो ?' उसले अझ छेउमै गएर उसका काँधैमा हात राखी । एउटै कक्षाका भए पनि केटीहरूसँग झ्याम्मिन नजान्ने उसको ऊसँग कुनै बोलचाल भने भएको थिएन, तर उसलाई ऊ स्कुलमा पनि फर्स्याइली र धेरै साथी भएकी रमाइली केटी भन्ने चैं थाहै थियो ।

'चि-' उसको गला जाम भएको रहेछ, बोली त्यत्तिमै अड्कियो । उसले थूक निल्न खोज्यो, तर त्यहाँ एक थोपो थूक थिएन । उसले बल गरेर घाँटीदेखि तान्यो र निल्यो अनि हाँस्न खोज्दै भन्यो, 'चिनें नि, तिमी सङ्गीता महर्जन ।' उसलाई त्यति भन्न पनि महाभारत जत्तिकै बल गर्नुपरेको थियो । त्यही पनि कुनै रोगीले बल गरेर बोलेजस्तै उसको बोली टुंगिदा रून्चे हुनपुग्यो । साँच्चै उसका आँखामा भुलुक्क उम्लेर आँसु आइहाल्यो । उसले टाउको निहुराएर सर्टको बाहुलाले पुछ्यो, तर उसले टाउको उठाउन सकेन र हात नझिकी त्यहीं राखिरह्यो ।

सङ्गीता आत्तिएर दुखी स्वरमा कराई, 'अहो ! किशोर, तिमी त रून पो थाल्यौ । के भाको छ तिमीलाई, मलाई भन त ?'

उसले बल गरेर आँखाबाट उसको हात तानेर हटाई, तर किशोर एक शब्द नबोली टाउको भुकाएर बसिरह्यो । उसलाई उतिबेलै धरती फाटेर त्यहीँ पस्न पाए पनि हुन्थ्योजस्तै लागिरहेको थियो ।

'तिम्रो घर त उता लगनतिर हैन ? तिमी यति वर वल्खु आइपुग्यौ, किन ?' सङ्गीताले फेरि भनी, अनि केही सम्भिएजस्तो चहकिएर अलि सानो स्वरमा खुसुक्क थपी, 'एएए, बुभेँबुभेँ, आज पाँच घन्टीमा राधा मेमले तिमीलाई थप्पड लाउनुभएको थियो । त्यही भएर दुख लागेको होला, हो ?'

'हिजो पनि त लाउनुभएको थियो नि ।'उसको स्वर स्वतः अलिक कडा भएर निस्कियो ।

'अँ, हिजो तिमीले होमवक ल्याएनौ भनेर पिट्नुभएको ।'

'अनि मैले मलाई आउँदै आएन भन्दा.... ।'

''ठग्छस् अल्छी, जस्तो जान्दछस् त्यस्तै गरेर ले' भन्नुभएको थियो, होइन ? मैले सम्भिएँ... ।'

'अनि आज जस्तो जानेँ त्यस्तै गरेर ल्याएको .... ।'

'हो, पढेको भए पो जान्दछस् त अल्छी भन्दै आज पनि पिट्नुभयो । हो, मलाई याद छ । यो राधा मिस अलि बढी नै छुच्ची हुनुहुन्छ । खासमा उहाँ कहिल्यै राम्ररी बुभाएर पढाउनुहुन्न । अलिकति केही सोध्न खोज्यो कि गाली र सँगसँगै थप्पड लगाइहाल्नुहुन्छ । उहाँ आफै पनि कुनै कुराले पिरोल्लिए जस्तो सधैँ तातिरहनुभएको लाग्छ त । त्यही भएर त राधा मिसको कक्षा आएपछि सबको सातो गइसकेको हुन्छ डरले । दुई चारजनालाई उहाँले नपिटेको दिनै हुँदैन । आज तिमीबाहेक गोपाल, शशी र राजनले पनि थप्पड खाए उहाँका हातको ।'

'तिमीलाई त पिटाइखानुपरेको छैन, हकि ?'

'म त स्कुलको भरै पर्दिन नि । पढ्ने, लेख्ने जे जे होस् सबै काम घरैमा गर्छु । खासमा स्कुलमा कुनै सरले राम्ररी पढाउनुहुन्न, होइन ? । कक्षामा आउँदै ढीलो आउनुहुन्छ, अनि एकछिन यताउताको कुरा गरेर, 'तिमेरू स्वाँठहरू, नपढ्ने, अल्छी' भनेर जथाभावी गाली गरेर, कसैलाई होच्याएर, कसैलाई पिटपाट पारेर बित्छ, अनि 'कुन पाठ, कहाँ पुगेको छ ?, ए तँ भन्, तँ भन्' भन्दाभन्दै घन्टी बज्छ अनि कुरै खत्तम ।'

किशोर अलिकति हाँस्यो सङ्गीताको कुरा गर्ने तरिका देखेर । अभ बढी चैं कस्तो ढुक्कसँग बोल्छे ऊ उसलाई सबै कुरा थाहा भए भैं र कसैको कुनै डर नभए भैं । जति ढुक्क देखिन्छे ऊ त्यत्तिकै उज्याली पनि छ । पाँच कक्षामा भएर पनि ऊ छ, सात कक्षाकी जस्तै लाग्छे । कक्षामा पनि त फस्ट, सेकेन्ड, थर्डमध्ये राजु, रीता र उसको खोसाखोस परिरहन्छ नि !

फेरि पनि ऊ नै बोली भसङ्ग हुँदै, 'अहो किशोर, ढीला भयो । आज अगि नै ढीला भइसकेको थियो । तिमीलाई पनि त ढीला भएन ? तिमी अब बसमा जान्छौ होला, होइन ?' तर उसले कुनै जवाफ दिएन । मुख अँध्यारो भयो र हेराइ पर वागमतीतिर बरालियो । सङ्गीताले टाउको अलिक नजिक ल्याएर बिस्तारै भनी, 'कि गाडी भाडा छैन ?' उसले खल्तीमा हात हालेर पैसा निकाली, तर किशोरले भन्यो – 'छोड्देऊ सङ्गीता । मरो घर जाने मनै छैन ।'

'अनि कहाँ जान्छौ त घर नगएर ? अब रात परिसक्यो भने पनि हुन्छ । भोक लाग्छ । रात परेपछि निद्रा लाग्छ, जाडोले सताउँछ ।'

'होस् जे भए पनि होस्, मरे पनि मरियोस् । मलाई एकदमै केही गर्न मन छैन, घर जान त एकदमै मन छैन । अब बा आइपुग्ने वेला भयो । टन्न मातेर आउनुहुन्छ र आमालाई, मलाई र सानी बहिनीलाई समेत पिट्न थाल्नुहुन्छ । घरमा खानेकुरा केही हुँदैन । कतिबेर डाङ..डाङ..डुङ..डुङ्.. गरेपछि, कुनैकुनै छिमेकीले 'क्या हो रामनाथजी, के भइरहेको छ ?' भनेपछि बल्ल मथ्थर हुन्छ र चुलाको सुरसार हुन्छ ।'

अनि उसले केही सम्भेजस्तो गर्दै थप्यो, 'होस् यत्तिकै मरे पनि मरियोस् । म कहीँ जान्नँ, बरु तिमी गइहाल । तिमीलाई पो त ढीलो भइसक्यो ।'

'होस् ढीला भए पनि, जे भए पनि । म पनि तिमीलाई यहाँ यत्तिकै छोडेर ज्यान गए कहीँ जान्न, कि नत्र तिमी पनि मसँगै हिंड । भोलि शनिवार छ । पर्सि यतैबाट स्कुल जाउँला । राक्षस अँ-ए सोरी,' उसको मुख अचानक रातो भयो – केही उपद्रो गर्दागर्दै पक्डाऊ परेजस्तै । उसले अलिक सम्हालिएर थपी । विशेष अङ्कल भन्नुहुन्छ – 'यो संसारमा जति समस्या छन्, त्यति नै समाधान पनि छन्, तर समाधान खोज्न, भेट्न, चिन्न र प्रयोग गर्नचाहिँ मिहिनेत चाहिने हुन सक्छ' । तिम्रो समस्याको समाधान पनि भेटिन्छ ।

'अनि तिम्रा बाआमा रिसाउनुहुन्न मलाई लिएर जाँदा ?'

'कोही रिसाउनुहन्न, बरु सबजना खुसी पो हुनुहुन्छ ।'

'को को हुनुहुन्छ तिम्रो घरमा ?'

'सबजना, हजुरबा, हजुरामा र सबजना । आऊ हिंड्दैहिंड्दै कुरा गरुँला । चोभारदेखि पनि भन्डै आधा घन्टा हिंड्नुपर्छ हाम्रोमा पुग्न । ऊ बस पनि आइहाल्यो । कस्तो कोचाकोच हुन्छ – यो बेलुकाको बस पनि ।'

उसले हातैमा समातेर तानी र ऊ पनि बालकजस्तै तानिँदै गयो ।

XX

गाडीबाट ओर्लेर उनीहरू पाखैपाखा रोडा भरेको कच्ची सडक हुँदै पश्चिमतिर लाग्नासाथ किशोरले भनिहाल्यो – 'सङ्गीता, 'राक्षस अङ्कल, विशेष अङ्कल' भनेको को हो ?' हिंड्दाहिंड्दै ऊ भचानक उभ्भिई । उसको

अनुहार भुलुक्क रगत चढेर रातो भयो । उसले गम्भीर भएर भनी – 'हामी आपसमा कहिलेकाहीँ त्यसो भन्छौँ, तर त्यसो भन्नुहुँदैनथ्यो, मेरो गल्ती भयो । तिमीले पनि कहिल्यै यो शब्द मुखबाट ननिकाल्नू, तर हाम्रो हरिचरण भन्ने एउटा विशेष अङ्कल हुनुहुन्छ । अब तिमीले भेटिहाल्छौ ।' पन्ध्र मिनेटजति हिँडेपछि बाटामुनि एउटा दुइतले घरको रेलिङमा टाँगेको एउटा बोर्डमा उसका आँखा परे । त्यसमा लेखिएको थियो : पाँच ज्ञानेन्द्रीय, पाँच कर्मेन्द्रीय, एउटा मन र एउटा मस्तिष्कसहितको शरीर दिएर ईश्वरले भने – 'अब जेजति गर्नु⁄नगर्नु तेरै जिम्मा, जा ।'

सङ्गीताले त्यही घरलाई देखाउँदै भनी – 'यही हो हाम्रो घर ।' आँगनमा केही केटाकेटी खेल्दै थिए । सङ्गीतालाई देख्नासाथ सबैले 'वाउ, सङ्गीता !' भने र किशोरलाई एक नजर लगाए, त्यत्ति । उनीहरू भित्र पसे । बैठक कोठाको भुइँमा कार्पेट ओछ्याएको, भित्तामा टाँसेर सोफाहरू राखेको, बीचमा चकटीहरू, एकातिर भित्तामा गर्भेदराज, एउटा कुनामा टेबलमा ठूलो टिभी थियो । अलिक परतिर एउटा खाटमा दुईजना सेतै फुलेका बूढा-बूढी बसेर सोफामा बसेका, दुई युवकसँग कुरा गर्दै थिए ।

भित्र पसेर सङ्गीताले बूढाबूढीका अगाडि 'हजुरबा, हजुरआमा, शुभसन्ध्या' भन्दै टाउको झुकाई । उनीहरूले टाउकामा हात राखेर सुखी भएस् भने । त्यसपछि किशोरतिर सङ्केत गर्दै भनी – 'यी किशोर अधिकारी, मेरो साथी, घर लगन ।' अनि किशोरलाई उहाँहरूतिर सङ्केत गर्दै भनी – 'हजुरबा, हजुरामा हामी सप्पैको ।' किशोरले पनि उनीहरूलाई ढोग्यो, अनि युवकहरूलाई 'हल्लो दाइ' भनी र उसलाई सँगै आउने सङ्केत गर्दै सङ्गीता पल्लो कोठातिर लागी ।

पल्लो कोठा भने पुस्तकालयकम कक्षाकोठाजस्तै थियो । किताबका च्याकहरू । ठाउँठाउँमा सादा र कलर पेन्सिल, इन्स्ट्रुमन्ट बक्स, सानाठूला स्केल, एउटा निकै ठूलो ग्लोब, मसीका सिसी, स्ट्याप्लर, चार्ट आदि धेरै कुरा थिए तर सबै बडो ढङ्गसँग मिलाएर राखिएका थिए । कोठाको हलमा चारवटा टेबल थिए । प्रत्येक टेबलमा एकेकवटा कम्प्यूटर थिए र वरिपरि बसेर ठूलासाना केटाकेटी लेखपढ गर्दै थिए । एकपट्टि एउटा टेबलमा एउटा तीस-पैंतीसे बलियोबाङ्गो मान्छे बसेर कतिपय केटाकेटीलाई केके बताउँदै, सिकाउँदै, पढाउँदै थिए । उनी घरिघरि उठेर पछाडि भित्ताको ह्वाइटबोर्डमा केके कुरा लेखेर बुझाउने पनि गर्थे ।

उनकै अगाडि पुगेर सङ्गीता बोली 'इभनिङ, अङ्कल । यी मेरा क्लासमेट, किशोर अधिकारी ।' अनि ऊतिर फर्केर बोली – 'उहाँ हरिचरण अङ्कल, पढाउन, सिकाउन च्याम्पियन । तिम्रो समस्या पनि अब अङ्कलका फेला परेपछि भाग रे भाग हुन्छ !' हाँसी र अङ्कल पनि हाँसे, तर ऊ भने अङ्कलको रूप र

अनुहार हेरेर छक्क मात्र परेन, मन धक्क पनि भयो र अगि सङ्गीताले भनेको कुरा सम्झियो ।

'के समस्या छ किशोर, तिम्रो ? अँ तर, पहिलो कुरा, मलाई हेरेर मेरो कुरै नसुनौला नि !' हटट्ट हाँसे उनी ।

'अम्, अङ्कल, मेरो हिसाबमा जीरो आउँछ, अङ्ग्रेजीमा कहिल्यै पासमाक आउँदैन, अरू .. ।'

'पढ्न त सक्छौ नि, कि पढ्न पनि आउँदैन ?'

'पढ्न आउँछ अङ्कल तर त्यति राम्ररी आउँदैन ।'

'त्यसो भए तिम्रो पढाइ नपुगेको होला, नत्र पढ्दा नजानिने केही हुँदैन । त्यहाँ बसेर किताब निकाल त । .....ल अब तिमीलाई नआएको अभ्यासमा पल्टाऊ ।'

'मलाई त यो सुरुको सरल गर्ने नै आउँदैन अङ्कल ।'

'त्यसैको पढ न त, पाठचैं पढ ।'

उसले पढ्यो, तर फररर पढ्न सकेन ।

'मैले बुझेँ किशोर, तिम्रो समस्या । तिमीलाई पढ्नै गाह्रो हुँदो रहेछ । पढ्न गाह्रो भएपछि त्यहाँ बताएको, अराएको कुरा बुझिँदैन अथवा थाहा पाइँदैन, अभ्यास गर्न सकिँदैन, अनि सब कुरा जीरो हुने भइगयो । त्यसैले पहिलो कुरा मजाले पढ्न सक्नुपर्छ । नेपाली, सामाजिक, गणित, अङ्ग्रेजी जे पनि सजिलै पढ्न सक्नुपर्छ । नेपाली पढ त ।'

उसले नेपाली किताब झिक्यो र पहिलो पाठ पढ्यो । त्यो पनि सरर पढिएन ।

'यो पढ त' अङ्कलले आफ्नै टेबलको एउटा पर्चाजस्तो कागत पढ्न दिए । त्यो पनि पढ्न सकेन उसले । उस्तै मकमक मकमक मात्र भयो ।

'के बुझ्यौ ? यसमा के बताएको रहेछ ?' उसले बताउन सकेन । रातो मुख पारेर टोलाइरह्यो ।

'सङ्गीता !' अङ्कलले बोलाए । ऊ पल्लो टेबलमा काम गर्दै थिई । 'यो पढ त' त्यही कागत दिए ।

उसले उभिएरै फरररर पढी । एक प्याराग्राफ पढेपछि अङ्कलले भने – 'भयो । अब भन के पढ्यौ ? त्यसमा के बताएको छ ? 'उसले त्यो पनि बताइहाली । अब उनले किशोरलाई भने – 'देख्यौ ? तिमीले पनि त्यसरी नै पढ्नसक्यौ भने त्यसरी नै भन्न सकिहाल्छौ, बुझ्यौ ?' किशोरको मुख लाजले रातो भयो र टाउको निहुरियो । अङ्कल हाँस्नुभयो । एउटा हात उसका टाउकामा राखेर मुसार्नुभयो 'तिमीलाई लाज भयो, होइन किशोर ? लाज हुनु ठीकै हो आफ्नो कमजोरी भएपछि तर लाज नमान र लाज पचाऊ जान्ने हुन मन छ भने

र एउटा काम गर, गर्छौ ?' उसले गर्छु भन्न खोज्यो तर घाँटी सुकेको रहेछ, आवाजै आएन । बल गरेर थूकविनाको हावा निल्यो र भन्यो, 'गर्छु, के गर्नुपर्छ ?' अङ्कलले भने - 'बाटो हिँड्दा अरू साथी धेरै पर पुगे तर तिमी भने कुनै कारणले ओरै भयौ भने उनीहरूलाई भेट्न के गर्नुपर्छ ?' उसले भन्यो - 'कुद्नुपर्छ ।' अङ्कलले भने - 'हो, कुद्नुपर्छ अरूलाई नभेटुन्जेल । त्यसपछि कहिल्यै पछिपर्नु हुँदैन । तिमीले पनि कुद्नुपर्ने भयो । त्यो भनेको दुई-चार दिन सरासर अलिक धेरै पढ्नुपर्ने भयो, बुझ्यौ ?' उसले भन्यो -'बुझेँ, अङ्कल ।' उहाँले थप्नुभयो - 'अर्को जरूरी कुरा, पढ्न जानेर वा पढेर मात्र पनि हुँदैन । पूरै मन लगाएर के पढिँदैछ, के लेखेको र बताएको छ भन्ने पनि थाहा पाउँदै पढ्नुपर्छ । त्यसमा आफूले नबुझ्ने केही कुरा आयो भने जान्नेलाई सोध्नुपर्छ ।' त्यसपछि भित्ताको ठूलो घडीतिर हेरेर कुरा टुङ्ग्याउँदै थप्नुभयो - 'ल अब खाना खाने वेला भयो । खाना खाएपछि नेपालीको यो पाठ पढ, तीनचारपल्ट पढ फरर नहुन्जेल, त्यहाँ बताएको कुरा थाहा नहुन्जेल र पाठमा दिएको अभ्यास गर्न नसकुन्जेल पढ । कहीँ अड्क्यो भने सङ्गीताले वा जसले पनि तिमीलाई बताइदिन्छ ।'

त्यतिबेलै सङ्गीता कराई - 'ला अङ्कल, उनको घरमा बाआमा आत्तिरहनुभएको होला । एकचोटि फोन गर्दिने होला ।'

'गरेको छैन ? नसोधी आको ?' उनले अलिक आँखा गाढेर हेरे, तर सङ्गीता उसलाई तानेर हिँडिहाली ।

उनीहरू बैठक कोठामा गए । उसले फोन डायल गरेर हल्लो भन्नासाथ उताबाट एउटी महिलाले कहाँ गएको, किन खबर नगरेको, आमा आत्तिएर बेहाल छ, बाबुले छोरालाई हिँडाई भनेर त्यसैमाथि पिटेर हैरान छ भनिन् । उसले भन्यो - 'आन्टी, मेरो पढाइ धेरै पछि पऱ्यो, घरमा बाले कहिल्यै सिकाइदिनुहुन्न । उल्टै मातेर, झगडा गरेर, पिटेर एकछिन पढ्न दिनुहुन्न । त्यसैले म हिँडेको । आमालाई मेरो चिन्ता नगर्नू भनिदनोस्, है !' उताबाट बोल्दाबोल्दै उसले फोन राखिदिहाल्यो ।

त्यो बेलुका उसले पटकपटक पढ्यो त्यो पाठ, त्यसको अभ्यास गऱ्यो र बल्ल सुत्यो । भोलिपल्ट बिहान सामाजिक र अङ्ग्रेजी, दिउँसो गणित पढ्यो र त्यसको काम पनि गऱ्यो । अरूको भन्दा गणितको गाह्रो भयो । अङ्कलले पहिले तीन कक्षाको किताबबाट पढ्न र गर्न लगाउनुभयो । त्यति गरेर बल्ल बेलुकासम्ममा आफ्नो सबै पाठ पूरा गऱ्यो । यस बीच हरि अङ्कलले र सङ्गीताले उसलाई ठाउँठाउँमा मद्दत गरे र पाठका अन्त्यमा जाँचेर पाठ पूरा भएको बताइदिए । अब त्यसैगरी जुन पाठ पनि गर्न सकिनेमा ऊ ढुक्क भयो ।

हरि अङ्कलका टाउकाको आधा इन्चजति लामो सिङ, जनावरको जस्ता

अलिक लामा कान, चिउँडोदेखि कपालैसम्म चिरिएजस्तो फाटेको डोब र एउटा पूर्व अर्को पश्चिम फर्किएका आँखा त उसले देखिसकेको थियो । उनका हात पनि बटारिएका बाँगाबांगा थिए । लेख्ता, पढ्दा, जे गर्दा पनि अनौठो देखिन्थ्यो । उसको खुलदुली खपिनसक्नुभइरहेको थियो । त्यो घर पनि अनौठो लागिरहेको थियो उसलाई । दुईजना वृद्धवृद्धा, दुई-तीनजना प्रौढ, पाँच-छ जना बीस-पच्चीस वर्षका र अरू सबै केटाकेटी थिए ३/४ वर्षका जस्तो लाग्ने ३/४ जनादेखि १५/१६ सम्मका लाग्ने विभिन्न उमेरका केटाकेटी थिए, तर सङ्गीताका बाआमाजस्ता कोही थिएनन् । खासमा कोही कसैको बाआमाजस्तो लाग्दैनथ्यो । उसलाई ठूलो खुलदुली भइरहेको थियो । दिउँसो उसले सोधेपछि मौका पारेर एकछिन एकछिन गर्दै सङ्गीताले हरि अङ्कलको र होस्टेलजस्तो त्यो घरको कथा बताइदिई - 'हजुरबाआमाले एक दिन एकाबिहानै घरबाहिर बच्चा रोएको सुनेर ढोका खोल्नुभएछ । थाङ्नामा बेरेर कसैले एउटा बच्चा उहाँहरूको ढोकैमा रखिदिएको रहेछ । बच्चाको नाल पनि काटेको थिएन अरे ! हल्ला भएर मान्छे जम्मा भएछन् । खोलेर हेर्दा त एकदमै अनौठो बच्चा रहेछ । राक्षस भनेर फाल्ने सल्लाह दिएछन्, तर सन्तान पाउने उमेर कटुन्जेल पनि सन्तान नभएका हजुरबा-आमाले त्यो बच्चालाई फाल्न सकेनछन् र पालेर हुर्काएछन् । त्यो बच्चा नै हरि अङ्कल हो । हजुरबाले घरैमा प्रारम्भिक शिक्षा दिएपछि बाँकी उहाँले आफै पढेको अरे ! अहिले दश कक्षासम्मका सबै विषयको ट्यूसन पढाउनुहुन्छ, तर विरूप भएकाले उहाँ हतपत कतै जानुहुन्न । हजुरबाहजुरामा बूढाबुढी भइसक्नुभएको छ । त्यसैले यो अनाथालयको देखरेख उहाँले नै गर्नुहुन्छ । उहाँका दुईपट्टि मुखका कुनामा ओठबाट बाहिर निस्किने अलिक लामा एकेकवटा दाह्रा थिए अरे ! अस्पताल लगेर कटाएको अरे ! सिङचैं डाक्टरले काट्न मिल्दैन भन्यो अरे !

उहाँ दुई वर्षको हुँदा उहाँहरूले गर्भे टुहुरा दुईवटा जुम्ल्याहा बच्चा जन्माएर आमा मरेकी बच्चा पनि पाल्नुभएछ । उनीहरूलाई हुर्काएर, पढाएर विवाह गरिदिनुभएछ । त्यस्ता आठ-नौजना हुनुहुन्छ यहाँबाट हुर्किएर विवाह भएका । दशैं, तिहार र अरू वेला पनि कहिलेकाहीँ आउनुहुन्छ । पछि त बेवारिसे बच्चा दिन पनि थालेछन् मान्छेले । त्यसो गर्दागर्दा यो घर अनाथालय भएछ । अहिले भएका सबै १८ जना त्यस्तै हुन् ।'

'तिम्रा बाआमाचैं ?'

सङ्गीताको मुख रातो अनि कालो हुन्जेल अँध्यारो भयो । उसको टाउको निहुरियो र अर्कोतिर घुम्यो । किशोर झसङ्ग भयो र उसलाई ऊ पनि त्यस्तै अनाथ हो कि भन्ने लागिहाल्यो । उसले अगि बढेर उसको टाउको घुमायो । उसका आँखाभरि आँसु भरिएको रहेछ ।

'सोरी, सङ्गीता, मलाई माफ गर । मैले पहिल्यै त्यति थाहा पाउनुपर्थ्यो, तर तिमी यस्तो उज्याली, फर्स्याइली, हँसिली, रसिली र बाठी अनि फुर्तिली छौ नि ! मलाई त यस्तो कल्पनै थिएन । घर छोडेर हिँडुन्जेल पारेर सताउने बाबुको छोरो मलाई त यस्ती छोरी पाउने बाआमा कस्ता होलान् भनेर कति वेला भेट्नुजस्तै भइरहेको थियो ।'

सङ्गीताले खल्तीबाट टिस्यूपेपर निकालेर आँसु पुछी, अनि रून्चे हाँसोसहित भनी – 'यो घरको रेलिङमा भएको बोर्डमा के लेखेको छ, तिमीले याद गऱ्यौ ?'

'अँ, कण्ठ त छैन तर यस्ता साइनबोर्डमा नहुने एकदमै नौलो छ ।'

'ऊ त्यहाँबाट देखिन्छ, हेरेर आऊ त ?'

उसले आएर कुर्सीमा बस्तै भन्यो – 'पाँच ज्ञानेन्द्रिय, पाँच कर्मेन्द्रिय, एउटा मन र एउटा मस्तिष्कसहितको शरीर दिएर ईश्वरले भने – 'अब जेजति गर्नु/नगर्नु तेरै जिम्मा, जा', कस्तो नौलो छ, होइन ?'

'अनि कस्तो गहिरो अर्थ छ नि त्यसको ? त्यो हरि अङ्कलले बनाउन लगाएको अरे ! यो संसारमा कसैको कोही हुँदैन अरे ! मान्छेले नै आफ्नो बनाउनेदेखि जेजे गर्ने हो आफै गर्नुपर्छ । कसैको भर परेर हुँदैन अरे !' किशोर ट्वाँ परेर उसलाई हेरिरह्यो ।

उसले अलि अप्ठ्यारो मानेजस्तो रातोरातो मुख पारेर थपी – 'मम् मम् मेरो कुरा पनि त्यही हो । मलाई पनि थाङ्नामा बेरेर चोभार चोकमा छोडदिएको थियो अरे !' उसका आँखामा फेरि आँसु डबडबाए तर ऊ भन्दै गई – 'एकजना महर्जन वृद्धले भेटेर यहाँ ल्याइदिएको अरे ! त्यही भएर मेरो नामसँग महर्जन जोडिएको रहेछ ।'

कथा सुनेर किशोर छक्क पऱ्यो । उसलाई आफ्नो दुख धेरै सानो रहेछ भन्ने लाग्यो र मनमा त्यसबाट पार हुने नयाँ आँट पलाएजस्तै अनुभव भयो ।

साथै उसलाई सङ्गीताप्रति पनि ठूलो आदरको भावना उम्लिएर आयो । उसले केही सोच्नै सकेन, बरु अचानक उसको हात सङ्गीताका आँखामा पुग्यो र झरिरहेका एकएक थोपा आँसु पुछिदिँदै उसले भन्यो – 'धन्यवाद सङ्गीता । मलाई तिमीले यहाँ ल्याएर यति ठूलो ज्ञान पाउने मौका दियौ, त्यसको लागि तिमीलाई जति धन्यवाद दिए पनि कमै हुन्छ, अनि तिम्रो बहादुरीको तारिफ गरेर के साध्ये !' उनीहरू ट्वाल्ल परेर एकार्कालाई हेरेको हेऱ्यै भए ।

त्यतिबेलै खाजा खाने घन्टी बज्यो । कुर्सीबाट उठ्ता कुन नजानेको शक्तिले तानेर उनीहरू आफैआफ अँगालोमा बाँधिन पुगे ।

YY

भुङ्ग्रो

✍ प्रेमनारायण भुसाल

'ल यो खाइहाल, फेरि गडबड होला । आज अलि धेरै नै भएको छ । मलाई अफिस जान धेरै नै ढीलो भइसकेछ । २-४ दिनपछि फोन गर्छु यहीं पर्खेर बस्नू ।' छिटोछिटो कपडा लगाएर ऊ फटाफट बाहिरियो । उठेर ऐनामा आफैलाई हेर्दा लाज लागेर आयो । आफ्नै अर्धनग्न शरीरले गिज्याए झैं महसुस भयो । अचानक मुड बदलियो । पश्चात्ताप र ग्लानिको आँधीले स्वात्तै छोप्लाजस्तो भयो । टाउको भित्तामा जोतेर आफैलाई घाइते बनाई रोऊँ रोऊँ लाग्यो । आफ्ना निजी अङ्गसँग घृणा लाग्न थाल्यो । अनायास र अकस्मात् शरीरमा चिटचिट सुरु भयो । चिसो पसिनाले लुथ्रुक्कै भिजेको पछिमात्र थाहा भयो । 'म अपराधी हुँ आफूलाई नियन्त्रण गर्न नसक्ने, अर्कैसँग लटपटिने म धर्तीको भार मात्र बनें । अरू सबै पचे पनि त्यो छोरीका आत्माले त मलाई धिक्कार्नेछ । खान्नँ पिल्सपिल्स, मर्छु बरु सदाका लागि' बडबडाउँदै बिस्तारानेर भुइँमै पल्टिन्छे शर्मिला ।

पाँच वर्षअघि मागी विवाह भएको थियो शर्मिलाको । 'कस्तो हेन्डसम लोग्ने पायौ, हाम्रो खानदानमा तिमी जत्तिको भाग्यमानी कोही पनि रहेनछ ।' बिहेको पार्टीमा आएका पाहुनाको भनाइ भित्तातिर कता हो कता गुन्जेजस्तो लाग्यो । तीन वर्षसम्म त साँच्चिकै स्वर्गसमान थियो घर । सम्बन्धमा पनि कुनै खोट थिएन । श्रीमान्‌को राम्रो जागिर, आफू पनि विद्यालयमा शिक्षिका । मलाई त साथीहरूले जिस्काउन थाले, तिमीहरूको के हुँदैछ, खोइ त मायाको चिनो ? हेन्डसम लोग्नेको चिनो पनि हेन्डसम नै हुने होला नि भन्दै अब त बालबच्चाको सोच बनाउनुपऱ्यो । शर्मिलाले नै सन्तानको आग्रह गरेकी थिई । मेरो खुसी भनेकै तिमी हौ, तिमीले भन्छ्यौ भने .....भन्दै सम्झाएको थियो उसले । नभन्दै सुबीले गर्भमा बास गरिछ, त्यसपछि त हो आफूले जागिर छोडिदिएको । जागिर छोडे पनि घरमा कुनै कुराको कमी थिएन । छोरीका रूपमा लक्ष्मी नै जन्मिदा कम्ती आनन्द आएको थिएन । उत्फुल्लताका रेखा कल्लिएका ओंठ र गालाभरि मडारिएको अनुभूति भयो विगतका यी कुराको स्मृतिमा भुल्दा ।

छोरी जन्मेपछि अलिअलि ठाकठुक पर्न थाल्यो उससँग । 'लोग्नेस्वास्नीको झगडा परालको आगो' भनेर सहन नखोजेको त होइन नि मैले पनि । माइतीबाट पनि राम्रो सहयोग पाएँ मैले । उहाँहरूकै सल्लाह र भिनाजुको विश्वासमा परें ।

दिदी ढाडको समस्याले थलिएको वेला भिनाजु भनाउँदाको अर्कै ताक रहेछ र पो भन्थ्यो – 'त्यो पाजीलाई कुरेर किन बस्ने ? रूप छ, यौवन छ, पढेकी छौ, डिभोर्स गरेर स्वतन्त्र बन। खुट्टा भए जुत्ता त फेरी फेरी लगाउन पाइन्छ।' केही परे म छु चिन्ता नमान भन्दै ढाडस दिनेहरूको सङ्ख्या बढ्दै जान थालेपछि मेरो मन पनि बरालियो। ससाना विषयमा म नै उससँग निहुँ खोज्न थालें। लोग्ने अलिकति ढीलो भएमा वा आफूलाई दिनुपर्ने जति समय नदिएमा झगडामा उत्रिहाल्थें मै आफै – लामो सास तानी शर्मिलाले। एक दिन पारिवारिक सम्बन्धका बारेमा मलाई सम्झाउन थालेको थियो उसले। आचरण र नैतिकताका कुरासँग मेरा माइतीका कुरा जोड्न खोजेपछि मलाई पनि के खोज्छस् काना आँखो नै भयो। बेसरी झगडा गरें, एक किसिमले उसलाई पतित सावित गराएँ। टोलभरका भँडुवा अभियानका नेताहरूलाई उसकै आँगनमा लगेर हुर्मत लिन लगाएँ। आखिर ऊ पनि त पुरुष नै हो, साह्रै भएपछि उसमा रहेको पितृसत्ता पनि जागृत भयो र ममाथि हात हाल्न पुग्यो अनि त निहुँ भइहाल्यो नि मलाई। यस्ता लोग्नेसँग एउटै कोठामा सुत्न सक्दिनँ, के भर राती घाँटी थिचेर मारिदिने पो हो कि निर्दयी पापीले। म अर्कै कोठामा सुत्छु भनेर चुकुल लगाएर छुट्टै सुतेकी थिएँ म, आफ्नै घमण्डमा पछुतो र घृणा लागेर आयो उसलाई।

छोरीका लागि भए पनि त्यसो नगरौं, मिलेर बसौं भन्दै थियो ऊ तर मेरो घमण्ड पोखिइहाल्यो। महिलालाई नेपालका कानुनले दिएको विशेष अधिकार प्रयोग गरिहालें। डिभोर्स गरेको दुईतीन महिना त हाइसन्चो भयो। जता जोसँग जतिखेर हिंडे पनि कसैले केही नभन्ने। केही महिनापछि किन किन फेरि १६ वर्षे जवानीले कुत्कुत्याएजस्तो लाग्न थाल्यो। सडकमा हिंड्ने अल्लारेहरूलाई हेरिरहुँ जस्तो, छोरीले मामु भनेर बोलाउँदा कर्कस आवाजले घोचेजस्तो, चिनेजानेका मान्छेभन्दा नयाँ नयाँ पुरुष अनुहार बलिष्ठ र सुन्दर लाग्न थाल्यो। गर्दा गर्दा त मर्दको जातै राम्रो लाग्न थाल्यो। दिनभर लक्काजवानहरूलाई छानीछानी हेरे पनि रातमा न्यानो अँगालोको अभाव खट्किन थाल्यो। मुटुकी टुक्रा आफ्नै छोरी किन किन जिन्दगीको बोझ लाग्न थाल्यो। मलाई अझ धेरै माया गर्ने मान्छेको आवश्यकता परेको वेला झन् माइतीमा पनि आफ्नो अनुपस्थिति प्रिय बन्न थालेको महसुस हुँदै थियो। 'अब पहिलाजस्तो होइन एकल महिला धेरै छाडिएको राम्रो हुन्न है साली नानी।' डिभोर्स गर्न उक्साउने भिनाजु भनाउँदाले भनेको थियो, उसको इच्छा पूरा गर्न इन्कार गरिदिएपछि डिभोर्स भएको ठीक चार महिनापछि।

मैले छोडेपछि ऊ पनि बरालिएछ। एकजना डिभोर्सीसँग रिलेसनमा पुगेछ। सोझो विचरा ! त्यहाँ पनि पीडित भएछ। विचरालाई तड्पाइरहन्छे रे !

वैवाहिक बलात्कारको धाक लगाएर। सम्पत्ति चाहिने, अरूसँगै पल्केकी नकच्चरी मोरी ! सोझासिधा मानिसलाई फँसाउने जाल बुन्दै बस्ने पापी, त्यस्ताले त बरु कोठी खोलेर बस्नु नि ! आफै झस्किन्छे शर्मिला। ...मलाई पनि त यस्तै भन्दा हुन् अरूहरूले। छोरीको मुख हेरेर बस्छु, चाहिन्न त्यस्तो पोइसोइ भनेकी आइमाईलाई आफ्नै त्यही सन्तान पनि बढी भएझैं माइतीमा हजुर आमाको जिम्मा लगाएर बसेकी छु। जसले पनि त अनुमान लगाउन सक्छ नि ! एक्लै बसेर बढी स्वतन्त्रता खोज्न डिभोर्स गरी छोरीलाई समेत पन्छाएर एक्लै बसेकी छे भनेर। अस्ति मात्र त हो आमाको मन, छोरीले केटाकेटी वेलादेखि नै मन पराएको लप्सीको अचार पुऱ्याइदिनु न भन्दा आफैलाई पढाएका वंशी सरले कस्तरी मुख फर्काएछन्। विचरी आमा कस्तो रूनुभयो। उनले पनि लगिदिन सक्दिनँ भनेको भए कसले जबरजस्ती गर्थ्यो र आमालाई त्यस्तो जवाफ त दिनुहुन्न थ्यो नि जे भए नि ! कति न आफूमात्र समाजको राम्रो र चरित्रवान् मान्छे भएजस्तै 'जान त त्यतै जाने हो, लगिदिन्थें तर शर्मिला श्रीमान् छोडेर खै केके गरेर छोरी पनि छोडेर बसेकी छन्, कसैले उनकहाँबाट फर्कंदै गरेको भेटे भने त मेरो सर्वस्व नै गुम्छ नि आमा ! घरवास गरेर बसेकी चेली भए मेरी पनि चेली हुन्, इज्जत गरिहाल्थें अथवा कुमारी नै बसेको भए नि कुरा ठीकै हुन्थ्यो, यो अवस्थाकी महिलालाई भेटेर मात्र फर्केको कुरा समाजले पनि पत्याउन्न। मलाई कर नगर्नुस् है।' भन्दै हिंडेछन्। आमालाई मेरा कारणले बुढेसकालमा कस्तो तनाव थपियो। भो अब बरालिएर हुन्न, भोलि नै छोरीलाई ल्याएर सँगै राख्छु। कुरा काट्नेका मुखमा बुजो पनि त लगाउनुपऱ्यो। अब कुराको टुङ्गो पनि लगाउनुपर्दछ, आफूलाई केही दह्रो पार्ने कोसिस गरी उसले।

त्यस दिन पूर्वपति निन्याउरो अनुहार लगाएर एकोहोरिएको अवस्थामा स्वयम्भूको चैत्यनेर नभेटिएको भए पनि त अहिले यस्तो हुन्नथ्यो नि। मैले नै बोलाएँ त्यतिखेर उसलाई। विचरा ! मरूभूमिमा तड्पिएको मृगजस्तै भएको रहेछ। शहरको भीडभाडमा उसको पीडा अरण्यरोदन सावित भएछ। मान्छेभन्दा टाढा ढुङ्गा र मूर्तिलाई व्यथा सुनाउन काँठ र विहारहरू चहार्ने बानी परेको रहेछ। बच्चाले माऊ भेटेसरि आफ्ना पीडाव्यथा सबै पोख्यो एक बसाइमै। अचम्मै भयो त्यस दिन उसका मुखबाट शब्द निस्किए, मेरा आँखाबाट आँसुका भेल। मन थाम्न सकेन रूमाल झिकेर आँसु पुछिदियो मेरा। उसका हातको स्पर्शले मेरो मरुभूमितुल्य शरीरमा वर्षाको शीतलता छताछुल्ल भयो। पहिलेभन्दा झनै सरल र सुकोमल लाग्यो उसको आनीबानी, आफै लिएर आएँ आफ्नो कोठामा। आज्ञाकारी अनुचरजस्तो गरी आयो मसँगै। रक्सी खान सिकेछ। बाटोमा त खासै थाहा भएन, कोठामा छिर्ने वेलामा उसलाई उछिनेर रक्सीको

गन्ध मेरो कोठामा प्रवेश गरेको थियो । ह्वास्स गनाउने रक्सीको गन्ध नमीठो लाग्यो तर उसको शरीरमा मम्मगाएको पुरुष गन्धले त्यस गन्धलाई ओझेल पार्दै मलाई मुग्ध पारेको थियो ।

शायद त्यसैलाई मोहनी भन्छन् क्यारे ! डिभोर्सको आठ महिनापछि फेरि एउटै ओछ्यानमा रात बित्यो । सजिलो हो कि अप्ठ्यारो के भयो के छुट्याउनै सकिनँ मैले । बोलीको खासै प्रयोग नभए पनि कुशल नर्तकले नृत्यका चरण नबिराईकन मिलाएझैं दुवै प्राणीको इच्छा र क्रियाकलापमा एक किसिमको अनायास सामञ्जस्यता आएको थियो । बानी परेछ, बारम्बार आउन थाल्यो ऊ, म पनि शरीर उसलाई नै पस्किदिन्थें कुनै आनाकानी र प्रतिवादबिना । आखिर बाबुआमाले पनि त मलाई उसैलाई दान दिएका थिए नि पहिला, बिहेको दिन अन्माउने वेला घुँक्क घुँक्क गर्दै आमाले भन्नुभएको थियो नि 'छोरी तँ ज्वाइँकै निम्ति जन्मिएकी होस्, उहाँका इच्छा पूरा गरेस् अनि ज्वाइँतिर फर्केर पाले पुण्य मारे पाप, छोरीका आँखामा आँसु देख्नु नपरोस् ।'

'म पहिलेका सबै गल्तीका लागि माफ माग्छु । तिमीले नै छोरीका लागि भए पनि सम्बन्धमा बसौं भनेका थियौ । गल्ती गरें अब फेरि मलाई श्रीमतीका रूपमा स्वीकार गर ल ।' लाडिएको स्वरमा शर्मिलाले भनेकी थिई । छिटो छिटो कपडा लगाउँदै 'अर्कीले बिहे दर्ता गरेर बसेकी छ, सँगै पनि बस्दिनँ, ज्यान गए पनि डिभोर्स दिन्नँ भन्छे । अब त पहिलाजस्तो छैन, नयाँ कानुन आएको छ । दोस्रो बिहे गरे त सोझै कारागार चलान भइन्छ । म त्यसो गर्न सक्दिनँ । आखिर तेरो चाहना पूरा गरिदिएकै त छु नि'- उसले भनेको थियो । म उसकी स्वास्नी हुँदा भन्दा पनि बढी हक जमाउँछ ममाथि । आउँछ मलाई भोग गर्छ जान्छ । म त सिनो पो भइछु । अब केही गर्नुपर्छ । आखिर सधैं यसैलाई शरीर किन सुम्पने ! अब केही गर्नुपर्छ । जुरुक्क उठ्छे पाखुरा सुर्कन्छे । असरल्ल परेका अन्डर गार्मेन्ट र कपडाहरू जम्मा गरेर लगाउँछे । पूर्वपतिले दुई घण्टाअघि दिएको पिल्स एक घुट्को पानीसँगै निल्दछे अनि कोठाबाट सरासर सडकतिर हुत्तिन्छे शर्मिला ।

YY

के तपाईंले हाम्रो वेबसाइट हेर्नुभएको छ ?
web : http://nepalipublisher. com/

के तपाईंले शब्दार्थका साहित्यिक पुस्तकहरू पढ्नुभएको छ ?

उपहार

✍ बाबुराम न्यौपाने 'उत्स'

मुखिया शिवप्रसादका टाएल लगाएका र सेतो कमेरोले पोतिएका चिटिक्कका एकजोर घर र पाली थिए । आँगनको भित्तामा तुलसाको मोठ र सभाहल झैं लाग्ने चारकुना मिलेको भव्य आँगन थियो । गाउँको प्रदूषणरहित निर्मल वातावरणमा जीवन गुजारा गर्नुको आनन्द लुटिरहेको थियो - मुखियाबाको रमणीय गाउँ ।

मुखियाबाको घरको पछाडि जस्ताको पाताले छाएको लामो गोठमा भरिभराऊ वस्तुभाऊ थिए । एउटा गुजराती भैंसी, दुईवटा दुहुना गाई, एकहल मस्तराम गोरू, करिब एकदर्जनको सङ्ख्यामा खसीबाख्राले खोर टम्म भरिएको थियो ।

आँगनको एककुनामा बढेमाको कुकुर घरको रक्षक भएर बसेको हुन्थ्यो । घरमाथिको पूरै एकगरो बारी विभिन्न सिजनमा फुल्ने कुनै न कुनै फूलले सधैंभरि ढपक्क ढाक्थ्यो । त्यसभन्दा माथि सधैं हराभरा रहने सुन्दर जङ्गलमा लालीगुँरास फुल्दाको समयको मनमोहक दृश्यको बयान गरेर के साध्य ।

एकबिहान मुखिया शिवप्रसाद अगेनाको छेउमा बसेर ट्वार्र ट्वार्र आवाज निकाल्दै हुक्का तानी रहेका थिए । चाँदीको कलात्मक पाताले मोरिएको सुन्दर हुक्का मुखियाबाको रोबिलो व्यक्तित्वसँग खुबै सुहाएको थियो ।

दलानको भित्तामा राखिएको देवालघडीले बिहानको आठ बजेको घण्टी बजाइसकेको थियो । माघ महिनाको ठिहिर्‍याउने ठण्डी उत्कर्षतिर थियो ।

माथि आकाश बादलले डम्म ढाकेको हुँदा सूर्यको तातो निर्बाध रूपले पृथ्वीसम्म आउन छेकिएको थियो ।

मुखियाबा अगेनाको छेउमा घरको गाह्रोमा राखिएको कलात्मक आँखीझ्यालबाट किन हो घरीघरी बाहिर च्याउँदै थिए । मुखिनीले टलक्क टल्काएर माझेको पित्तलको ग्लासमा दूध लगेर छेउमा राखिदिइन् । मुखियाबा सुरूप सुरूप दूध घुट्क्याउन थाले । यसैवेला वर्षभरि लुगा सिलाएको बाली लिन बमजने दर्जी टुप्लुक्क आइपुग्छन् ।

आँखीझ्यालको बाहिरतिर पेटीमा मकैको खोसेल्ला रङ्गाएर बनाएको

चिटिक्कको गुन्द्री बिछ्याइएको थियो । बमजने दर्जीहरूजस्ताको बस्ने ठाउँ थियो त्यो ।

'जदौ मुखियाबा' मुखियाबालाई अभिवादन गर्दै बमजने दर्जी आँखीझ्यालको छेउमा ओछ्याइएको गुन्द्रीमा बसे ।

भित्र अगेनामा बलेको आगोको तातोराप आँखिझ्याल बाहिरसम्म पुग्ने कुरै भएन । उनी माघको ठिहि¥याउने जाडोले भित्रभित्रै लुगलुग कामिरहेका थिए ।

मुखियाबाले अभिवादन फर्काउँदै भने – 'बस बमजन बस । के छ तिम्रो खबर ? धेरै दिनमा आयौ । मङ्सिर महिनामै पाकेको तिम्रो बाली (ज्याला) लिन किन ढीलो ग¥यौ । तिमी कहिलेकाहीँ आइरहने मान्छे यसपालि आउन लामो समय लगायौ ।'

'मुखियाबा अहिलेसम्म त जसोतसो छाक टारियो । अब चुल्हो जल्न गाह्रो हुँदै गएपछि पाकेको बाली माँग्न आएँ । दमिनी पनि एकमहिनादेखि बिरामी भएर थला परेकी छ । मभन्दा सातैमहिना कान्छी त छ । तातोपानी ख्वाउनै प¥यो । सकेको स्याहारसुसार गर्नैप¥यो । बुहारी ल्याएपछि दुईवटै छोरा बाक्लोदाल खान छुट्टिएर गए । भएकी एउटी छोरी ज्वाइँलाई जिम्मा लगाउनुथियो, लगाइहालियो । अब त म पनि बूढो भएँ । थाहा छैन मुखियाबा अभाव र बुढेसकालको अबको कहाली लाग्दो जीवन कसरी कट्ने हो । म हजुरभन्दा पाँच वर्ष कान्छो त छु नि ।'

बमजनले यति कुरा एकै सासमा मुखियाबालाई सुनाएर लामो उच्छ्वास छाडे । किन हो मुखियाबा गम्भीर भए । माघको मुटु चिल्ने जाडो सम्झिए । झ्यालको छिद्रबाट बमजनले लगाएको पातलो कमिजसुरवाल र पुरानो स्टकोट नियाले । मुजैमुजा परेर खुम्चिएको मानबहादुरको अनुहार हेरे । निधारमै पर्ने गरी फाटेको टोपी उनको अवस्था बताइरहेको थियो ।

मुखिया कठोर थिएनन् । गाउँलेको सुखदुःखमा साथ रहेकै कारण सबैतिर उनको बेग्लै सम्मान र इज्जत थियो । उनी एकप्रकारले गाउँका अघोषित रजौटा नै थिए ।

मुखियाबाले आँखीझ्यालबाट बहिर चियाउँदै भने – बमजन तिमी मभन्दा पाँच वर्ष कान्छो हो । तिमी उनासी वर्षका भयौ । म वैशाख दुई गतेबाट चौरासी लागेँ ।

'हो मुखियाबा, मेरो उमेर चारबीस पुग्न एक वर्ष बाँकी छ । आरामले बसिखाने उमेर तर पुर्पुरो रूखो रहेछ के गर्नु । उनी जाडोले काम्दै भन्दै थिए ।'

मुखियाकी कान्छी बुहारी दीपाले एककप तातो चिया लगेर दिइन् ।

बमजनले मीठो मान्दै सुरूप सुरूप पिए । चिसोमा एक कप चिया बमजनलाई ताजगी दिने औषधी झैँ भयो ।

बमजन चियाको कप छेउको धारामा पखाल्न उठेका मात्र थिए मुखिया बाले रोक्दै भने – 'बस बमजन तिमीले अब चियाको गिलास पखाल्नुपर्दैन, बूढा भयौ ।'

छेउमा बसेकी मुखिनीलाई यो कुरा मनपरेको थिएन तर केही बोलिनन् । उनी हत्तपत्त मुखियाको कुरा काट्तिनथिन् ।

किन हो बमजनको दयनीय अवस्था देखेर मुखिया शिवप्रसादको मनमा अनौठो विचार छुत्ती खेल्न थाल्यो । जीवन र समाजप्रति मान्छेको दायित्व सम्झे । मानवविकास क्रम उनको मनमा सल्बलायो, यसरी उनी मनोसंवादमा अल्झिए ।

'मैले आँखीझ्याललाई साक्षी राखेर बमजनजस्ता धेरै मानिससँग आँखमिचौलिया खेलेको दशकौं भयो तर किन यसको पर्दा च्यातिएन । कि यो सदियौँदेखिको पर्खाललाई म आफै भत्काइदिऊँ । आखिर यस्तो समाजलाई विभाजन गर्ने र एकले अर्कोलाई अपमान गर्ने गलत चलन किन चलाइयो ।'

उनलाई बमजनलाई भित्रै अगेनामा आएर आगो ताप भनौं भनौं लाग्यो, तर ......सिधै बोलाउन सकेनन् । शिवप्रसादले आफ्नू नजर बमजनको निन्याउरो अनुहारमा टिकाउँदै भने – 'बमजन तिमीलाई जाडो भएन । तिमी भित्रभित्रै काम्दै छौ तर म आगोको न्यानोमा बाक्लो लुगा लगाएर पश्मिनाको ओड्नेमा छोपिएर पनि आङ सेकिरहेको छु, हात तताइरहेको छु, तर तिमीलाई भित्र बोलाउन सकिरहेको छैन, किन ? कसले रोकेको छ । बाल्यकालमा सँगसँगै खेलेको साथी घरभित्र बस्न नहुने । रगत र शरीर चल्ने । छोएको पानी नचल्ने ।' मुखियाबाको विचारमा अनौठो मानवतावादी उदार र उच्च चेतनाको छाल छचल्कियो ।

मुखियाबाका कुरा मुखिनी र बमजनले मात्र होइन चौकामा बसेर तरकारीको लागि स्कुसको मुन्टा केलाउँदै गरेकी बुहारी दीपाले पनि सुन्छिन् । शिवप्रसादका कुरा सुनेर सासूबुहारी मात्र होइन स्वयं मानबहादुर तीनछक्क पर्छन् । सासूबुहारी मुखामुख गर्छन् ।

'मुखिया शिवप्रसाद यो के बोल्दै छन् । सिङ्गो गाउँ वि[illegible]हमा उत्रिन सक्छ ।' मुखिनीका मनमा कुरा खेले । मुखियाबाका तीनछोराहरू थिए । दुई छोरी अमेरिकामा थिए । उनी कान्छो छोरा राजुसँग बसेका थिए ।

बिहानै गाउँतिर हिंडेको राजु खानाखाने वेलामा आइपुग्यो । राजुले बमजनलाई दिनुपर्ने बालीको अन्न छुट्याइदियो ।

बमजनले लिनुपर्ने बाली (ज्याला)को सात पाथी धान, तीन पाथी मकै र

तीन पाथी कोदो लिएर गए । बूढोज्यानले यतिको गह्रौं भारी कसरी घर पुऱ्यायो, उनैलाई मात्र थाहा छ ।

मुखिया शिवप्रसादको घरमा आज बेग्लै चहलपहल थियो । चहलपहल किन नहोस् ? आज मुखियाबाको चौरासियौं जन्मदिन भव्यसँग मनाइँदै थियो । घरको वातावरण रौनकपूर्ण थियो । सर्वसाधारणदेखि विशिष्ट पाहुनाहरूको जमघट हुँदै थियो । दिनभर मानिसहरू आउनेजाने क्रम चलिरह्यो । कार्यक्रमको अन्त्य अन्त्यतिर पाहुनाहरूको बीचमा उभिएर शिवप्रसाद भन्दै थिए – 'मेरो जन्मदिनको उपलक्ष्यमा बमजनको हातबाट मेरो खानाको थाल लिन्छु । बमजनले मेरो लाज छोप्ने कपडा सिलाएको छ । शिर ठाडो पार्ने टोपी उपहार दिएको छ । यसको बदलामा मेरो यही हो बमजनलाई उपहार ।'

बमजनले मुखियाबाको आदेश पालना गरे । कोही कोही विरोधमा उत्रन खोज्दै थिए तर मुखियाबाको हप्काइले हच्किएका थिए ।

'मुखियाबाले सबैका सामुन्ने बमजनको हातले दिएको थालबाट उघाएर स्वादिलो मान्दै आठ दश चम्चा खीर खाए । एक गिलास पानी पिए । मेरो बालसखा भन्दै बमजने दर्जीलाई अङ्गमाल गरे।'

बुढ्यौलीले खिइँदै गएका र गरिबीले थङ्थिलो बनेका बमजनको मनमा मुखियाप्रति अनन्त श्रद्धाभाव उम्लिएर आयो । उनी केही बोल्नै सकेनन् ।

उनका कलेटी परेका ओठ थर्थराए । सदियौंदेखि हृदय छेडेर हुर्केको अपमानको काँडालु वृक्ष मुखियाबाको दृढ आँटले सबैका सामुन्ने ढलेको थियो ।

पाहुनाहरूमा खैलाबैला मच्चियो । गाविस अध्यक्ष आइतबहादुर र प्रदेशका युवा र समाजकल्याण मन्त्री फुस्फुसाउँदै थिए ।

'बुढेसकालमा मुखिया शिवप्रसाद बौलाए कि कसो !!'

अध्यक्ष र मन्त्रीलाई सामुन्ने आइरहेको चुनावमा भोट बिथोलिने चिन्तामात्र थियो । पञ्चायत कालमा एकपटक प्रधानपञ्च र बहुदलीय व्यवस्था आएपछि एकपटक गाविस अध्यक्ष गरी दुई कार्यकाल चुनाव जितेर पुनः चुनाव जित्ने सुनिश्चितता हुँदाहुँदै उमेरको कारण युवापुस्तालाई मौका दिनुपर्ने मनसाय र राखेर पछिल्ला चुनावमा नउठेका चौरासी वर्षीय मुखिया शिवप्रसाद ठूलो स्वरमा गर्जिए –'युगको आँधीरोक्ने तागत दुनियाँको कुनै शक्तिसँग हुँदैन । मानिसले समयको प्रवाहसँग हिड्न जान्नु र सक्नुपर्छ । पृथ्वीका सारा मानिस समान छन् – न काला न गोरा । रगत सबैको रातै छ – न आर्य न मङ्गोल । हिन्दु सिख इसाई बौद्ध मुस्लिम किन नहोस् । छुवाछूत देश र सभ्यताको कलङ्क हो । यसले विभाजन गरेको सामाजिक दूरीलाई म आफैले मेटेर देखाउने साहस गरेको छु ।'

मुखियाबाले पञ्चायत कालमात्र होइन देशमा भएको संवैधानिक राजतन्त्र र लोकतान्त्रिक गणतन्त्रसम्मको राजनीतिक, सामाजिक, आर्थिक लगायतको परिवर्तन नजिकबाट नियाल्न भ्याएका थिए ।

उनी जीवनको अन्तिम समयमा पाखण्ड र ढोंगभन्दा माथि उठेका सिद्धान्तनिष्ठ स्वतन्त्र नागरिक भएर बाँचेका थिए । बूढोबाघ बनेका मुखियाको गर्जन सुनेर उपस्थितमध्ये दुईचार जना उठेर हिंडे । बाँकी अधिकांश मुखियाका कुरा युगान्तकारी र मनासिब सम्झँदै आआफ्नो स्थानमा बसे तर कार्यक्रम सकिँदै गर्दा मुखियाबालाई एक्कासी केही शारीरिक असजिलोपन महसुस भयो । उनलाई चक्कर लाग्यो । बान्ता होला झैं भयो । छेउमा बसेका बमजने दर्जीको हात समाउँदै मुखिनीतिर फर्किएर शिवप्रसाद भन्दै थिए ।

'राधा जीवनभर तिमी र मैले एकअर्काको हात समाएर हातेमालो गऱ्यौं । सुखदुःख साट्यौं । अब आज बमजनको सहारा लिएर आराम गर्न हिडें ।' उनी बमजनको काँधको सहारा लिएर आँगनबाट घरको कोठातिर लागे । बमजन मुखियाबाको घरको मूलढोकाको सँघारमा पुगेर टक्क रोकिए ।

छोरो राजु बाबुलाई साथ दिन अगिसऱ्यो, मुखियाले मानेनन् । मुखिनी अगि बढिन्, उनको जोर चलेन । बुहारी आफन्त रिसाए, उनीहरूलाई विस्तारै सम्झाए । शिवप्रसादले बमजनको हात पटक्कै छाडेनन् । उनी मसिनो आवाजमा भन्दै थिए – 'बमजन तिमी मलाई मेरो सुत्ने ओछ्यानसम्म पुऱ्याएर फर्क ।'

बमजनका मनमा अनेक कुराहरू खेल्दै थिए । उनी सोच्दै थिए । कसैको घरभित्र कसैलाई लाने नलाने घरवालाको अधिकारको कुरा हो । म पनि त हतपत्त सबैलाई आफ्नू घरभित्र प्रवेश गराउँदिनँ तर यो बेग्लै परिस्थिति थियो । मुखियाबाले बमजनलाई छाडेनन् । बमजनको काँधमा हात राखेर शिवप्रसाद आफ्नू शयनकक्षमा प्रवेश गरे । यो आधुनिक मानवसभ्यतामै सामाजिक क्रान्तिको 'यु टर्न' थियो – युगले सम्झने ऐतिहासिक घटना ।

मुखियाबा बमजनलाई धाप मार्दै भन्दै थिए – 'ल तिमी घर जाऊ बमजन मैले युगको एउटा अपमानित सँघार तिमीलाई पार गर्न लगाएँ । सामाजिक विभाजनको रेखा कुल्चन हौसला दिएँ । तिम्रो र मेरो इतिहास मेट्न चाहनेले मेटेर देखाऊन् । चुनौती स्वीकार छ । हाम्रो पछौटे र कुरौटे समाजले दिएको जसअपजस र मानअपमान म सहुँला ।'

यति भनेर कोटको गोजीबाट दश हजार रूपियाँ निकालेर बमजनको हातमा राखिदिँदै शिवप्रसाद भन्दै थिए – 'यो रकमले तिम्री श्रीमतीलाई शहर लगेर उपचार गर ।'

बमजन दर्जी, मुखियासँग बिदाईको हात जोड्दै कोठाबाट सटासट बाहिरि

एर आफ्नू घरतर्फ लागे । सपनाजस्तो लाग्ने दिनभरिको घटना बूढी दमिनीलाई सुनाए । दुवै वृद्ध अवस्थाका दम्पतीका आँखाबाट सदियौँदेखि जमेर बसेको आँसुको सागर बग्यो तर त्यो आँसु लर्तरो आँसु थिएन । आँसुले युग नै प्रदूषित गरेको फोहरको लेदो बगाइरहेको थियो । बुढी दमिनीले पतिसँग भोलि बिहानै बिस्तारै लौरो टेक्दै भए पनि मुखियालाई भेट्न जाने रहर सुनाइन्, तर नियतिको विधान अर्कै थियो ।

एकाबिहानै गाउँभरि हल्ला फैलियो । अस्पताल लाने तयारी गर्दागर्दै मुखिया शिवप्रसाद बा बिहानको मिर्मिरे उज्यालो धरतीमा खस्ने वेलामा सबैलाई छाडेर भौतिकदेहबाट बिदा भए । जान्नेसुन्ने सबैका सम्मानित पात्र मुखिया शिवप्रसाद नपत्याउँदो गरी युगकै नयाँ बिहानीको स्वर्णिमपल पछिल्लो पीँढीलाई उपहार दिएर आफू भने धरतीबाट सधैँसधैँका लागि अस्ताए । लामो समयदेखि गाउँलाई शीतल छहारी दिने रुख गर्ल्याम्म ढलेर अनन्त महाशून्यमा बिलाएको थियो । सारा गाउँबस्ती आँसु र शोकमा डुब्यो तर उनको पार्थिव शरीरमा न त सरकारको तर्फबाट राष्ट्रिय झण्डा ओढाएर सम्मान गरियो, न त कुनै पाटीको झण्डाले ढाकियो । शहरका सानाठूला समाचार पत्र र विद्युतीय सञ्चार माध्यमले जीवित हुँदा त परै जावस् मृत्युपश्चात् पनि जनताको मनमा राज गरेका मुखिया शिवप्रसादको श्रद्धाञ्जली र सम्झनामा एक हरफ लेख्ने र एकपल खर्च गर्ने जाँगर चलाएनन् ।

दमक, झापा ।

YY

शब्दार्थ प्रकाशनको वेबसाइटमा

वैजयन्तीका सबै अङ्क,

हाम्रा सबै गतिविधि,

शब्दकोशहरूको सफ्टवेयर र कार्यक्रमका तस्वीर, फिलिम तपाईंका लागि उपलब्धिपूर्ण हुन सक्छन् !

web : www. shabdarthaprakashan. com/
www. nepalipublisher. com

विशृङ्खल यादहरू

✍ **माधवप्रसाद चौलागाईं**

मूलबेशीलाई तल पारेर रामेछाप जिल्ला र काभ्रेपलान्चोक जिल्लालाई राजनीतिक रूपमा विभक्त गर्ने चौरीखोला माथि बनेको पुलको ठीक मुनि बगिरहेको चौरीखोलाको निलो स्वच्छ पानीमा हामी समवयी साथीहरू पौडी खेलिरहेका छौं । मध्यपहाडी राजमार्ग चौरीखोला बगरको केही माथिबाट चौरीखोलासँग समानान्तर हुँदै बनेको छ । हामीलाई वेलावेला यो राजमार्गमा गुडिरहेका साना ठूला गाडीहरूका आवाजले झस्काउँछ । अरू वेला भने हामी मस्त छौं । नारायण, नेत्र, विष्णु, झम्क, कृष्ण, वकिल, सुब्बा, चुडा र अरू पनि धेरै साथीहरू नाङ्गै कहिले खोलाको रहमा छप्लक्क डुब्ने, कहिले किनारको बगरमा बालुवामा लुट्पुटिने गर्दै खुबै मज्जा लिइरहेका छौं ।

आज स्कूल बिदाको दिन भएकोले हामीले परिवारलाई पनि सघाउनु छ । हामीले गाई बाख्रा ल्याएका छौं । गाईबाख्रा वनमा छोडेको भए पनि हामीले हाम्रा तीखा नजर वनतिर पनि लगाउनु छ । कतै गाईबाख्रा अरूको खेतीमा जान्छन् कि भन्ने पनि डर छ । हामी वेलावेला त्यतातिर पनि हेर्छौं ।

झन्डै किलोमिटर लामो पुलको दुवैतिरको आडैमा सानातिनो पहाडी बजार छ । त्यो सानो बजारमा पनि मान्छेको भीड छ । फेन्सी पसलमा युवायुवतीको भीड, कस्मेटिक पसलमा आइमाईहरू सामान छानिरहेको भीड, पसलेलाई सामान बेच्न भ्याइनभ्याई छ । भट्टीमा दिउँसै ठाडो घाँटी पार्नेहरूको चर्को स्वर प्रस्ट सुनिरहेको छ । नचिनेका नचिनेका मान्छेहरू सरोबरी देखिरहेको छु बजारमा । मलाई अचम्म लाग्छ म यही ठाउँको मान्छे, मैले यहाँका सबैलाई चिन्नुपर्थ्यो ।

मान्छे बोक्ने ठूला सार्वजनिक बसहरू, मालबाहक ट्रकहरूका चालकहरूको चिसो पानीको माछा खान मन पराउनेहरूको रोकिने मुख्य थलो भएको छ यो ठाउँ । त्यसैले यो ठाउँ बढो व्यस्त बजार बनेको छ ।

मूलबेशी खेतमा पनि धमाधम जग्गा प्लटिङ भइरहेछ । चौरी खोलाको मनोरम किनारमा टेप बोकेर नाप्दै हिंडेका मान्छेहरू देखेर मलाई नमज्जा लाग्छ । अब मूलबेशीको खेतीयोग्य जमीन पनि घडेरीमा फेरिनेछ । भूमाफियाहरूले यस बेशीलाई पनि महँगो मूल्यमा घडेरी बनाएर बेच्नेछन् । गाउँका मान्छे

बेशीमा झर्नेछन् । गाउँ खाली हुनेछ । गाउँबेशी दुवैतिरको जग्गा बञ्जर हुनेछ ।

म नारायणलाई भन्छु - हेर त नारायण तिनीहरूले मूलबेशी खेतलाई अब धुजाधुजा पार्नेछन् । यो ठाउँ, यो क्षेत्रकै मध्यपहाडी लोकमार्गको सबैभन्दा राम्रो ठूलो खेतीयोग्य भूमि मूलबेशी अब कङ्क्रीटको जङ्गल बन्नेछ । यो त हाम्रा पुर्खाहरूको मिहेनतले बनेको, पसिना बगाएको सुन फल्ने ठाउँ हो नि । हामीले यसलाई बिगार्न दिनुहुदैन । हामी केही गर्न सक्छौं कि कोसिस गरौं न । हामीले नगरे कसले गर्ने ?

नारायण एकलकाँटे छ । उसलाई आफ्नो बाहेक अरूको केही मतलव हुँदैन । ऊ अरूसँग त्यति मिल्न सक्ने खालको मान्छे पनि होइन, तर किन हो उसको र मेरो जोडी भने बेजोडको छ । हामी स्कूल जाँदा पनि सँगै जान्छौं, फर्कंदा खेल्दै खेल्दै सँगै फर्कन्छौं । अहिले पनि मैले भनेको कुरालाई उसले बेवास्ता गऱ्यो, सुनेको नसुनै गरेर इवाम्म रहमा हाम फाल्यो । मलाई भने झन् असह्य भयो । होइन यस्तो उर्वर मेरो गाउँको मुटु मूलबेशी कसरी बचाउने होला हँ ? मैले विष्णुलाई पनि अनुरोध गरेँ, जाऔं न कम्तीमा हाम्रा लागि भए पनि मूलबेशी जोगाइदिनुहोस् भनौं न । मैले विष्णुसँग यस्तो आशा नै राख्नु नपर्ने, किनकि ऊ झन् महाको कोर्कालीे छ । भयो पनि त्यस्तै ऊ पनि मेरो कुरा नसुनेर दहमा इवाम्म हाम फालेर ङिच्च हाँस्यो, मानौं ऊ मलाई गिज्जाइरहेको छ ।

बाँकी अरू साथीलाई भन्नुको कुनै मतलव छैन । कृष्ण र वकिल स्वाँठ हुन् । देश दुनियाँमा के भइरहेछ उनीहरूलाई केही मतलब हुँदैन । आफ्नै परामा हिँड्छन् । केही गरौं न भन्यो भने भाखा राख्छन् र त्यो दिन गायब हुन्छन् । झम्क जाँड खान बजार गइसकेछ । अब ऊ जाँड खाएपछि लगातार तीन दिन खाएर मात्र उठ्छ । तीन दिने स्थायी ग्राहक हो ऊ भट्टीको । नेत्र केही गरौं भन्ने खालको चाहिँ हो तर किन हो उसको र मेरो जोडी त्यति जम्दैन । ऊ मलाई टेर्दैन । म पनि उसलाई टेर्दिनँ । उसलाई भनेर केही फाइदा छैन । मलाई थाहा छ यो कुरा मैले उसलाई अनुरोध गरें भनें भन्नेछ - 'खुबै गाउँको चिन्ता गर्नुपर्ने, अब कहिलेदेखि देशको चिन्तामा लाग्ने र नेता बन्ने हो ।' सुब्बा र चूडा हामीभन्दा केही सानै छन्, के कुरा गर्नु ।

हामी लुगा पनि नलगाई रामेछापपट्टीको बजारमा गयौं । मलाई चाहिँ केही अटपट महसुस भएको हो, नारायण र विष्णु सहज रूपमा बजार डुलिरहेकोले मैले आफूलाई पनि सहज बनाएँ । हरे झम्कको दाह्री त सेतै भएछ ! झुस्स उम्रेका दाह्रीमा लाग्ने गरी ऊ भट्टीमा बसेर जाँड खाँदै थियो । ऊसँगै जाँड खाइर हेको गड्डा अरूलाई ठूलोठूलो स्वरमा गाली गरिरहेको थियो । ऊ जाँड खाएपछि

आफूलाई ठूलै खान्दानको ठान्छ । अरू सबैलाई झिनामसिना ठान्छ । उसलाई कोही वास्ता गरिरहेका थिएनन् । भट्टीको छेउछाउमा पुगेपछि नारायण र विष्णुले मुख बिगारे किनकि मलाई थाहा छ उनीहरू जाँड खादैनन् । मैले मुख मिठ्याएँ । मैले पनि त कहिले कहिले खाएकै हो, मैले मनमनै भनें । हामी त्यहाँबाट अन्ततिर लाग्यौं ।

अर्को बजारमा सुब्बा र वकिल गफ गर्दै थिए । होइन यिनीहरू त मरि सकेका हैनन् र ? मैले शङ्का गर्दै साथीहरूलाई सोधें । हो त है, सुब्बा आफैले चलाएको ट्रक दुर्घटना भएर मरेको, वकिल लामो समयसम्म थलिएर मरेको नारायणले भन्यो । उनीहरू भए ठाउँमा भो हामी नजाऔं, भूत हुनुपर्छ यिनिहरू । हामीलाई छल्न आएका होलान्, विष्णुले एक सासमा बोल्यो । हामी त्यहाँबाट पुल तर्न लाग्यौं । करिब किलोमिटर लामो पुल तर्न हामीलाई निकै समय लाग्यो । हामी पुल मुनि हेर्दै हिँडिरह्यौं । काभ्रेतिरको भागमा धेरै टहरा बनेका देखिए । टहरामा बिजुली बत्तीको तेजिलो प्रकाश फैलिएको थियो । प्रत्येक टहरामा बजार थिए । बजारमा त्यतिकै घुँइचो थियो । मोटरसाइकल जताततै पार्किंग गरेको देखियो । कोही मोटरसाइकल अगाडि जान नपाएर हर्न बजाइरहेका थिए । कोही रिसाइरहेका पनि थिए । बाहुन अनुहारका आइमाईहरू पनि जाँड छानिरहेका थिए । मङ्गोल अनुहारका आइमाईको सङ्ख्या चाहिँ बहुल थियो । लोकल कुखुरा बनाइरहेको दृश्य पनि देखियो ।

म एक्लै पो छु त ! खोइ मेरा साथीहरू ? अरूले छोडे पनि नारायण र विष्णुले त छोड्नुनपर्ने । उनीहरू त मेरा मिल्ने साथी हुन् । अब म कहाँ जाने ? रात धेरै छिप्पिएको जस्तो छ । अब म घर पनि त जान सक्दिनँ । ओहो मेरा गाईबाख्रा त मलाई घेरेर पो बसिरहेका छन् त ! आआफ्नो भाषामा कराइरहेका छन्, मानौं उनीहरू आफू विश्राम गर्न मसँग सेल्टर माग गरिरहेका छन् । विद्रोह गरिरहेका छन् सेल्टरमा जान ढीला गरेकोले । अब यिनीहरूलाई कहाँ थुन्ने होला ?

टहराहरूमा बिस्तारै बत्तीको उज्यालो कम भइसकेको छ । म आफैलाई बस्ने व्यवस्था छैन, अब यिनीहरूलाई मैले सेल्टर कसरी व्यवस्था गर्ने हो ? मैले भित्रभित्रै बोलें । ओहो फोन गर्नुपऱ्यो । खल्तीबाट मोबाइल निकाल्न खोज्छु । मेरो मोबाइल नै गायब छ । कसले टप्कायो होला मेरो मोबाइल ? म भेऊ पाउन सक्दिनँ । मध्यपहाडी लोकमार्ग भयङ्कर अँध्यारोमा फेरिएको छ । चौरीखोला कतै देखिँदैन । कतैबाट सुसाइरहेको जस्तो मात्र लाग्छ । निस्पट्ट अँध्यारोले चौरीखोलालाई निलिसकेको छ । मलाई अत्यास लाग्छ । मलाई लोकमार्गै लोकमार्ग बेतोडले दौडन मन लाग्छ, तर जताततै गाडी नै गाडी छन् ।

ट्राफिक जाम भएजस्तो छ । म अगाडि पनि जान सक्दिनँ, पछाडि हट्न पनि सक्दिनँ । मलाई चारैतिरबाट गाडीले घेरेका छन् । गाडीहरू तिखो कर्कश हर्न बजाइरहेका छन् । तिखो र कर्कश हर्नको आवाजले मेरो कान फुट्लाजस्तो हुन्छ । म जोडले ड्राइभरहरूलाई चिच्याउँदै भन्छु - बन्द गर यो तिखो हर्न ! विनाकारण हर्न बजाउनु विनाकारण चिच्याउनुजस्तै हो, असभ्यताको पराकाष्ठा हो, यति पनि थाहा छैन ?

मेरो चिच्याहट सुनेर मसँगै सुतेकी श्रीमतीले मलाई बोलाइन्, किन चिच्याउनुभएको ? भयानक सपना देख्नुभयो कि के हो ? पसिनै पसिना हुनुभएको छ त !

म आफ्नो संसारमा विस्तारै फर्कें । होशमा आएपछि थाहा भो अहिलेसम्म जेजति घटना भएका थिए, ती सबै सपना थिए । ती साथीहरू जो मसँग दिनभरि सँगै थिए, उनीहरूसँग भेट नभएको पनि निकै वर्ष भइसकेको छ । वानेश्वरको सडक छेउकै कोठा बाहिर सडकमा गाडीहरू तीखो हर्न बजाइरहेका छन्, शायद ट्राफिक जाम भएको छ । बत्ती बालेर घडी हेरेँ रातको बाह्र मात्र बजेको छ । ओहो कस्तो भयानक सपना आएको ? मैले मनमनै भनें । श्रीमतीजी आफ्नो त निद्रा बिगारे बिगारे, मेरो पनि बिगारे भन्दै ठुस्केर अर्कोतिर फर्किइन् ।

YY

शब्दार्थ प्रकाशनका **कार्यक्रमहरूका**

सबै भिडियो यता छन् ।

1. https://www.youtube.com/Shabdartha Music SM/
2. https://www.youtube.com/Shabdartha Prakashan\

k9gxf;| !

j|hoGtLsf ;fydf

/rgf, cleJolQm, bfloTj, zAb;ofhg, ;'nv,
gjk|ffkg, lxdfnL u/f;, zAbfªs/ .

कारखानासँगको मितेरी

रञ्जुश्री पराजुली

हिजोदेखि हर्खबहादुरको मन ठेगानमा थिएन । ज्यामीहरूले भत्काउने काम सुरु गरे । करिब एक हप्तादेखि त्यही काम गर्दै आएका उनीहरू आजको लागि चिम्नीको भाग भताउन गैरहेका थिए । त्यस चिम्नीले कारखानाभित्रको धुलो, धुवाँ बाहिर पठाएर भित्रको वातावरण स्वच्छ तथा सफा राख्दथ्यो । सबै मजदुरहरू आआफ्नो काम इमान्दारी साथ गर्दथे । उसलाई त्यो कारखाना ढल्न बाँकी भागसँग त्यत्तिकै प्रेम छ जति पहिले थियो ।

अकस्मात् उसले विचार गऱ्यो - आजको दिनपछि त त्यस कारखानाको अस्तित्व नै हराउँछ । भोलिदेखि आफ्नो जीवनको अभिन्न अङ्ग भएको त्यो कारखाना यही ठाउँमा थियो र भन्न पर्ने स्थिति आउँछ । कारखानाको अस्तित्व नै मेटिने कुराले उसको मन सिरिङ्ग हुन्छ । उसलाई आफूले टेकेको लौरोले भर नदिएजस्तो हुन्छ । ऊ थचक्क बस्छ । उसलाई झल्झली पुराना दिनको सम्झना हुन्छ - त्यही ठाउँ हो जहाँ ऊ जिन्दगीमा पहिलो र आखिरी पटक जागिर खोज्दै आएको थियो । उसका गाउँले साथीहरू धन कमाउन विदेश पसे । कोही विदेशी सैनिकमा भर्ती भए । कोही दरवानी गर्न लागे । साथीहरूले उसलाई पनि जाऊँ भनेर जोड गरेका थिए, तर ऊ गएन । विदेशी फौजीमा भर्ती भएर भाडाको टट्टु बन्न उसलाई इच्छा भएन ।

उसको आफ्नै काका फौजमा भर्ती भएका थिए । घर छोडेर गएपछि उनी फर्केर आएनन् । सानोबा पनि लाहुरे बनेका थिए, उनी पनि फिर्ता आएनन् । काकी र सानीमा कुर्दाकुर्दै सुकेनासरोग लागेर मरे । 'सेनामा इच्छा नलागे अरू काम पनि पाइन्छ, हिँड जाऊँ । छोरा भएर देशपरदेश घुम्नुपर्छ' भनेर तल्ला घरे काँइलाले धेरै कर गरेको थियो तर उसलाई विदेश पस्ने इच्छा लागेन । विदेशमा गएर काम गर्नुभन्दा स्वदेशमा भोकभोकै मर्नु जाती भन्ने उसको सिद्धान्त थियो ।

आफ्ना साथीहरू धन कमाउन विदेश पसेका, आफू चाहिँ अल्छीजस्तो भएर पिछडिएर गाँउमा बस्नु पनि त ठीक भएन भन्ने सोचेर र आफ्नो भएको सानोतिनो खेती किसानीले वर्ष दिन खान पनि नपुग्ने भएकोले उसले गाउँ छोड्ने निधो गऱ्यो तर ऊ गाउँ छोडेर विदेश नपसी आफ्नै देशको कुनै औद्योगिक क्षेत्रतिर काम खोज्न भनेर शहर पस्यो । ऊ शहरतिर नोकरीको तलासमा लाग्यो । चाँडै नै एउटा कपडा कारखानामा काम पनि पायो । उसलाई त्यो मिलभित्रको

कोठाकोठा सबै याद आयो । त्यहाँको कणकणसँग उसको मित्रता थियो । हाकिमले पनि उसलाई माया गर्दथे किनकि ऊ इमान्दार थियो । विचरा हाकिम ! उसले सम्झ्यो । उनको पनि त्यो कारखानासँगको वियोगले गर्दा हृदयगति बन्द भएर मृत्यु भयो । उनी आफैले आर्जन गरेका थिए त्यो सम्पत्ति साह्रै दुःख गरेर । उनलाई त्यो बेच्न कत्ति पनि इच्छा थिएन तर बैंकको ऋण तिर्न नसक्दा लिलामीमा पर्‍यो । व्यापार घाटा लाग्दा सबै बरवाद भयो ।

उमेरको हदले ऊ धेरै अगाडि अवकाश पाउनुपर्ने हो तर इमान्दारीले गर्दा हाकिमले उसलाई अवकाश दिएनन् । उसले चालिस वर्ष काम गर्‍यो । मालिकलाई कारखाना गुमाउँदा जति दुःख लागेको थियो उसलाई पनि त्यत्तिकै थियो । नयाँ मालिकले कारखाना किनेपछि उसलाई 'बूढो' भनेर जागिरबाट अवकाश दियो । उसले 'म इमान्दारितासँग अझै काम गर्न सक्छु, ननिकाल्नु' भनेर कति नम्र निवेदन गर्‍यो तर केही लागेन । मालिकले उसलाई नोकरीमा राखेन । नोकरी छुटेको दिन उसलाई साह्रै पीडा भयो, संसारै रित्तिएजस्तो । कता जाऊँ, कता लुकूँजस्तो भयो । बिहान कारखाना खुल्ने वेला त्यहाँ पुग्दथ्यो अनि छुट्ने वेलासम्म त्यही वरिपरि मडारिरहन्थ्यो । त्यो उसको दैनिकचर्याजस्तै भयो । नयाँ हाकिमले पुरानो कारखाना भत्काएर त्यही ठाउँमा नयाँ प्रविधिको कारखाना बनाउने सूचना कर्मचारीहरूलाई दियो । पुरानो भवन भत्काउन सुरु गरेको दिन ऊ साह्रै रोएको थियो, एक्लै बसेर । त्यस वेला उसलाई घर छोडेर शहर पस्दाकोजस्तो शून्य लागेको थियो । केही दिनपछि त्यो कारखानाको चिम्नी भत्काउन मात्र बाँकी थियो । त्यो ढलेपछि कारखानाको अस्तित्व नै खत्तम हुन्थ्यो । उसलाई आफ्नै अस्तित्व मेटिन लागेजस्तो भयो । मुटु काँप्न थाल्यो । आफ्नै आँखाले आफ्नो अस्तित्व मेटिन लागेको कसरी हेर्नू भनेर डर लाग्यो । आफ्नो शरीरका अङ्गहरू कसैले छिन्नभिन्न गरिदिन लागेजस्तो पीडा भयो ।

भोलिदेखि यो ठाउँ अर्कै हुन्छ । अहो ! मालिकविनाको कारखाना र कारखानाविनाको भोलिको दिन कसरी खप्नु सोच्दै ऊ काँप्न थाल्यो । चिम्नी भत्काएको घर्ल्याम्म घुर्लुम्म आवाजसहित उसको कलेजो, फोक्सो, मुटु फुटेर तितरबितर भएजस्तो उसलाई असह्य पीडा भयो । त्यहाँबाट भागेर कसैले नदेख्ने ठाउँमा गएर लुक्न मन लाग्यो । ऊ सकी नसकी उठ्यो, घर पुग्यो । झ्यालबाट त्यो दृश्य देखिएला भनेर पर्दा लगायो तर आवाज सुनिइरहेकै थियो । त्यो नसुन्न उसले झ्याल नै बन्द गर्‍यो । केही छिनमा ठूलो आवाजले कारखानाको चिम्नी ढलेर जमिनमा पछारिएको आवाज आयो । मुटु दुखेर आयो, पाइला अगाडि बढेनन् । दुवै हातले मुटु थिच्यो । एक पटक ठूलो आवाजले ऐय्या ! ऊ करायो, आवाज सँगसँगै उसको शरीर पनि जीवनको आखिरी सास फ्याँक्दै डङ्रङ्ग पछारियो ।

YY

गातादेवी

✍ रामकुमार पण्डित क्षत्री

सिमलटारमा गातादेवी उत्पत्ति भइन् भन्ने खबर फैलिँदै गएपछि भक्तहरूको चहलपहल बढ्दै गयो । एक भक्तबाट अर्कोमा कुरा हुन थालेपछि त कताकताबाट भक्तहरू ओइरिरहन थाले । यो कुरा पत्रकारहरूले पनि थाहा पाएपछि पत्रपत्रिका, अनलाइन मिडिया र युट्युब च्यानलमा प्रसारण गर्न थाले । जसले गर्दा व्यापक मात्रामा भक्तजनहरूको उपस्थिति हुन थाल्यो । सिमलटारको मन्दिर व्यवस्थापन समितिलाई चाँजोपाँजो मिलाउन हम्मेहम्मे भयो । त्यस गाउँको पीपलको रुखबाट उत्तरतर्फको चौबाटोको पश्चिमतर्फको कुनोमा अवस्थित यस मन्दिरको दर्शन गरे, आँटेको काम सिद्ध हुने र ज्ञान आफै फुर्दछ भन्ने विश्वास फैलियो । यी मातालाई पुस्तक मनपर्छ भन्ने थाहा हुन आएपछि मान्छेहरूले थरिथरिका पुस्तक किनेर चढाउने गर्न थाले । एक जना पत्रकारको 'किन यी गातादेवीलाई पुस्तक मन परेको हो ?' भन्ने प्रश्नको जवाफमा पुजारीले भनेका थिए - 'एक रात मलाई सपनामा गातादेवीले दर्शन दिएकी थिइन् । उनले के भनिन् भने - 'म गातादेवी हुँ । मेरो मूर्तिमा जसले पुस्तक, पत्रपत्रिका चढाउँला, उसले आँटेको कामको लागि दिव्य ज्ञान पाउँला । विद्यार्थीले आफ्नो पुस्तक चढाए, परीक्षामा सोधिएका प्रश्नको उत्तर आफै आउला । सोधार्थीले शोधग्रन्थ लगायत साहित्यिक पुस्तक र पत्रिका किनेर चढाए, सोही अनुसारको ज्ञान पाउँला ।'

पत्रकारले यस भनाइलाई अनेक तोडमोड गरेर आकर्षक पारामा भिडियो बनाएर सामाजिक सञ्जालमा हालेपछि भाइरल भयो । त्यसपछि कतिले त अनलाइनबाटै पुस्तक चढाउन थाले भने मन्दिरमै गए विशेष फल प्राप्त हुन्छ भनेर विश्वास गर्ने भक्तहरू चाहिँ पुस्तक पत्रपत्रिका बोकेर आउन थाले । तल तुरतुरे धारादेखि नै यस्ता सामग्रीहरू यत्रतत्र छरिएको पाइन थाल्यो । त्यो छरि एका सामग्री बटुलेर कुप्रयोग गरिए हानी हुन्छ भन्ने जनविश्वास हुन थालेपछि त्यस्तो गर्ने आँट कसैको भएन । त्यहीँ धारादेखि नै दायाँबायाँ पुस्तक पसलहरू लस्करै खुले । हरेक पसलमा भीड हुन थाल्यो । पसलेलाई पनि भ्याइनभ्याइ । अझ परीक्षा चल्ने समयमा त टेक्ने ठाउँ नै भएन । चियानास्ता लगायत अन्य फुटकर पसलहरू पनि प्रशस्तै खुले । भारतीय व्यापारीहरू पनि जादुसर्कस देखाउनेदेखि घरायसी सामग्रीहरूको व्यापार गर्न थाले । त्यस भेगको हरेकका

घरकोठाको भाडा महङ्गो दरमा तिरेर मान्छेहरू व्यापार गर्न बसे । गातादेवीको कृपाले यस इलाकाकै आर्थिक स्तरमा कायापलट भयो । दर्शनार्थीहरूसँग पत्रकार एवं युट्युबरहरूले अनेक प्रश्न सोधेर सामाजिक सञ्जाल भरे । एउटा दर्शनार्थीको – 'यहाँ आएर एक अध्याय पढेपछि तुरुन्तै तेस्रो नेत्र खुल्दो रहेछ' भन्ने अन्तर्वार्ता भाइरल भएपछि त्यस उपरान्त आउने दर्शनार्थीहरूले आफूले ल्याएको सामग्रीको एक अध्याय पढ्न थाले । समय हुनेले त पूरै पढेर सक्दथे । कसैले त्यसरी पढेको भिडियो खिचेर तुरुन्तै सामाजिक सञ्जालमा हाले । कसैकसैले त लाइभ नै पढेर देखाए । त्यसपछि त यस मन्दिरमा आउनेहरूको भीड रामहिटीदेखि नै हुन थाल्यो ।

कैलाशबोधी विद्यालय हातादेखि आरुबारी निस्कने चोकसम्म एकतर्फी बाटो कायम गरेर ट्राफिक व्यवस्थापन गर्न थालियो । भक्तहरूले चढाएका पुस्तक तथा भेटीमध्ये, भेटीलाई पारदर्शी रूपमा व्यवस्थापन गरिएको थियो भने पुस्तक तथा पत्रपत्रिकाहरू पुस्तकालय तथा गरीब पढ्ने विद्यालयहरूमा निःशुल्क वितरण गरिन्थ्यो । यसरी एउटी गातादेवीको कारण पुस्तकालयमा पुस्तकहरू भरिभराउ हुन थाले । गरीब विद्यार्थीहरूले पढ्न पाए । उता पुस्तक पत्रपत्रिका बिक्री हुन थालेपछि लेखकहरूले राम्रो पारिश्रमिक पाउन थाले । मानिसहरूबीच आपसमा देशको हितको लागि लुकेर बसेका विषयमा पनि वार्तालाप हुन थाल्यो । प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष लाभको बढोत्तरी हुँदै थियो, अचानक राज्यको आँखा लाग्यो । पुलिस प्रशासन लाएर पुजारीलाई पक्रियो । पुलिसले छानविनको नाममा भेटी, दानदक्षिणा हिनामिना गरेको आरोप लगायो । पुजारीले आफू निर्दोष भएको अनेकौं प्रमाण दिने प्रयास गरे तर अन्धो कानुनको सहारामा पुलिसले नपत्याएको बहाना गर्‍यो । कागले कान लग्यो भन्नासाथ कागको पछिपछि दगुर्ने समाजले सामाजिक सञ्जालभरि पुजारीको विपक्षमा धेरै आपत्तिजनक शब्दहरू खन्याउन थाले । त्यति भएपछि सरकारलाई बाटो खुल्यो । माननीय मन्त्रीले आफ्नो मान्छेलाई पुजारी बनाए । गाउँको मन्दिर व्यवस्थापन समिति भङ्ग गरी आफ्नै संयोजकत्वमा अर्को समिति गठन गरे । काम गरेजस्तो गरेर सात पुस्तालाई पुग्ने गरी अकुत सम्पत्ति जोड्न अभ्यस्त मन्त्रीले यस मन्दिरलाई दुहुनो गाई बनाए ।

उता पुजारीलाई जेलमा यातना दिएर अपराध कबोल गराउने कसरत भइरहेको थियो । पहिले जिउभरि लातका लात हानेर नीलडाम गराएपछि उनको जिउमा ड्रमका ड्रम पानी खन्याए । त्यसपछि करेन्ट लगाए । एउटा भुसतिघ्रे हवल्दारले चर्को आवाज निकाल्दै 'किन यस्तो गरिस् भन् !' भनेपछि डरले थर थराएको आवाजमा सत्य बोल्न थाले ।

'म यसै गाउँमा जन्मिएको एउटा सामान्य परिवारको मामुली मान्छे हुँ ।

गाउँमा औपचारिक शिक्षा लिएका भन्दा व्यावहारिक ज्ञान भएकाको बाहुल्य थियो र छ । मैले स्नातकोत्तर सकेर जागिर खान थालें । सामान्य जागिरको भरमा मेरो सानो परिवार ठीकठकै चलिरहेको थियो । एक दिन एक जना विद्वान्‌बाट थाहा पाएँ कि वेद तथा पुराणहरू साहित्य हुन् । संस्कृत शिक्षा पढ्नेले ती पुस्तकहरू साहित्यिक विभाग अर्न्तगत पढ्दछन् । मैले त्यस अघिसम्म त्यस्ता पुस्तकहरू भगवान् स्वयंले लेखेका हुन् भनी विश्वास गर्थे । जव यो सत्य थाहा पाएँ तब मलाई भित्रैदेखि साहित्यको सेवा गरेर मान्छेहरूमा चेतना छर्ने इच्छा जाग्यो । संयोगले म एउटा साहित्यिक पत्रिकासँग जोडिन पनि पुगें । पत्रिकाको व्यवस्थापकको रूपमा काम पाएँ । काम त पाएँ तर निजी क्षेत्रले निकालेको पत्रिका भएकोले, मैले त्यहाँबाट तलब पाउनुको सट्टा उल्टै पैसा हाल्नुपर्थ्यो । त्यसमा संलग्न सबैले दामासाहीले पैसा लगाएका थिए । महिनामा दुईतीन हजार हाल्नुपर्ने बाध्यता मलाई थियो । त्यो पैसा कसरी जोहो गर्ने हो भनेर बडो समस्यामा थिएँ म ।

निजी जागिरको पैसा घरखर्चमै ठिक्क थियो । एक पटक त्यताबाट यता अलिकति तानेको मात्रै के थिएँ, मेरी पत्नी मसँग रिसाएर ठूलो झगडा गरिन् । त्यसपछि उनीसँग क्षमा मागेर गाउँघरको मुख हेर्न थालें । घरघरमा गएर वार्षिक ग्राहक बनिदिन अनुरोध गरें, धेरैले अस्वीकार गरे । थोरैले वाचा टार्न नसकेर स्वीकारे । महिनाको पच्चीस रूपियाँले वर्षको तीन सय पर्दथ्यो । त्यति पनि दिन धेरै मान्छेहरूले मन गरेनन् । कसैले भन्थे – 'साहित्य पढ्ने मान्छे नै छैन ।' कसैले भन्थे – 'तीन सयले कुखुराको एक किलो मासु आउँछ ।' उफ ! पढ्दै नपढेपछि कसरी चेतना आउँछ ? त्यो माथि, सानोसानो पैसाभन्दा पनि सा..नो चित्त देखेर अचम्म लाग्यो । एक वर्ष पूरा भएपछि ती अलिकति मान्छेले पनि नवीकरण गर्न रुचि देखाएनन्, तर एकजना भलाद्मीले भने – पैसा नतिरी पत्रपत्रिका नपढ्ने राम्रो बानी देखाए । ती एकजनाको पैसाले मलाई पुग्थेन । अब अर्का दुईजना भने सित्तैमा पढ्ने बानी लागेका थिए । पैसा तिर्न मरेको जस्तो गर्ने तर सित्तैमा पढ्न नपाए नानाथरीका भन्दथे । यद्यपि ती दुई सरकारी जागिर खाने ठूलै पदका थिए । जसले दिनमै दुई सय त चुरोटको धुवाँमा उडाउँथे । जे भए पनि मैले पत्रिकाको काम त्याग्न सकिनँ । पत्रिकामा काम गर्दै साहित्य सिर्जना गर्न थालेर मेरो लेखाइ स्तरीय भइसकेको थियो । त्यसपछि मैले आफैले लेखेको पुस्तक छपाएँ ।' धैर्यपूर्वक सुनिरहेको हवल्दारले सोध्यो 'के किताब ?'

पुजारीले भने – 'कथा पुस्तक । त्यसमा मैले धार्मिक, सामाजिक, राजनीतिक, प्रेम आदि विषयमा लेखेको थिएँ । त्यो पुस्तक बिक्छ कि भनी मैले शहरको

पुस्तक पसलमा झुन्ड्याउन लगाएँ । बिहान अफिस जाँदा हेर्थें, त्यो पुस्तक त्यहीँ झुन्डिएको हुन्थ्यो । बेलुका फर्कंदा हेर्थें, त्यहीँ हुन्थ्यो । भोलिपर्सि जहिले हेरे पनि पुस्तक त जस्ताको तस्तै थियो । त्यो बाटो पर्दा मेरो आँखा पहिले त्यही पुस्तकमा ठोक्किन्थ्यो । कतै जानुपर्दा त्यो पुस्तक राखेको पसलको बाटो भएर मेरा पाइलाहरू सोझिन्थे । पुस्तक बिकेको थिएन । धुवाँ, धूलो र घामले पुस्तकको गाता खुइलिन थालिसक्यो,

अहँ पुस्तक बिक्दैन । अचानक एक दिन त्यो पुस्तकले रूँदै मलाई केही भनेझैं लाग्यो - 'मलाई बचाऊ आमा ! म यहीँ मर्न लागें ।' त्यस रोदनले मलाई बडो चिन्तित तुल्यायो । यता फेरि पत्रिका त नकिन्ने गाउँलेलाई पुस्तक किन् भनेर भन्न सकिनँ । न त सित्तैमा दिए पनि पढ्छन् नै भनेर विश्वास गर्न सकें । मैले देखेको थिएँ कि जबरजस्ती पुस्तक बेच्ने लेखकको भुत्ला उसको अनुपस्थितिमा मान्छेहरूले नराम्ररी खुइल्याउँथे । साहित्यकारहरू समाजबाट ठगिइरहेका थिए र छन् । कागजको मूल्य तिरेर पाइने पुस्तकबाट पाठकले अमूल्य ज्ञान पाउन सक्दछ । लेखककै विचारविमर्श मार्फत समाज परिवर्तनको ढोका खुल्न सक्दछ, तर किन मान्छेहरू यस्तो कुरा बुझ्दैनन् ?

आश्चर्यको कुरा त यो थियो र छ कि, हजार पन्ध्र सयजति पर्ने श्रीमद्भागवत पुस्तक किनेर मानिसले आफैले पढ्ने हो भने पनि ज्ञान पाउन सक्दछ तर किन पण्डित लगाएर दसौं लाख खर्च गरी पारायण लाउनुपर्‍यो ? पढ्न नजान्नेले अहिले पनि युट्युबबाट सुन्न सक्दछन् । पण्डितले वाचन गरे पितृ तर्ने नत्र नतर्ने भन्ने झुटो कुरामा किन विश्वास गर्छ मान्छे ? आफैले पढे त धेरै बुझ्दो हो, पण्डितले वाचन गर्दा कताकता मन डुलाएर बसेकोले कति बुझ्ला र ? भन्ने वेलामा ज्ञान महायज्ञ, गर्ने वेलामा चाहिँ अज्ञान कर्मले को कति तर्ने हुन् खोइ ? सत्य बोल्ने साहित्यकारलाई यहाँ दुनियाँले ढोंगी देख्दछ तर अनेक ढोंग रच्ने पण्डित पुजारीलाई मान्छे भगवान्को अवतार ठान्दछन् । तिनीहरूको खुट्टैमा ढोग्छन् । कुनै जमानाका साहित्यकारले लेखिदिएको पौराणिक साहित्यको छलपूर्वक प्रयोग गर्ने पण्डितको कति इज्जत छ, कति ठूलो कमाइ छ तर वर्तमान समयको पुराण लेख्ने साहित्यकारको किन इज्जत छैन । मलाई यही समाजले बगरमा बस्ने दुःखियाको भेष धारण गरेर कुण्ठाको घनले मनभित्र जमेको सत्यको चट्टानलाई प्रहार गरीगरी छियाछिया बनाइदियो । त्यसको उपाय स्वरूप मान्छेहरूले पढून् र केही सिकून् भनेर गातादेवीको मन्दिर स्थापना गर्न भित्रभित्रै प्रेरणा मिल्यो । मैले जे गरें राम्रो गरें जस्तो लाग्छ । यसमा गर्व महसुस गर्दछु ।'

अघि दुई सय भोल्टको करेन्ट लगाएर झट्का दिने पुलिसलाई अहिले

पुजारीको कुराले हजार भोल्टको झट्का लागेजस्तो भयो । लेखक साहित्यकारलाई महत्त्व नदिनेमा आफू पनि एक हुँ झैं गर्‍यो । उसले विनम्रतापूर्वक भन्यो - 'मलाई लाग्छ तपाईं सम्मान र पुरस्कारको हकदार हुनुहुन्छ, तर त्यो मेरो बशमा छैन । माथिको आदेश यस्तो छ कि, तपाईंलाई जबरजस्ती अपराधी कबोल गराउने र छ/आठ वर्ष जेलमा सडाउने ।' पुलिसको कुरा सुनेर घनघोर न्याउरो मुख लाउँदै पुजारी एकोहोरिए ।

का.म.पा. ६ सिमलटार ।

YY

गीत, गजल,

म्युजिक भिडियो,

विवाह, कार्यक्रम आदिको लागि

हामीलाई सम्झनुहोस्

Four Cube Entertainment

9860660925/9841466812

शब्दार्थ प्रकाशनले

२२ थरी **शब्दकोश** प्रकाशन गरिसकेको छ र

अझै अरू प्रकाशन गर्दै छ ।

के तपाईं पनि कोशकार हुनुहुन्छ ?

आफ्नो शब्दकोश प्रकाशन गर्न इच्छुक हुनुहुन्छ ?

त्रास

✍ **रामप्रसाद पन्त**

'तपाईंहरूलाई भेटेर घर आएपछि त मलाई ज्वरो आयो नि'– एक जना साथीले फोनमा भने ।

'अनि ?'– त्रसित हुँदै प्रश्न गरें मैले ।

'अनि अस्पताल गएर जँचाइहालें । स्वाव लिएको छ, परीक्षणका लागि ।'

'रिपोर्ट कहिले दिन्छ ?'

'भोलि दुई बजेपछि ।'

'आउने बित्तिकै जानकारी गाराउनुहोला है !'

०००

हिजो ती साथी अफिसमा आउँदा हामी तीन जना (हरि, दीपेन्द्र र म) जुन अवस्थामा बसेका थियौं, आज साथीको फोन आउँदा पनि त्यही अवस्थामा थियौं, करिब डेढ मिटरको दूरीमा ।

साथीको फोनले झस्कियौं तीनै जना । एक जनाको क्याल्कुलेटर बन्द भयो, अर्काको कम्प्युटर बन्द भयो, दौडिरहेको मेरो कलम टक्कै रोकियो ।

विश्लेषण शुरू भयो– 'हिजो ती साथी आएर त्यही बेन्चमा बसेका थिए । कम्तीमा एक मिटरको दूरीमा रहेको त्यस बेन्चबाट उनी यताउता सरेका थिएनन् । त्यस ठाउँमा हामी बसेका पनि होइनौं । केही फरक पर्दैन होला !' एउटा तर्क ।

'मैले त पैसा दिएको थिएँ र बाहिर निस्कँदा छोइएको पनि थियो'– दोस्रो तर्क ।

'पैसा दिंदैमा केही फरक पर्दैन र छोइँदैमा पनि सरिहाल्दैन'– दोस्रो तर्कको संरक्षण ।

'तर साथीले मास्क लगाएको भए पनि मैले त लगाएको थिइनँ नि ! छोइँदैमा केही नभए पनि श्वास प्रश्वासको असर त पर्न सक्छ नि !' तेस्रो तर्क ।

'मैले त साथीको मोबाइल पनि समातेको हुँ, साथी वाथरूम गएपछि म पनि वाथरूम छिरेको हुँ । ढोकाको हेन्डिल, धाराको टुटी सबै छोएको हुँ । फलाममा त चौबिस घण्टा छोड्दैन कोरोनाले ।' चौथो तर्क ।

'नछोइएर के गर्ने ! साथीको सामुन्ने मास्क नलगाई बस्ने त म हुँ नि !

श्वास प्रश्वास सिधै मतिर आएको पनि त हुन सक्छ ! पाँचौं तर्क ।

०००

हामीले दुई बजेको प्रतीक्षामा बस्यौं र ईश्वरसँग प्रार्थना गर्‍यौं – साथीलाई केही नहोओस्, रिपोर्ट नेगेटिभ आओस् ।

सवादुईसम्म फोन नआएपछि हामीले नै फोन गर्‍यौं । आइनपुगेको जानकारी भयो ।

तीन बज्यो र चार पनि बज्यो । चासो लिएर हामीले नै फोन गरिरह्यौं तर रिपोर्ट आएन ।

'नेगेटिभ भए फोन आउँथ्यो, पोजेटिभ भएकोले फोन नआएको । अब बेलुका अँध्यारो भएपछि एकैचोटी एम्बुलेन्ससहित अस्पतालको टोली आउँछ र छरछिमेकलाई थाहा नहुने गरी लैजान्छ' – हाम्रो अनुमान ।

साढेचारतिर साथीले फोन गरे– 'पोजेटिभ रिपोर्ट आयो ।

हामी तीनै जना खत्राकखुत्रुक भयौं । अब के गर्ने ?

जँचाउन अस्पताल दौडिहाल्ने हो भने पनि कोरोना लागेको चारपाँच दिनसम्म पनि पोजेटिभ देखिँदैन । घरमा गएर के गर्ने ? बच्चाबच्ची र स्याहार सम्भार गर्नुपर्ने बूढाबूढीसँग नछोइएर धरै पाइन्न । छरछिमेकमा कुरा गरौं भने टोलभरि हल्ला हुन्छ । पूरै टोल सिल हुन्छ । अब के गर्ने ?

मुटुले ठाउँ छोड्ला जस्तो भयो । चिरचिर पसिना आए ! के गर्ने, के नगर्ने ? कुनै निष्कर्षमा पुग्न सकिएन । त्यसै वेला एक जनालाई हाँच्छ्यूँ आयो, अर्काको जिऊ रन्केजस्तो भयो, मलाई छाती दुःखेजस्तो भयो । यी सबै कोरोनाका लक्षण थिए कि त्रासले जन्माएको आशङ्का !

रोदन लुकाएर तीनै जना जबर्जस्त मुस्कुरायौं एक पटक ।

के गर्ने त ! जे पर्ला, सो टर्ला । आखिर हुने भइछाड्छ । जहाँसम्म केही नहोला ! ईश्वरले कृपा गरुन् ! भोलिदेखि अनिश्चितकालीन अफिस बन्द ।

०००

म अफिसबाट निस्कें र पैदल लुरूलुरू घरतिर लागें । मेरो मन-मस्तिष्कमा कोरोना रिँगिरह्यो निरन्तर । मैले कोरोनाबाहेक केही सम्झिनँ । मानौं मलाई कोरोनाले घेरिसक्यो, कोरोना लागिसक्यो । त्यति लामो बजार एरिया, त्यो खोलाको पुल नाघेर उकालो लाग्दासम्म मैले कुनै मानिसको मुख हेरिनँ । हेरेको भए पनि चिनिनँ, कोरोनाबाहेक अरू कुरा सम्झिनँ ।

उकालो उक्लिन थालेपछि श्वास बढेको महसुस भयो । शङ्का लाग्यो, कोरोनाकै लक्षण त होइन ? हिंडिरहें, खुट्टा गलेजस्तो भयो । यो पनि कोरोनाकै लक्षण हो कि ! अरू वेला यसरी हिंड्दा मलाई कस्तो महसुस हुन्थ्यो ? मैले

भित्रैबाट अनुभूत गरेको थिइनँ । म चोक बजारमा यसरी हिँडिरहेको थिएँ, होस हराएको मानिसजस्तो, मानिसको भीडमा परेको कुकुर जोगिएर भागेजस्तो ।

म घर पुगेर लुगा खोल्दा पसिना पसिना भएको थिएँ । यसो शरीर छामेँ, रन्केजस्तो लाग्यो, तर थर्मामिटर लगाइहालिनँ । लुगा फेरेर ओछ्यानमा पल्टेँ । आँखा तिर्मिराएँ, नौलाख तारा देख्न थालेँ, तिरिमिरी ।

बाहिर निस्कँदा सधैँ भनाइ खाइरहनुपर्ने घरपरिवारको अगाडि छटपटीको आभास दिन पनि भएन । घाँटी खसखसाएजस्तो, ओंठ मुख सुकेजस्तो महसुस भयो । तिर्खा लागेको बहाना बनाई भान्सामा गएँ र अरूले नदेख्ने गरी बेसार हालेर मनतातो पानी पिएँ । त्यसपछि बोजोको टुक्रा मुखमा हालेर ओछ्यानमा ढल्केँ । मेरो कोठामा आएर कसैले डिस्टर्ब नगरे हुन्थ्यो भन्ने लाग्यो । ढोका थुनेर परिवारलाई थप आशङ्काको घेरामा पार्न पनि मन लागेन ।

ईश्वर पुकारा गरेँ– 'क्षमा गर भगवान् ! अब म बाहिर जान्नँ । मेरा लागि पनि जान्न, अरूका लागि पनि जान्न । म संयममा बस्छु, जोगिएर बस्छु ।' मेरा स्वामी शनिदेवलाई सम्झेँ, महाकाल शनि मृत्युञ्जय स्त्रोत पाठ गरेँ । मेरा वरदपिता हलाहल विष सेवनकर्ता नीलकण्ठ भगवान्लाई सम्झेँ – 'भगवन् ! तपाईंमा विष पचाउन सक्ने शक्ति भएजस्तै मलाई पनि कोरोना पचाउन सक्ने शक्ति दिनुहोस् ।'

परिवारबाट पनि टाढै रहने सोच बनाएँ । संयोगले मलाई यस वेला ठाउँको कमी छैन, कोठाको कमी छैन । हामी तीन जनाका लागि यस वेला छवटा शयन कक्ष, दुईवटा भान्सा र दुईवटा शौचालय खाली छन् । त्यसैले एक अर्कामा टाँसिएर वा एउटै कोठाका एउटै ओछ्यानमा बस्नुपर्ने बाध्यता छैन । त्यसै भएर पनि म कोरोनाकालदेखि नै टाढिँदै गएको मान्छे ! अझ टाढिने विचार गरेँ तर कसैलाई कुनै आभास नहुने गरी, नत्र अर्को सङ्क्रमण सुरु हुन्छ, पारिवारिक खिचातानी ।

बेलुका खाना खाएर एकछिन टेलिभिजन हेर्ने दैनिक प्रक्रियामा पनि समय कटौती गरेँ र एकछिन उभिएरै समाचार हेरेँ, अनि आफ्नो कोठा बन्द गरेर बसेँ । समाचार पनि के सुन्नु र हेर्नु ! आधाभन्दा बढी समाचार कोरोनाकै हुन्छ । राम्रो समाचार दश प्रतिशत पनि सुन्न पाइन्न । मन फुकाउने समाचार भए पो सुन्ने, मन खुम्च्याउने समाचार कति सुन्ने ?

कोठामा एक्लै बसेर पनि मलाई चैन भएन । एकछिन मोबाइलमा भुल्न खोजेँ, कोरोनाले नै दिमाग घोचिरह्यो । के खाएर कोरोनालाई नजिक आउन नदिने ? वा के गरेर छोइसकेको कोरोनालाई शरीरभित्र पस्न नदिने ?

'छाती जोगाऊ, कोरोनाको केन्द्रबिन्दु फोक्सोलाई सङ्क्रमित हुनबाट

बचाऊ । प्राणायाम गर, व्यायाम गर, नसा र रक्तसञ्चार नलीहरूलाई खुलाऊ' भन्ने डाक्टरको सल्लाह सम्झेँ । एकछिन प्राणायाम गरेँ । प्राणायाम गरिसकेर व्यायाम गर्नका लागि उठ्न खोज्दै थिएँ, झम्म भयो शरीर । आँखा तिर्मिराए । कोठा धमिलो देखियो । थचक्क बसेँ, टाउको हल्लाएँ । डर लाग्यो, छोइसकेछ कि क्या हो ? तै एकछिनपछि पूर्वस्थितिमा आएँ । व्यायाम गर्ने आँट भएन ।

किताब पल्टाउन र कलम चलाउन पनि जाँगरै भएन । त्यसै वेला हाछ्यूँ आयो, झन् डर लाग्यो । वाथरूम गएँ । हातमुख धोएँ । आँखा र नाकलाई सफासँग पखालेँ । भान्सामा गएँ । अदुवाको धुलो र बेसार हालेर एक गिलास तातोपानी पिएँ । कोठामा आएँ र चुकुल लगाएँ । अब के गर्ने ? टेलिभिजन पनि हेरिएन, लेख्ने पढ्ने पनि जाँगर छैन ।

एकछिन टहलिएँ कोठामै वरपर, तर चिन्ताले छाडे पो ! बरु अलिकति चाँडै नै भए पनि सुत्छु भनेर बत्ती निभाएर ओछ्यानमा पल्टेँ । वल्ट्याङ पल्ट्याङ गरेँ । कोरोनाबारे सल्लाह र चेतावनी, क्वारेन्टाइन र आइसोलेसनको दुर्दशा, उपचारको सङ्कट, मानिसले भोगेका मानसिक र शारीरिक पीडा । क्वारेन्टाइनमै सङ्क्रमित भएका समाचार, क्वारेन्टाइनबाट मानिस भागेका समाचार, बिरामीप्रति अपमानजनक दृष्टिकोण, मृत्युपछि शव व्यवस्थापनको समस्या, छिछि र दूरदूर, डोजरले खाल्डो खनेर कुकुरसरह मानिसका शव पुरिएका दृश्यहरू झलझली आँखै अगाडि आइरहे । निद्रा पटक्कै लागेन । हिजो अस्ति नआउने पसिना आज खलखली आए, शरीर रन्किएजस्तो लाग्यो । म जुरुक्क उठेँ र बत्ती बालेँ । एक गिलास पानी खाएँ । कोठामा टहलिएँ । अलिकति शीतल भयो ।

राति भइसक्यो, सुनसान छाइसक्यो । हाईहाई आइरहेको छ तर निद्रा लाग्ने आभासै छैन, तैपनि म पुनः पल्टिएँ, वल्टोपाल्टो गरिरहेँ । सम्भाव्य घटनाले सातो खाइरह्यो । कुन्नि कुन वेला झपक्क भएको थिएँ, पिसाबले च्यापेपछि उठेँ । पिसाब लागिरहने समस्यादेखि पनि रिस उठ्यो । वल्लतल्ल लागेको निद्रा भङ्ग त हुने थिएन नि ! घोप्टो परेर सुतेको रहेँछु, अलिअलि छाती दुखेको थियो तर अन्यथा सोचिनँ किनकि यस्तो घटना अरू वेलामा पनि हुने गर्थ्यो मलाई ।

घडी हेरेँ, साढेदुई बजेको थियो । पुनः ओछ्यानमा पल्टेँ, तर त्यसपछि त निद्रै लागेन । लाख कोसिस गरेँ, मरिगए निद्रा लागेन । उज्यालो भयो । प्रातःकालीन क्रिया सम्पन्न गरेँ । योग, व्यायाममा एकछिन अल्मलिएँ तर शरीर हिजोअस्ति जस्तो हल्का भएन । असहज महसुस भइरह्यो । श्वासप्रश्वास गडबडी र छातीमा दुखाइ त थिएन तर शरीरमा जाँगर नभरिएकोले शङ्काको

घेराबाट मुक्त हुन सकिनँ । डाक्टरका कुरा सम्झेँ– कोरोनाका लक्षणमध्ये शरीर गल्नु र जाँगर नचल्नु पनि एक हो ।

कोरोनाको लक्षण एउटा भए पो सम्झनु ! शरीरमा जुनसुकै असहज परिस्थिति सिर्जना भए पनि कोरोनाको आशङ्का ! डाक्टरहरू नै विश्वस्त छैनन् । आश्वस्त छैनन् । डाक्टरका पनि आ-आफ्नै भनाइ छन् । सायद अध्ययन गर्दै छन् । भूतलमै पहिलो पटक देखा परेको कोरोना ! रिसर्च जारी छ । रूघा लागे पनि कोरोना, सुख्खा खोकी लागे पनि कोरोना, श्वासप्रश्वासमा बाधा भए पनि कोरोना ! घाँटी दुखे पनि कोरोना, छाती दुखे पनि कोरोना, ज्वरो आए पनि कोरोना ! आलश्य लागे पनि कोरोना, शरीर अर्रिंए पनि कोरोना, भोक नलागे पनि कोरोना, खानेकुराको स्वाद थाहा नपाए पनि कोरोना ! अब त हुँदाहुँदा झाडापखाला लागे पनि कोरोना !

यतिमात्र हो र ! कोरोना कहाँ कहाँ हुन्छ ? कस्तो कस्तो ठाउँमा हुन्छ ? कति दूरीसम्म यसको असर पर्छ ? कस्तो कस्तो ठाउँमा, कस्तो कस्तो वस्तु वा पदार्थमा कोरोना बस्छ र कुन कुन वस्तुमा कोरोनाको आयु कतिसम्म रहन्छ ? केमा कोरोना बस्छ, केमा बस्दैन ? हावाबाट कोरोना सर्छ कि सर्दैन ? के खाँदा र के गर्दा कोरोनाबाट बँच्न सकिन्छ ? डाक्टरहरूका भिन्न धारणा !

तिनै डाक्टर पहिले भन्थे– दुईतीन फिट दूरीमा बस । पछि भन्न थाले, एक मिटर दूरीमा बस । अब भन्दै छन् दुई मिटर दूरीमा बस । एन नाइन्टी फाइभ मास्कलाई पहिले सबैभन्दा सुरक्षित भन्थे । अहिले भन्दै छन्, सुरक्षित छैन । त्यसको प्रयोगकर्ताको नजिक त झन् बस्दै नबस्नू । पहिले भन्दै थिए, सङ्क्रमितको शव त झनै डरलाग्दो ! त्यसै भएर सद्गत गर्न पनि दिइएन, डोजर ले खाल्डो खनेर गाडियो । अब भन्दै छन्– शवबाट श्वासप्रश्वास र रूघाखोकीको डर नहुने भएकोले डराउनुपर्दैन । अझ सुरुमा त भन्दै थिए– 'कोरोना भाइर सको जन्म जाडो मौसममा भएकोले गर्मीमा त्यसको शक्ति क्षीण हुन्छ' तर बढेको बढ्यै छ । यतिसम्म कि अब त भन्दै छन्– ढलमा पनि कोरोना भेटियो रे ! फोहोरबाट पनि कोरोना सर्ने भय भयो रे ! दूध, तरकारी, फलफूल, कागज जे छोए पनि तुरुन्त हात धोइएन भने कोरोना सर्ने सम्भावना हुन्छ रे ! नोट छोएपछि त हात अविलम्ब धोइहाल्नुपर्छ रे ! सङ्क्रमित हिंडेको बाटोमा तत्काल हिंडियो भने पनि हावामा तैरिरहेको भाइरसले समाउन सक्छ रे ! पहिले भन्थे, वायुमण्डलमा दुईतीन सेकेन्डभन्दा बढी भाइरस बाँच्न सक्दैन । अब भन्दै छन्, त्यसको आयु अरू लामो हुन्छ । यस्तो भएपछि कोरोनाबाट कसरी बच्ने त ?

कोरोनाका लक्षण पनि कस्ता कस्ता ! जसलाई कोरोना लागेको छ,

उसलाई थाहा पत्तो छैन । उसले अर्कालाई सारिदिन्छ र उसभित्रको कोरोना स्वतः निस्कृय भएर जान्छ । यस्तो अवस्थामा कोबाट कसमा सऱ्यो, कसरी थाहा पाउने ? अनि जसको ट्राभल हिस्ट्री (यात्राविवरण) नै छैन, त्यसलाई पनि कोरोना ! जो घरबाट बाहिर निस्केकै छैन र कसैको सम्पर्कमा पनि आएको छैन, त्यसलाई पनि कोरोना ! एउटै ओछ्यानमा सुत्ने र एउटै थालमा खानेमध्ये एउटालाई कोरोना, अर्कोलाई केही न केही ! यो कस्तो कोरोनाको लक्षण हो ? यस कारण पनि मलाई कोरोनाको भूतले तर्साइरह्यो निरन्तर ।

अफिसमा आएका साथीको सन्निकटताको त्रासभन्दा अझ अगाडिका दिनहरू सम्झन थालेँ मैले, किनभने साथीको सन्निकटता त अस्तिको हो ! त्यसको प्रतिक्रिया आइसक्ने वेला भएको छैन । चारपाँच दिनपछि मात्र सङ्केत देखिनसक्ने डाक्टरी अनुमान छ । त्यसैले कोरोनाले मलाई अहिले चिमोटिरहेको अवस्था त अझ अगाडिको हुन सक्छ ! म कहिले कहाँ कहाँ को कोसँग निकट हुन पुगेँ त !

म सम्झँदै गएँ– अस्ति, अझ अस्ति र त्योभन्दा पनि अगाडिका दिनहरूमा म कहाँ कहाँ पुगेँ ? कहाँ कहाँ छोएँ ? को कसको अगाडि परेँ र कहाँ कहाँ बसेँ ? हो, मैले मानवीय दूरी कायम गरे पनि म त्यहाँ त्यहाँ र त्यहाँ पनि पुगेँ, त्यहाँ त्यहाँ र त्यहाँ पनि स्पर्श गरेँ, त्यहाँ त्यहाँ र त्यहाँ पनि बसेँ । त्यहाँ त्यहाँ र त्यहाँका शौचालयहरू प्रयोग गरेँ । कसैले ल्याएको पानी र चिया पनि खाएँ । त्यसैबीचमा मैले मुखमा लगाएको मास्क पनि छोएँ ! अनि त म कसरी बच्न सक्छु कोरोनाबाट ।

सम्झेर म हैरान भएँ । टाउको झननन झन्झनायो । भाउन्न होलाजस्तो भयो । मैले कोरोनाबाहेक अरू केही सम्झिन छाडेँ । त्यहाँ कोरोना, वहाँ कोरोना, कोरोनै कोरोना । कोरोनाको साम्राज्य ! कहाँ कहाँ कतिलाई निल्ने हो र शान्त हुने हो कोरोना ! मैले अफिसका साथीहरूलाई फोन गरेँ– 'अवस्था कस्तो छ ?' 'ठीकै छ' भन्ने जवाफ पाएँ तर आफूले भोगेको अवस्था बताइनँ, बरु भनेँ– 'कोरोना परीक्षणका लागि महानगरको वडाबाट प्रयास गर्नुपऱ्यो । सँगै टेष्ट गरौंला ।'

कोरोनाको यस्तै यस्तै त्रासमा क्रमशः मेरा दिनहरू एकपछि अर्को भएर व्यतीत हुँदै गए । मेरो घर मेरा लागि बन्दीगृह भयो । मेरो यात्रा भुइँतला र छतमा सीमित भयो । दुनियाँसँगको भेटघाट मोबाइल भयो । मनमा कोरोना, मस्तिष्कमा कोरोना, आँखामा कोरोना, मुखमा कोरोना । जताततै कोरोनै कोरोना । कोरोनामय दुनियाँ । कोरोनामय वैश्विक परिवेश ।

यद्यपि म दीर्घरोगी थिइनँ । ब्लडप्रेसर, डाइबिटिज, थाइराइड, दम, मुटु रोग, मिर्गौला, क्यान्सर, एचआइभी, क्षयरोगजस्ता रोगबाट म मुक्त थिएँ । अल्कोहल

र सुर्तीजन्य नशालु पदार्थको सेवनकर्ता पनि म थिइनँ । यस्ता रोगीहरूमाथि कोरोना सङ्क्रमण हुन सजिलो पर्छ भन्छन् चिकित्सकहरू । मलाई भने एउटै मात्र डर थियो– सत्तरी निकटको उमेर । तथापि शरीरलाई यथास्थितिमा राख्न मैले हरपल, हरक्षण ध्यान केन्द्रित गरिरहेको थिएँ– के खाँदा शरीरलाई स्वस्थ अवस्थामा राख्न सकिन्छ ? के गर्दा कोरोनाको कहरबाट मुक्त हुन सकिन्छ ?

यति हुँदाहुँदै पनि शरीर रोगको मन्दिर त हुँदै हो । लुकेर कतै बसेको पो छ कि ! मौका पाए देखिने दाउमा पो छ कि ! शङ्काले लङ्का डोल्छ, यो पनि सत्य हो । त्यसैले तर्साइरहेको थियो मलाई बढी शङ्काले । यो कुरा मलाई महसुस नभएको होइन, तथापि भवितव्यलाई नकार्न कसले सक्छ ? भवितव्य सूचना गरेर त आउँदैन । जुनसुकै वेला, जुनसुकै अवस्थामा सुटुक्क छिर्न सक्छ ।

यस्तै सम्भाव्य भवितव्यको शिकार भइरहेको थिएँ म । मलाई जुनसुकै वेला तर्साइरह्यो कोरोनाले । हाच्छ्यूँ आयो, कोरोना, छाती दुख्यो कोरोना, घाँटी दुख्यो कोरोना, टाउको दुख्यो कोरोना, घाँटी खसखस भयो कोरोना, पखाला लाग्यो कोरोना, कब्जियत भयो कोरोना, हिँड्न जाँगर चलेन कोरोना, भोक जागेन कोरोना, स्वाद थाहा भएन कोरोना, हातखुट्टा गल्यो कोरोना । मानिसको प्रत्येक अङ्गमा सजिलै प्रवेश गर्न सक्ने कोरोना । एचआइभी सङ्क्रमित जस्तो इम्युनिटी पावर नभएको (शक्ति क्षीण भएको) मानिसको अङ्गमा प्रवेश गरेर मानिसको सहने क्षमता क्षीण गर्ने रोगको अर्को नाम कोरोना ।

ooo

आशङ्काले जन्माएका कोरोनाका यिनै कहरहरू काट्दै र दिन प्रतिदिन आत्मबल बढाउँदै मैले एक हप्ता कटाएँ । कोरोनाको गम्भीर लक्षण देखिएन । अलिकति मन ढुक्क भयो । रातमा अलि बढी निद्रा लाग्न थाल्यो । क्रमशः आठ, नौ, दश दिन बिते, मन अझ बलियो भयो । एघार बाह्र दिन उकालो लाग्दा मैले आफूलाई कोरोनामुक्त भएको ठानेँ । यसैगरी मैले चौध र पन्ध्र दिन पनि धकेलेँ । अर्थात् मैले बडो सावधानीपूर्वक होम क्वारेन्टाइनमा बसेर कोरोनाबाट बच्ने विधि र प्रक्रिया पूरा गरेँ र म कोरोनाबाट पूर्ण मुक्त रहेँछु भन्ने कुरामा विश्वस्त भएँ ।

ooo

अब भने कोरोनाले भयग्रस्त, क्षयग्रस्त भएको मेरो शरीरमा पोषण प्राप्त हुन थालेको छ ।

चावहिल, काठमाडौं ।

YY

दृश्यावली

✍ **रासा**

खाना खाएर तल ओर्लेकी छु । अहिले बार्दलीमा बसेर घाम तापिरहेकी छु । बूढाले मास छर्न गएको पनि निकै वर्ष भइसकेको छ । छोरा कहाँ गएका छन् , थाहा छैन । बुहारी भान्सामै अलमलिएकी छिन् । नाति-नातिनीहरू पढ्न गएका होलान् ।

दिनभरिजसो यहीँ बसिरहन्छु । यताउता गर्न सक्दिनँ । बुहारीले दिउँसोको खाजा पनि यहीँ ल्याइदिन्छिन् । साँझ परेपछि मात्र कोठाभित्र पस्छु । बेलुकीको खाना पनि कोठामै ल्याइदिन्छिन् । जाडो याममा होस् वा गर्मीमा, दिनभरि यहीँ बास हुन्छ मेरो । यताउता हेरिरहन्छु । झकझकाउँछु पनि ।

छेउको त्यो घर जोगीको आश्रम हो । त्यहाँ एक नाङ्गा बाबा बस्छन् । उनका चेलाचपेटाहरू थुप्रै छन् । अरू कामदारहरू पनि छन् । साहु-महाजनहरूले दिएका खाद्यान्नहरू पकाएर गरिबगुरुवाहरूलाई खुवाउँछन् - कहिले दाल-भात-तरकारी, कहिले खिचडी, कहिले खीर त कहिले हलुवा-पुरी-तरकारी पनि । मन्दिर वरिपरि मागेर बस्नेहरू धेरै खान आउँछन् त्यहाँ । त्यो नाङ्गा बाबाले झार फुक पनि गर्छन् भन्ने सुनेकी छु । खासगरी उनलाई महिलाहरू भेट्न आउँछन् ।

एक दिन आश्रम-बाहिर हल्लाखल्ला भयो । मानिसहरूको भीड लाग्यो । केही छिनपछि एउटा पुलिसको गाडी आइपुग्यो । पुलिसहरू भटाभट आश्रमभित्र पसे । बाबालाई हत्कडी लगाएर निकाले । सँगसँगै एउटी आइमाई पनि थिई । दुवैलाई गाडीमा हुलेर लगे । त्यसको भोलिपल्ट मात्र थाहा भयो, तिनीहरूसँगै सुतेका रहेछन् । अक्सर त्यहाँ त्यस्तै आइमाईहरू आएको देख्छु ।

बायाँ आँखा धमिलिएको छ । त्यति स्पष्ट देख्दिनँ । टाढाको कुरा त झन् टिलपिल हुन्छ । अस्ति जेठो नातिले अस्पतालमा देखाउन लगेका थिए । मोतियाविन्दु भएको छ, अपरेसन गर्नुपर्छ भनेका छन् । पछि दायाँ आँखामा सर्छ रे ! के गर्नु, बुढेसकालमा यस्तै हुन्छ होला ! ऊ त्यो सामुन्नेको घर कुईंकेल बाजेको हो । विचरी बज्यै असाध्य रोगले बितिन् । सबै छोराछोरीको बिहेवारी भइसकेको छ । नाति-नातिनीहरू भएका छैनन् । अचेलका बुहारीहरू पनि कस्ता ! सारी लाउनु त कहाँ हो कहाँ, कुर्ता-सलवार पनि लाउँदैनन् । अझ प्याण्ट लाएर हिँड्छन्, पाए कट्टु लाउन पनि धक मान्दैनन् । छिः, नकच्चरीहरू !

बाजे गाई पाल्छन् । दूध बेच्छन् । गुईंठा पनि बेच्छन् । छोराहरू आ-

आफ्नै काममा जान्छन् । बुहारीहरू स्कुटर चलाएर निस्कन्छन् । कहाँ के गर्छन्, पत्तो छैन ।

त्यसको सँगैको घर राममान बाबुको हो । अर्काको गाडी चलाउँछन् बिहानदेखि बेलुकासम्म । स्वास्नी चाहिँ देश चहारेर हिँड्छिन् । बच्चा-बच्चीको बिचल्ली छ । उनीहरूको दिनहुँजसो झगडा भएको सुन्छु ।

नजिकै नारायणको सानो मन्दिर छ । सँगै टाँसिएको भीमसेनको मन्दिर हो । धेरैजसो महिलाहरू पूजाआजा गर्न आउँछन् । पूजा गर्छन्, धूप बाल्छन्, घण्टा बजाउँछन् र जान्छन् । सँगै एउटा पान-पसल छ । बूढाबूढी बस्छन् । गरीब छन् । ग्यालग्याल्ती सन्तान छन् । वर्षैपिच्छे बच्चा जन्माउँछन् । यिनीहरूको बुद्धि पनि कस्तो हो ?

त्यहीँनेर एउटा सानो तरकारी पसल छ । पूजासामग्री पनि सम्पूर्ण पाइन्छ । विचरी एक्ली छिन् । बिहे गरेकी छैनन् । उमेर ढल्किसक्यो । खूब मेहनती छिन् । आखिर केका लागि र कसका लागि यत्रो दुःख गर्छिन् कुन्नि !

पुरानो सडक छ । खाल्डाखुल्डीहरू छन् । यसको दुईतिरै घरहरू छन् । घरैपिच्छे पसलहरू छन् ।

सडकमा फाट्टफुट्ट गाडीहरू गुडेको देख्छु । साइकल-मोटरसाइकलहरू पनि गुड्छन् । मानिसहरू हिँडेर आइरहेका-गइरहेका छन् । गाईहरू छन् । तिनका पछाडि साँढेहरू पनि छन् । यहाँबाट हेरिरहन्छु ।

अलिक पर ठूलो सत्तल छ । छिँडीभरि कुकुरहरू सुत्छन् । मगन्तेहरू पनि बस्छन् । छानामाथि बाँदरहरू बुर्कुसी मार्छन् । अरू बटुवाहरू पनि सुस्ताउन आउँछन् त्यहाँ ।

यहाँबाट सिधा पूर्वतिर हिँडे श्रीपशुपतिनाथको मन्दिर पुगिन्छ । बीचमा फाट्टफुट्ट घरहरू छन् । पाटीपौवाहरू छन् । स-साना मठहरू पनि छन् ।

आजकाल म कहीँ पनि जान्नँ । जानै सक्दिनँ । सक्दै सक्दिनँ । खुट्टा दुख्छ । मन्दिरतिर पनि जान्नँ । पहिला पनि त्यति जाँदिन थिएँ ।

मन्दिर धाएर, पूजा गरेर धर्म होलाजस्तो लाग्दैन । कहिलेकाहीँ यसो घुम्न जाने मात्र हो । मैले कुनै पाप गरेकी छैन, त्यसैले धर्म पनि कमाउनु छैन मलाई ।

मन्दिरमा कस्ता-कस्ता मान्छेहरू आउँछन्, के-के गर्छन्, मूर्तिसामु के-के माग्छन् - सप्पै देखे- सुनेकी छु ।

बाँच्नु मात्र पर्छ, अनेक देख्न पाइन्छ ! त्यत्तिकै मर्नु भएन । काल नआएसम्म कुर्नु नै पऱ्यो क्यार !

सबैको भलो होस्, यही भन्छु ।

गौरीघाट, कामनपा ७ ।

YY

न्याय

✍ **सुरेन उप्रेती**

छोरा न्यायको बारेमा अरूले सुनाएका कुराले बाबुआमा चिन्तित भएका थिए । धेरै खर्च गरेर पढाएको त्यसै खेर गएछ । वारीपारी सबैतिर उसकै कुरा गर्न थाले । सानो कुरा पनि सबैलाई थाहा हुने गाउँको विशेषता हो । गाउँमा सबैले सबैलाई चिनेको हुन्छ । सबैतिर उनकै चर्चा हुन थाल्यो । केटाकेटीदेखि बूढापाकासम्म न्यायको कुरा गर्थे । केही कलेज र स्कुलका केटाकेटी र युवायुवती भने न्यायको नाम लिएर गर्व गर्थे । बुढ्यौली लागेकाहरू भने न्यायलाई देख्दा नाक खुम्च्याएर अर्कोतिर लाग्दथे । त्यति धेरै पढेर पनि कस्तो बुद्धि नआएको होला भनेर जिब्रो निकाल्थे । गाउँको स्कुल, हुलाक, चियापसल सबैतिर न्यायकै चर्चा हुन थाल्यो ।

पहिला पहिला गाउँलेहरू न्यायलाई गाउँको इज्जत र प्रतिष्ठा हो भनेर गर्व गर्थे । आफ्ना छोराछोरीहरूलाई न्यायको उदाहरण दिन्थे । न्यायको जस्तो स्वभाव र पढाइ हुनु नि आदि भनेर आआफ्ना छोराछोरीहरूलाई अर्ती सम्झाउँथे, तर आज ठीक त्यसको विपरीत भयो । आजकाल मान्छेहरू उसको सङ्गत नगर्नु है ! त्यसले भनेको कुरा पनि नसुन्नु । आआफना छोराछोरीलाई टाढै र हन उर्दी गर्थे ।

न्यायका बाआमालाई भने न्यायका बारेमा केही थाहा थिएन । गाँउलेहरूले हिजोसम्म तिमीहरूको कस्तो ज्ञानी छोरा भन्थे । आज तिमीहरूको छोरा पनि बिग्रेछ भन्छन् तर कसरी बिग्रियो भन्ने चाहिँ कसैले भनेका थिएनन् । उनीहरूले पनि सोधेका थिएनन् । ऊ विगतमा जस्तो थियो ठ्याक्कै तेस्तै थियो । बानीव्यहोरा कत्ति पनि बद्लिएको थिएन, तर गाउँलेहरूको कुरा सुन्दासुन्दा बाआमालाई पनि सारै पीर पर्न थाल्यो । ज्योतिषीलाई हेराए । धामीलाई फुक्न लगाए । धामीले फुकेको अक्षता सिरानीमुनि हालिदिए, तर गाउँलेहरूले कुरा काट्न छाडेनन् । बाआमालाई झन् पीर पऱ्यो । उनीहरूले डाक्टरलाई सोध्ने निधो गरे, तर डाक्टरले के भयो भनेर सोध्दा के भयो भन्ने थाहा भएन । त्यसैले गाँउलेहरूसँग सम्पर्क गरे । त्यसपछि बल्ल थाहा भयो । गाउँको स्कुलसँगै गाउँ विकास समितिको अफिस थियो । त्यहाँ एउटी तल्लो जात घोषणा गरिएकी महिला सानो नानी च्यापेर उजुर गर्न आइछन् । उनको दाबी अनुसार त्यो बच्चा गाउँका ठूलाबडा

मानिएका र ठानिएका पण्डितको हो भन्ने रहेछ । त्यो कुरा सचिवले ठाडै इन्कार गरेर निवेदन लिन मानेनछन् । तेत्रो ठूला मान्छेलाई दोष लाउने भनेर उल्टै हप्काएछन् । पण्डित पनि त्यो बच्चा जन्मिनुभन्दा केही दिन पहिले नै गाउँ छोडेर शहरतिर सुइँकुच्चा ठोकेछन् । यी सबै कुरा थाहा पाएपछि न्यायले आफै निवेदन लेखेर दर्ता गर्न गाविसमा गएछन् । सचिवले निवेदन दर्ता गर्न आनाकानी गरेपछि स्कुलका विधार्थी शिक्षक सबैलाई कुरा बुझाएछन् । त्यसपछि सबै भएर निवेदन गाविसमा दर्ता गराएछन् । यो कुरा एककान दुईकान मैदान हुँदै चारैतिर फैलियो । सबै गाँउलेहरूले चालपाए । पण्डितले त्यस्तो के गर्थे ? त्यो केटी नै उस्ती हो भन्दै बूढापाकाहरू त्यो न्याय भन्नेले उचालेको हो भनेर विरोध गर्न थालेछन्, तर स्कुलका धेरै विद्यार्थीहरू र शिक्षकहरूले न्यायको समर्थन गर्दै जुलुस निकालेछन् । पण्डितलाई कार्वाही गर । पीडित महिलालाई न्याय दे । बच्चाको पालपोषण गर्नुपर्छ । महिलालाई अंश दे । नारीहिंसा बन्द गर भन्दै गाउँ नै थर्कने गरी नारा लगाएछन् ।

कसैकसैले चाही यो पण्डितका विरोधी पार्टीका मान्छेहरूको खेल हो पनि भनेछन् । कसैले चाहिँ अब न्याय भन्ने केटो पनि राजनीति गर्न थालेछ भनेछन् । राजनीति भनेको त काम नभएका मानिसले पो गर्ने त ! नपढेका मानिसहरूको पो काम हो त ! एम.ए. पास गरेर पनि राजनीति गर्ने हो भनेछन् । कसैले त न्याय बहुलाएछ पनि भन्न भ्याएछन् । त्यस्तो सोझो मान्छेलाई कसले भड्काएर राजनीतिमा हाल्दिएछ । पक्कै पनि कसैले टुनामुना गरेको हुनुपर्छ पनि भनेछन् । बाबुआमाले सम्झाउँदै न्यायलाई अस्पताल लगे । लामो प्रतीक्षापछि डाक्टरसँग भेट भयो । डाक्टरले न्यायका सबै कुराहरू सुने । ती महिलाई अंश र बच्चालाई बाबुको नाम दिन सफल भएको कुरा न्यायले सुनाए । डाक्टरले प्रफुल्ल मुद्रामा बाआमालाई भने । तपाईंहरू साँच्चै भाग्यमानी हुनुहुँदो रहेछ । न्यायले न्याय दिलाएरै छोडेछन् भन्दै धन्यवाद न्याय तिमीले नाम अनुसारकै काम गरेका रहेछौ भनेर हात मिलाए ।

हाल : अटोवा, क्यानडा ।

YY

वैजयन्तीको लागि रचनाहरू शुद्ध टाइप गरी
shabdarthaprakashan@gmail.com
मा पठाउन सक्नुहुनेछ ।

k5f/sf] kftf]

syf \ Ps kl/ro{

ljgosdf/ zdf{g]kfn

कथाको आरम्भ भाषा साहित्यको थालनीदेखि नै भएको हो । कथालाई संस्कृत वाङ्मयले आख्यान विधा अन्तर्गत राखेको पाइन्छ । कथालाई कथाको अतिरिक्त आख्यान, गाथा, आख्यायिका पनि भन्ने चलन छ । अङ्ग्रेजीमा कथालाई स्टोरी, टेल, फेबल (story, tale, fable) भनिन्छ । कथा अलि लामो भए लघु उपन्यास र शृङ्खलाबद्ध लामो भए उपन्यास हुने हुनाले कथाले छोटो अर्थात् एक बसाइमा पढिने विधि वा नियमलाई आत्मसात् गरेको देखिन्छ भने कथालाई अति सानो एक डेढ पेजमा सीमित पारेर लेखिएकोलाई लघुकथा (short story) भन्ने प्रचलन छ । देवकोटाकै शैलीमा भन्ने हो भने कथा 'सानो संसार चियाउने सानो झ्याल हो ।'

कथा उहिल्यै र अहिले अर्थात् जुनसुकै देशमा सबैभन्दा धेरै प्रचलित भएको साहित्यको एउटा विधा हो । मानवीय सभ्यता सँगसँगै जन्मे जस्तो लाग्ने कथा साहित्य पौराणिक कालदेखि नै चलिआएको देखिन्छ । भाषा साहित्यको आरम्भबाटै सुन्ने र कथ्ने परम्पराको रूपमा कथाको थालनी भएको मान्न सकिन्छ । मनोरञ्जनको लागि होस् वा विषय वस्तु, व्यक्ति चिनाउन होस्, अथवा आफ्नो विवरण दिन होस् वा अरूको विवरण लिन होस् कथाको आरम्भ भएको हुनुपर्छ । विश्वको जुनसुकै देश र भाषामा दन्त्यकथा, लोककथा, विवरण, जीवनी आदि कथिनु र लेखिनुबाट नै कथाको सुरुआत भएको हो भने यसको आरम्भ भाषा साहित्यको आरम्भदेखि नै भएको हो भन्न सकिन्छ । हाम्रै समाजमा पनि कथा कथ्न नजान्ने र कथा सुन्न नपाएका बालबालिका बिरलै होलान् । बच्चैदेखि मान्छेलाई भुलाउने बाटो कथा नै हो । समय परिवेशअनुसार मान्छेले विषय, वस्तु र घटनाबाट उठेर व्यक्ति चरित्र, विचार, भाव, वाद आदिले जेल्दै जेल्दै अनेक कल्पनातीत विचारहरू जोडर कथा लेखिन थाले ।

पूर्वमा वेद र उपनिषत्का दर्शन र ज्ञानका विषयलाई कथाको स्वरूपमा ढालिए । विभिन्न पुराणहरूबाट विकास हुँदै जातक कथाहरू लेखिए । कथ्ने र सुन्ने श्रुतिको रूपमा व्याप्त गाथा, व्यथा र कथाहरू लिपिबद्ध भए । पञ्चतन्त्रले

पशुपन्छी आदिलाई समेटेर नीतिकथा दियो। पुराणको आधार लिएर गुणाढ्यले 'बृहत्कथा' लेखे र त्यसलाई पैशाची भाषाबाट संस्कृतमा क्षेमेन्द्रले 'बृहत्कथा मञ्जरी' र सोमदेवले 'कथा सरित्सागर' लेखे। यसरी लोककथा, दन्त्यकथा, नीतिकथाको विकास हुँदै अब त कथाको अगाडि जुनसुकै शब्द पुच्छर गाँसेर फलानो कथा भनिन थालेको पनि धेरै भइसक्यो।

पश्चिमी साहित्यमा पनि कथाको विकास आजभन्दा छ हजार वर्ष अर्थात् ईशा पूर्व चार हजार वर्ष अगाडि भएको विश्वास गरिएको छ। ईशा पूर्व आठ सय वर्षका पश्चिमी साहित्यका जन्मदाता होमरले आफ्नो कृति 'इलियड' र 'ओडसी'को कथावस्तु उनले सुनेको उनको कालभन्दा साढे तीन सय वर्ष पूर्वको युद्धको ऐतिहासिक कथाको आधारमा लेखिएको हो। यसबाट पश्चिमको साहित्यमा पनि कथा विधा पहिले श्रुतिकै रूपमा अनि लोक र दन्त्यको रूपमा आरम्भ भएको हो भनी मान्न सकिन्छ। मिश्र अर्थात् हालको इजिप्ट भौगोलिक रूपले युगौंयुगदेखि एशिया, युरोप र अफ्रिकाको सेतुको रूपमा रहको देश हो। मिश्रमा एक अज्ञातद्वारा लिपिबद्ध शीर्षक नभएको एउटा दन्त्यकथा तीन हजार वर्ष पहिले लेखिएको पाइएको छ। रहस्य, रोमाञ्च, त्रासदीपूर्ण, प्रेममय, वाइवलका धार्मिक, इसपका नीति आदिका कथाहरू पश्चिमी साहित्यको धरोहर नै मानिन्छ।

लोककथा, दन्त्यकथा, नीतिकथा, उपदेशकथा आदि लेखिए तापनि घटना र समस्या माथि मानवीय संवेदनाहरूलाई समेटेर लेखिएको आधुनिक कथाको सूत्रपात भने सन् १८१२-१८२१ बीच जर्मन र अमेरिकी कथाकारबाट भएपछि यसको विकासमा अमेरिकी, रसियन, फ्रन्सेली र अङ्ग्रेज कथाकारहरूले ठूलो श्रम बगाए।

नेपाली भाषामा पहिले संस्कृत साहित्यकै कथाहरू अनुवाद हुने क्रमको आरम्भ भयो। पञ्चतन्त्र, हितोपदेश, रामायण, महाभारत, कृष्णचरित्र र पुराणहरूका कथाहरूले आरम्भमा ठूलै भूमिका खेल्यो होला भन्ने अनुमान सहज नै लगाउन सकिन्छ। १८७२ देखि पिनासको कथा र १८७८ देखि स्वस्थानीका कथा नेपालीमा चलेको देखिन्छ। १९६०- १९९० बीच गोरखापत्र, शारदा र गोर्खा संसार आदिबाट मौलिक कथाको आरम्भ भएको देखिन्छ। अनुसन्धानकर्ता कमल दीक्षित १९६७ विक्रममा गोरखापत्रमा प्रकाशित 'सुब्बा देवनिधिको कथा' र समालोचक ईश्वर बराल १९८३ मा गोर्खा संसारमा प्रकाशित इष्टको 'वियोग' र १९८६ मा प्रकाशित लाहुरेको 'देवीको बलि' र १९८६ मै प्रकाशित रामसिंहको 'एउटा गरीब सार्कीको छोरी' नेपालीमा लेखिएको मौलिक आरम्भिक कथा हुन् भन्दछन् तर वास्तवमा नेपाली कथाले काँचुली फेरेर

आधुनिकतामा पाइला टेकेको भने १९९२ देखि गुरुप्रसाद मैनाली, पुष्कर सम्शेर र विश्वेस्वरप्रसाद कोइरालाका कथाहरू उदाएपछि हो।

कथा कस्तो हुनुपर्छ भन्ने प्रश्नमा, कथा यस्तो हुनुपर्छ भनेर पूर्व र पश्चिमका थुप्रै विद्वान्हरूले आआफ्नै अनेक मत र विचारहरू दिएको पाइन्छ तर जसको जे मत रहे पनि कथा छोटो एक बसाइमा पढिने हुनुपर्छ भन्ने कुरामा भने प्रायः सबैको सहमति भेटिन्छ। अनावश्यक गन्थन, लामो दर्शन, पट्यार लाग्दो उपदेशले कथा अरुचिकर बन्दछ, त्यसैले कथा सरल, तरल, सजिलै बुझिने, कुनै विषयवस्तुमा राम्ररी बुनिएको, पढ्दै जाँदा आकर्षण उत्पन्न गर्दै जाने हुनुपर्दछ। कथानक, चरित्रचित्रण, वातावरण अर्थात् परिवेश कथाका पृष्ठभूमि नै हुन्, यो विना कथा निर्माण हुनै सक्तैन। संवादविहीन होस् वा संवादसहितको कथा होस्, कथा उत्कृष्ट हुनुमा कथाकारको लेखन शैलीले पनि ठूलै भूमिका खेल्दछ भने द्वन्द्व, कुतूहलता, उद्देश्य कथाको आत्मा हो किनकि यसैले कथालाई जीवन्त पार्दछ।

उद्देश्य, विषय, शैलीको आधारमा कथाको वर्गीकरण गरिन्छ। कथा घटना प्रधान, समस्या प्रधान, रहस्य प्रधान, मनोविश्लेषण प्रधान, परिवेश प्रधान आदि पनि हुन सक्छन्। यसरी लोककथा, नीतिकथा, दन्त्यकथा, उपदेशकथा, पौराणिककथा, जातककथा, ऐतिहासिककथा, दार्शनिककथा, सामाजिककथा, जासुसीकथा, रहस्यकथा, तिलस्मीकथा, अपराधकथा, यौनकथा, व्यङ्ग्यकथा, प्रेमकथा, प्रणयकथा आदि अनेक विषय जोडेर कथालाई विषयानुसार पनि वर्गीकरण गर्न सकिन्छ।

Y

tkf0{] xfdLnf0{ e]§g vf]hgk|sf] xf] ‡
/rgf, lj1fkg jf k':ts-klqsfsf]nflu
zAbfy{ k|sfzgsf] sfof{no–rfa}xn, u0f]z:yfg
)!–$$(&#%!÷(*$!–$(^!)#
mail: nepal. vk@hotmail.com / nepal120@yahoo.com /
shabdarthaprakashan@gmail. com
web: shabdarthaprakashan.com / nepalipublsher.com

के तपाईंले हाम्रो वेबसाइट हेर्नुभएको छ ?
web : http://nepalipublisher. com/

jĵhoGtL tyf zAbfy{kĵfzgsf k'ts kf0g]k;nx?

!=	txŷd k'ts k;n- 0nfd	–)@&-%@!%)(
@=	0nfd k'ts k;n- 0nfd	–)@&-%@)$@#
#=	ef~hf aŝ P08 :6zg/L- 0nfd	–)@&-%@)(#%
$=	Unfan Phŝzgn O66kĵ0hh- latfdf8, efkf	–)@#-%$@@)@
%=	gkfn aŝ xfp;- latfdf8, efkf	–)@#-%$)(#&
^=	kĵlt k'ts e08f/- latfdf8, efkf	–)@#-%$$^#*
&=	/flhnf aS;- latfdf8, efkf	–)@#-%$@@&&
*=	gzgn aŝ P08 :6zg/L- rGbĵu9L, efkf	–)@#-$%%(&!
(=	kĵlt k'ts k;n- bds, efkf	–)@#-%*)#(!
!)=	>i7 aŝ P08 Goh ;G6/- bds, efkf	–)@#-%*$!@%
!!=	kĵfz aŝ P08 :6zg/L- bds, efkf	–)@#-%*!**$
!@=	kĵtef k'ts k;n, wgs6f	–)@^-%@!#)$
!#=	åf/sf k'ts- w/fg, ;ĝ;/L	–)@%-%@#@&#
!$=	/dz aŝ I8kf- w/fg, ;ĝ;/L	–)@%-%@%)##
!%=	Go dgsfdgf aŝ xfp;- w/fg, ;ĝ;/L	–)@%-%#@^*!
!^=	tfKnhª aŝ ;G6/- 06x/L, ;ĝ;/L	–)@%-%*^*%^
!&=	clDasf aŝ ;G6/- 06x/L, ;ĝ;/L	–)@%-%*$%(@
!*=	afnfhL k'ts e08f/- lj/f6gu/, df/ª	–)@!-%#)^#*
!(=	Zofd k'ts e08f/- lj/f6gu/, df/ª	–)@!-%@^#$%
@)=	dgfh k'ts e08f/- lj/f6gu/, df/ª	–)@!-%#)%%(
@!=	klAns aS; P08 :6zg/L- lj/f6gu/, df/ª	–)@!-%@)!&&
@@=	dgfnL k'ts e08f/- lj/f6gu/, df/ª	–)@!-%@!(@^
@#=	e66/f0 k'ts k;n- lj/f6gu/, df/ª	–)@!-%@$@$#
@$=	ljgfos k'ts k;n- lj/f6gu/, df/ª	–)@!-$&)!^)
@%=	Go :jl:ts k'ts- lj/f6rfs, df/ª	–)@!-%$%@!$
@^=	;~ho k'ts e08f/- /fhlj/fh, ;Kt/L	–(*$@*%)@*)
@&=	Gofkfg aŝ I8l:6Ao6; -s6f/L, pbokŷ	–)#%-$@)*^$
@*=	dĝfn k'ts e08f/- uf03f6, pbokŷ	–)#%-$@)!@%
@(=	Gofkfg k'ts k;n- uf03f6, pbokŷ	–)#%-%$%^!#
#)=	;Ltf gfjn- nfxfg, l;/fxf	–)##-%^))@&
#!=	rfw/L aŝ I8l:6Ao6;- nfxfg, l;/fxf	–)##-%^)$#$
#@=	zfx k'ts k;n- ldrof, l;/fxf	–)##-%%)%##
##=	dhbŷ k'ts ejg- hgskŷ, wglff	–)$!-%@!($#
#$=	jbxL k'ts ejg- hgskŷ, wglff	–)$!-%@#(*@
#%=	>L/fd k'ts k;n- nfnaGbL, ;nfxL	–)$^-%)!%*(
#^=	;Gbĵj tL k'ts k;n- rl/sf6	–(&$$)@(@!*
#&=	sfeĵeuj tL k'ts k;n- l;GwhL	–)$&-%@))%&
#*=	Go k/hĝf :6zg/L- l;GwhL	–)$&-%@))@%
#(=	h= Pg= k'ts k;n- dGynL, /fd5fk	–)$*-%$))!)
$)=	ldlnhhL k'ts tyf :6Zg/L- dGynL, /fd5fk	–)$*-%$))*#
$!=	yfkf aŝ P08 ;Knfo;- rftf/f, l;GwkfNrfs	–)!!-^@)@&#
$@=	1fg uªuf k'ts k;n- agkf, sfeĵ	–)!!-^^#^&%
$#=	ljBf dlGb/- uf/ /ftx6	–)%%-%@)!(^
$$=	l;4fy :6zg/L- jL/u~h, k;f	–)%!-%@%(*%

$%=	leŭ';dfrf/ k'ts sGbĵ- jL/u~h, k;f	–)%!-%@*(!*
$^=	hg/n aŝ P08 :6zg;- jL/u~h, k;f	–)%!-%@^#@#
$&=	u0fz k'ts e08f/- jL/u~h, k;f	–)%!-%@$#^!
$*=	Go khf k'ts k;n- jL/u~h, k;f	–)%!-%@#$%&
$(=	ljBfyL k'ts e08f/- jL/u~h, k;f	–)%!-%@^*(!
%)=	ljBfyL k'ts e08f/- x6f8f, dsjfgkŷ	–)%&-%@$!^)
%!=	Go ;dfrf/ sGbĵ- x6f8f, dsjfgkŷ	–)%&-%@$)%%
%@=	>L ;rgf sGbĵ- x6f8f, dsjfgkŷ	–)%&-%@!&#&
%#=	clkı; xfn;n tyf aŝ :6f/- 6f8L, lrtjg	–)%^-%^@*%$
%$=	kf8n k'ts dxn- 6f8L, lrtjg	–)%^-%^!)%#
%%=	klkf~hnL k'ts k;n- k;f, lrtjg	–)%^-%*@^@$
%^=	df:s k'ts e08f/- gf/fo0fu9, lrtjg	–)%^-%@$&@&
%&=	Go klkf~hnL k'ts k;n- gf/fo0fu9, lrtjg	–)%^-%@#$%@
%*=	clkı; xfn;n- gf/fo0fu9, lrtjg	(*$%)&#^*$
%(=	sfdgf k'ts k;n- gf/fo0fu9, lrtjg	–)%^-%#)@%)
^)=	gf/fo0fL k'ts ;bg- gf/fo0fu9, lrtjg	–)%^-%@!@*)
^!=	xfdĵ k'ts k;n- gf/fo0fu9, lrtjg	–)%^-%@!**$
^@=	lzj k'ts k;n- gf/fo0fu9, lrtjg	–)%^-%@!^$)
^#=	Go lrqjg :6zg/L- e/tkŷ, lrtjg	–)%^-%@%###
^$=	ljBfyL k'ts e08f/- e/tkŷ, lrtjg	–)%^-%@)&&*
^%=	9sfn aS; P08 :6zg/L- e/tkŷ, lrtjg	–)%^-%#)(%$
^^=	;ĝufef aS; P08 :6zg/L- e/tkŷ, lrtjg	–)%^-%#!$&)
^&=	Jof; :6zg/L- bdfnL, tgx'	–)^%-%^)@&&
^*=	Go ljBfyL k'ts e08f/- bdfnL, tgx'	–)^%-%^)%^^
^(=	lqk/f k'ts k;n- wflbª	–)!)-%@)!()
&)=	;/:jtL k'ts e08f/- wflbª	–)!)-%@!)*#
&!=	gd:t k'ts k;n- a66f/ gĵfsf6	–)!)-%^)%$&
&@=	klkf~hnL k'ts k;n- uf/vf	–)^$-$@!!!&
&#=	eı/gf k'ts k;n- a;Lzx/	–)^^-%@)%!)
&$=	hobĺuf :6Zg/L- s'df, kjt	–)^&-$@)@(#
&%=	;/:jtL aS; P08 :6Zg;- s'df, kjt	–)^&-$@))%@
&^=	;uĝ :6zg/L :6f;- DofbL-	–)^(-%@))#%
&&=	cfhg aŝ P08 :6zg;- kfv/f, sf:sL	–)^!-%$!#@!
&*=	kfv/f ;flxTo ;bg- kfv/f, sf:sL	–)^!-%#)%*#
&(=	s~rg k 'ts k;n- kfv/f, sf:sL	–)^!-%@$$^^
*)=	;/:jtL k'ts k;n- kfv/f, sf:sL	–)^!-%$)%)!
*!=	dgsfdgf aŝ P08 :6zg;- kfv/f, sf:sL	–)^!-%#)$$!
*@=	nldL k'ts ;bg- kfv/f, sf:sL	–)^!-%$!!$#
*#=	ljBfyL k'ts k;n- kfv/f, sf:sL	–)^!-%@@)!@
*$=	ljBf dlGb/- kfv/f, sf:sL	–)^!-%#$^&*
*%=	aŝ df6- kfv/f, sf:sL	–)^!-%@&!**
*^=	ji6g kf7zfnf- kfv/f, sf:sL	–)^!-%##)&*
*&=	au/ P8efG; aS;- kfv/f, sf:sL	–)^!-%@!&&!
**=	sf/fgf aŝ P08 :6zg;- kfv/f, sf:sL	–)^!-%#*@$@
*(=	cfzLjfb k'ts k;n- kfv/f, sf:sL	–)^!-%$!!%(
()=	kqklqsf :6zg/L -nfnrGbL- afunª	–)^*-%@)!*$
(!=	dnklt aŝ ;G6/- afunª	–)^*-%@)%%@
(@=	;u/dfyf :6Zg/L - afunª	–)^*-%@)@(@
(#=	hgljZjf; k'ts k;n- afunª	–)^*-%@!!%&
($=	>i7 Goh PhG;L k'ts e08f/- tfg;g, kfNkf	–)&%-%@))^&
(%=	xfdĵ k'ts k;n- tfg;g, kfNkf	–)&%-%@)!()

(^=	gd:t k':ts e08f/–ufklu~h, gjnk/f;L	–)&*–^@)@!@
(&=	nlDagL :68G6 sg/– e/xjf, ?kGbxL	–)&!–%@#%($
(*=	;/n :6zg/L sGb+ e/xjf, ?kGbxL	–)&!–%@!&#$
((=	xfdf| k':ts k;n– e/xjf, ?kGbxL	–)&!–%@^%@(
!))=	cfzLif k':ts e08f/– a6jn, ?kGbxL	–)&!–%$@*^&
!)!=	l;6L aS P08 Goh ;G6/– a6jn, ?kGbxL	–)&!–%$%@#^
!)@=	k|lIff :6zg/L ;G6/– a6jn, ?kGbxL	–)&!–%$!)@)
!)#=	k|eft aS P08 :6zg;– a6jn, ?kGbxL	–)&!–%$$@@$
!)$=	lbJoHofIt k':ts k;n– a6jn, ?kGbxL	–)&!–%$)%*@
!)%=	a'4 Ph'szgn OG6/k|0hh– a6jn, ?kGbxL	–)&!–%$%%(&
!)^=	gkfn aS P08 :6Zg/L– a6jn, ?kGbxL	–)&!–%$%^^)
!)&=	ljzfn k':ts ;bg– a6jn, ?kGbxL	–)&!–%$^%%(
!)*=	Go ;/:jtL k':ts k';n– a6jn, ?kGbxL	–)&!–%$%%#)
!)(=	al8dlnsf :6Zg/L– a6jn, ?kGbxL	–)&!–%$*!%@
!!)=	gjHofIt k':ts tyf :6zg/L– ;lGwvs, c3fvfrL	–)&&–$@)$%&
!!!=	;lgn :6zg/L– th;Lk', bfª	–)*@–%@)!(!
!!@=	uf/L k':ts e08f/– th;Lk', bfª	–)*@–%@!$!)
!!#=	l;:g k':ts e08f/– th;Lk', bfª	–)*@–%@#))^
!!$=	hgtf aS :6n– 3f/fxL, bfª	–)*@–%^)@^(
!!%=	/fjn k':ts k;n– ndxL, bfª, bpv'L	–)*@–%$))*)
!!^=	dfpG6 Pe/i6 aS– gkfnu~h, afs	–)*!–%@@*$^
!!&=	pHHjn :6zg/L :6f;– gkfnu~h, afs	–)*!–%@!(^$
!!*=	df5fkR5 aS P08 :6zg/L– gkfnu~h, afs	–)*!–%@^&$%
!!(=	;u/dfyf aS;– gkfnu~h, afs	(*$(^$$@)&
!@)=	d~h>L OG6/k|0hh– sfxnk' afs	–)*!–%$)#@%
!@!=	;li6 k':ts k;n– ;Vt	–)*#–%@$#*(
!@@=	cNk' :6zg/L :6f;– ;Vt	–)*#–%@!!#&
!@#=	Go k|eft k':ts k;n– ;Vt	–)*#–%@))&%
!@$=	kjt k':ts k;n– ;Vt	–)*#–%@!!^$
!@%=	Hafnf :6zZg/L– ;Vt	–)*#–%@))*!
!@^=	xfdf| k':ts k;n– ;Vt	–)*#–%@)$()
!@&=	rfw/L aS l8kf– wgu9L, snfnL	–)(!–%@!@%)
!@*=	r'jf0 k':ts k;n– wgu9L, snfnL	–)(!–%@#$))
!@(=	rfnfgL k':ts e08f/– wgu9L, snfnL	–)(!–%@$(%*
!#)=	;ud aS P08 :6zg;– wgu9L, snfnL	–)(!–%@!%)(
!#!=	Odh aS P08 :6zg;– wgu9L, snfnL	–)(!–%@^%#(
!#@=	guL 68 ;Knfo; – wgu9L, snfnL	–)(!–%@%#%)
!##=	;he aS P08 :6zg;– wgu9L, snfnL	–)(!–%@#%^@
!#$=	;Ifd aS P08 :6zg;– wgu9L, snfnL	–)(!–%@)&#%
!#%=	hfzL k':ts e08f/– afuahf/ 88nw'f	–)(^–$@)!@^
!#^=	;dhL– afuahf/ 88nw'f	–)(^–$@)!$(
!#&=	af:sf6f k':ts k;n– cQl/of, snfnL	–)(!–%%)%*#
!#*=	bLkHofIt k':ts k;n– cQl/of, snfnL	–)(!–%%)&@)
!#(=	HofIt aS; P08 :6Zgz– 6Lsfk' snfnL	–)(!–%^)*!%
!$)	k|Ls aS; P08 :6Zgz– 6Lsfk' snfnL	–)(!–%^)#!!
!$!=	Go cofn k':ts k;n– el/ufp, jlbof	–)*$–$)#))^
!$@=	;/:jtL k':ts k;n– dxGbgu/ s~rgk'	–)((–%@#*!@
!$#=	bUf k':ts e08f/– dxGbgu/ s~rgk'	–)((–%@!$^*
!$$=	dxfsfnL ;dfrf/ sGb+ dxGbgu/ s~rgk'	– (*$*&@!$*&

!$%=	Go dxf¿b|k':ts e08f/– dxGbgu/ s~rgk'	–)((–%@%#^&
!$^=	ljlkg k':ts k;n– dxGbgu/ s~rgk'	–)((–%@)!$*
!$&=	vlt8 k':ts k;n– dxGbgu/ s~rgk'	–)((–%@)%@&

-pkTosf_

!$*=	ldq k':ts P08 :6zg/L– eQk'	–)!–^^!@@!%
!$(=	ljBfyL ;fdul sGb+ eQk'	–)!–^^!$#%^
!%)=	kf6g aS ;k– kf6g9fsf, nlntk'	–)!–%%%%@%^
!%!=	clwsf/L k':ts k;n– kf6g9fsf, nlntk'	–)!–%%@&*@%
!%@=	kljq aS; P08 :6zg/L– nugvn, nlntk'	–)!–%%#)@$&
!%#=	ogf aS; P08 :6zg/L– dfgejg, nlntk'	– (*%!!#()%(
!%$=	Pstf aS l8l:6Ao6;– yfkfynL, sf7df8f	–)!–$$^)$*@
!%%=	/Tg aS l8l:6Ao6;– afuahf/, sf7df8f	–)!–$@@#)@^
!%^=	lxdfnog aS ;G6/– afuahf/, sf7df8f	–)!–$@$@)*%
!%&=	kf7o ;fdul k;n– 3G6f3/ sf7df8f	–)!–$@$#!%)
!%*=	/Tg k':ts e08f/– ef6flx6L, sf7df8f	–)!–$@$*(^#
!%(=	Pd= s= aS klAn;;– ef6flx6L, sf7df8f	–)!–$@$(*#^
!^)=	gzgn aS ;G6/– ef6flx6L, sf7df8f	–)!–$@@!@^(
!^!=	ho aS l8kf– ef6flx6L, sf7df8f	–)!–$@@!*^#
!^@=	cg'aS; ;Knfo;– ef6flx6L, sf7df8f	–)!–$@^*(&!
!^#=	l/8; Kjf0G6– ef6flx6L, sf7df8f	– (*$!##$)*^
!^$=	cS;kf8 OG6/gzgn– k|bzgLdfu, sf7dff8f	–)!–$@$^)@!
!^%=	df8g aS P08 :6zg/L – k|bzgLdfu, sf7dff8f	–)!–$@@)*$@
!^^=	cS;kf8 :6f/– ngrf/ sf7dff8f	–)!–$$@#&*)
!^&=	gfan aS P08 :6zg/L – ngrf/ sf7dff8f	–)!–$$!$%^*
!^*=	k/jL k|sfzg– /fdzfxky, sf7df8f	–)!–$@@(@##
!^(=	k/jL aS xfp;– /fdzfxky, sf7df8f	–)!–$$#)*@#
!&)=	bLks k':ts e08f/– k'tnL;8s, sf7df8f	–)!–$$@$*(%
!&!=	cfhg k':ts e08f/– gofafgZj/, sf7df8f	–)!–$$(%^##
!&@=	aS jN8– gofafgZj/, sf7df8f	– (*%!!@&@)&
!&#=	clezif aS P08 :6zg/L – dWoafgZj/, sf7df8f	–)!–$$$^@*$
!&$=	cGhfg aS; P08 :6zg;– ljzfngu/ sf7df8f	–)!–$$#&%%)
!&%=	l;Gw'aS; P08 :6zg;– rfalxn, sf7df8f	–)!–$$^#)^(
!&^=	OGb|jtL aS; P08 :6zg;– uf/L3f6, sf7df8f	–)!–$!!$^@@
!&&=	af4 aS P08 :6zg;– af4, sf7df8f	–)!–$(!^%%*
!&*=	ljBf aS P08 :6zg;– af4, sf7df8f	–)!–$(!^^*$
!&(=	klJns aS l8kf– ufua' sf7df8f	–)!–$#%$(&$
!*)=	al4 aS P08 :6zg/L– a;Gw/f, sf7df8f	– (*%!)*%(^&

***

के तपाईंले शब्दार्थका साहित्यिक पुस्तकहरू पढ्नुभएको छ ?

k7gofUo xfdl| sxL k':tsx?

ä zAbsfz ã

!:	zAbfy{gkfnL zAb;fu/ -;L8L;lxt bO{/ªdf_	-j;Gtsdf/ zDdf{gkfnL	!^%)÷-
@:	;ªlIfKt gkfnL zAb;fu/ -;L8L;lxt_	-j;Gtsdf/ zDdf{gkfnL	!!))÷-
#:	;ªlIfKt gkfnL zAb;fu/ -:68]6_ -	-j;Gtsdf/ zDdf{gkfnL	*%)÷-
$:	;fgf]gkfnL zAb;fu/	-j;Gtsdf/ zDdf{gkfnL	%))÷-
%:	zAbfy{;ªux -gkfnL gkfnL_	-ljgosdf/ zdf{gkfn	#&%÷-
^:	gkfnL cªuhL gkfnL zAb;fu/ -;L8L;lxt_	-ljgosdf/ zdf{gkfn	!!))÷-
&:	gkfnL cªuhL gkfnL zAb;fu/ -:68]6_	-ljgosdf/ zdf{gkfn	*))÷-
*:	gkfnL cªuhL zAb;fu/	-ljgosdf/ zdf{gkfn	#&%÷-
(:	zAbfy{;ªux -gkfnL cªuhL_	-ljgosdf/ zdf{gkfn	!*)÷-
!):	cªuhL gkfnL zAb;fu/	-ljgosdf/ zdf{gkfn	#@%÷-
!!:	zAbfy{;ªux -cªuhL gkfnL_-	-ljgosdf/ zdf{gkfn	!*)÷-
!@:	cªuhL cªuhL gkfnL zAb;fu/ -;L8L;lxt_	-ljgosdf/ zdf{gkfn	!!))÷-
!#:	cªuhL cªuhL gkfnL zAb;fu/ -:68]6_ -;L8L;lxt_	-ljgosdf/ zdf{gkfn	&%)÷-
!$:	cªuhL cªuhL gkfnL zAb;fu/ -:sh_	-ljgosdf/ zdf{gkfn	%))÷-
!%:	cªuhL cªuhL gkfnL zAb;fu/ -Onf]6/L_	-ljgosdf/ zdf{gkfn	#))÷-
!^:	sfgUL tyf kzf;sLo zAb;fu/	-ljgosdf/ zdf{gkfn / -8f= ljZjbLk clwsf/L	$^)÷-
!&:	zAbfy{;ªux -sfgUL tyf kzf;sLo_		-$^)÷-sf]lf kmf]f_
!*:	gkfnL cªuhL g]f/L zAb;fu/	-ljgosdf/ zdf{gkfn / -zhf]bnfn l;x	&))÷-
!(:	gkfnL cªuhL ;+st zAb;fu/	-j;Gtsdf/ zDdf{gkfnL / -ljgosdf/ zdf{gkfn	*%)÷-
@):	dfgj clwsf/ zAbsfz	-dfwj /]dL / -shfzsdf/ l;jfsf]L	^))÷-
@!:	gkfnL ul0ft sfz	-dxL]j/k;fb pkfWofo / -ljgosdf/ zdf{gkfn	!%))÷-
@@:	lrlsT;f zAb;fu/ -ljgosdf/ zdf{gkfn, ksfzdl0f bfxfn, 8f=sdn nD;fn, 8f=ljlkg gkfn		%,)))÷-

ä अध्यात्म एवं दर्शन ã

!:	zAbfy{uLtf	-j;Gtsdf/ zDdf{gkfn	!&%÷-
@:	!#% pklgift-;ªux -dh;lxt_	-j;Gtsdf/ zDdf{gkfnL	!!))÷
#:	cWofTd / hLjg	-Hoflt clwsf/L	!&%÷-
$:	uGtJoGt	-ladh	!@%÷-
%:	ç	-ladh	@@%÷-
^:	k~rfdt	-7fs/ zdf{	!&%÷-
&:	si0f sXgf	-lbJokef vgfn	#%)÷-

*:	efujt Ps ljj]rgf	-ufljGb lwld/]jdl0f	@))÷-
(:	;lQm;fwf	-cg' 7fs/ zdf{	&%÷-
!):	1fg-lj1fg	-ufljGbk;fb bfxfn	#%)÷-
!!:	Jojxf/ -Jofjxfl/s bzg _	-Pljgbk;fb Gofkfg]	$))÷-
!@:	ofJotf	-Pljgbk;fb Gofkfg]	#&%÷-
!#:	/fhgLts tyf ;fdflhs kl/jtg,	-Pljgbk;fb Gofkfg]	#))÷-
!$:	ljsf; / k0ffnL	-Pljgbk;fb Gofkfg]	@%)÷-
!%:	hLjg cgelt	-;Ltf/fdk;fb bwfn	@))÷-
!^:	gLt zts -etxl/_	-cg'gf/fo0f 1jfnL	#))÷-
!&:	jbs ;+sltdf gf/L	-nldL df:s]	#%)÷-

ä समालोचना ã

!:	b]sf}f cfofd / kjlQ	-slkn c1ft	!@%÷-
@:	t]f]cfvfsf]cfnf]rgf	-8f= /fdk;fb 1jfnL	!&%÷-
#:	pkGof; ;dfnf]rgf	-8f= /fdk;fb 1jfnL	@&%÷
$:	;flxTo-lg?k0f	-8f= 3gZofd Gofkfgkl/>dL	!^)÷-
%:	;dLIff ;dfx/0f	-8f= 3gZofd Gofkfgkl/>dL	!&%÷-
^:	gkfnL dlxnf ;flxTosf/	-nLnf n06h	&))÷-
&:	gkfnL dlxnf nlvg kjlQ / ofjbfg	-/hgL 9sfn÷uLtf lqkf7L	@&%÷-
*:	ljj]rg	7fs/ zdf{	#))÷-
(:	cleJo~hg	7fs/ zdf{	@%)÷-
!):	kl/bzg	7fs/ zdf{	@))÷-
!!:	cg]s ljwf cg]s bli6	clDasf coh	#))÷-
!@:	;+flGts cfwf/ kfoflus ljZnif0f	hLjg hLjGt	@*)÷-
!#:	sfJo, lgaGw sbsf b]sf}f	-kf= /fhb ;jL	@%)÷-
!$:	;d;fdlos ;dfnf]rgf	-kf= /fhb ;jL	&%)÷-
!%:	cfwlgs gkfnL syfdf cle3ft	-8f= zflGt lu/L	*%)÷-
!^:	ljr/0f lhofnf]sf]	-!$ jl/i6 ;dfnf]rs	$%)÷-
!&:	zAbfy{;fkfg- sljtf ;dfnf]rgf -;+7fs/ zdf{ljgosdf/ zdf{gkfn		$))÷-

ä उपन्यास ã

!:	lrqnjf -eujtLr/0f jdf{cgjfb_	-ljgosdf/ zdf{gkfn	()÷-
@:	dlQm;ªufd -xfj8kmf:6-cgjfb_	-j;Gtsdf/ zDdf{gkfnL	!%%÷-
#:	lg/k/fwsf]xTof -xfj8kmf:6-cgjfb_	-j;Gtsdf/ zDdf{gkfnL	!))÷-
$:	ablnbf]lIflth	-uLtf s]/L	()÷-
%:	gkfnsf]klxnf]sf]kj{	-P; kL cf;f	(%÷-
^:	a4	-P; kL cf;f	@!%÷-
&:	dlQmo4sf]aLpm	-g/]b k/fz/	*%÷-
*:	tLtf]To	-wd{fh kf8ofn	*%÷-
(:	kfªu p8]sf]ofJg	-8f= Clifs]j/fh /]dL	&)÷-
!):	lj:dft	-ufkfn ;~hh	@))÷-
!!:	/x:o	-;Ltf e66/f0f	!@%÷-
!@:	rf}f]L	-ksfzdl0f bfxfn	@@%÷-
!#:	oGq dfgj	-OGb' kGt	!!)÷-
!$:	sNkgf ;+f/	-dlQmgfy zdf{	!%)÷-
!%:	lj;ªut hLjg	-?s' sfsL{	!$)÷-
!^:	cglUgsf	-8f= ljZjbLk clwsf/L	@@%÷-
!&:	;¿lr	-zflGt zdf{	!%)÷-
!*:	bjdf0fsf]lsgf/df	-kbLk gkfn	!@%÷-

!(:	Ps xhf/ jif{	-kbLk gjfn	!^)÷-
@):	5 n3pkGof; -uLtfs]z/L, ufjfn ;~hh, k0o/lZd vltj8f, kbLk gjfn, /fhlj/ b]sf]f, ljgosdf/ zdf{gjfn		!$)÷-
@!:	cdj/sfdf cfdf	-ef/tL ufj}d	&))÷-
@@:	xhf/ ;kgf	-sdf/ sf^n]	!%)÷-
@#:	dfG5]eP/ d/}sf]dfG5]	-ljkh l;hfklt	@%)÷-
@$:	b l:kª ne	-ljgfbsdf/ >]7	@%)÷-
@%:	cfef;	-ljgfbsdf/ >]7	#))÷-
@^:	/ldnfgfgL	-ejgxl/ l;Ubh	!$)÷-
@&:	;'/f;Gb/L	-ejgxl/ l;Ubh	!^)÷-
@*:	/fdbf0	-ejgxl/ l;Ubh	#))÷-
@(:	cfdf0{	-ejgxl/ l;Ubh	@%)÷-
#):	gof af6]	-gf/fo0fsjhfz l;Ubh	@%)÷-
#!:	;ª3if{	-gf/fo0fsjhfz l;Ubh	#%)÷-
#@:	cg/fu	-gf/fo0fsjhfz l;Ubh	#%)÷-
##:	5fof	-e/t ;jbL	$))÷-
#$:	/fk	-rGbdl0f kf8h	#@%÷-
#%:	r8fnf	-ufljGb l3ld/] jbdl0f	$))÷-
#^:	pNnf;	-OGb' kGt	#%)÷-
#&:	ksf/fGt/	-6Lsfk;fb vltj8f	@%)÷-
#*:	Old Man In The Mirror	-Anthal Nepal	@@%÷-

ä कथा-लघुकथासङ्ग्रह ã

!:	Pp6L csL{nfp/f	-sGxfof gf;ggL	!@%÷-
@:	kfr syf	-/fhlj/ b]sf]f	*)÷-
#:	cgGt ofqf	-;'/g pkjtL	!))÷-
$:	dTobt'	-hoGtL zdf{	!))÷
%:	lhpbf] cfTdf	-wd{fh kf8ofn	!%)÷-
^:	njdªx?	-nfjGbaxfb'/ rGb	@))÷-
&:	wdf{w	-k0o/lZd vltj8f	!%)÷-
*:	sd/} efph"	-si0f ahuf0f{	!&%÷-
(:	Joyfx?sf] syf	-xl/ yfkf	@))÷-
!):	/ftf]8fo/L	-;Ltf/fd gjfn	@@%÷-
!!:	cfsfz dfyg	-8f lJZjbLk clwsf/L	@))÷-
!@:	kl/ldt	-xl/ yfkf	@))÷-
!#:	k/b}zsf]Joyf	-xl/ yfkf	@@%÷-
!$:	aQLdlg cllof/f]	-zf©tf >]7	#))÷-
!%:	b]fgsf]cf]'L	-hgs jfUn]	#@%÷-
!^:	lgbfpg g;s}sf /ftx?	-ufjfn cZs	@^)÷-
!&:	lal6z cf]b/	-/fdxl/ kf8ofn	@%)÷-
!*:	eljiojf0fL	-/fddl0f kf}/]h	#%^÷-
!(:	c5]tf	-6ªsaxfb'/ cfn]	#%)÷-
@):	3fd	-zlfdf dfgGw/	@@%÷-
@!:	zxLbx?sf]lj/fj kq	-ljZjgfy vgfn	#))÷-
@@:	syfjfl6sf -^& gf/Lsf ^& syf_	-;+ljgosdf/ zdf{gjfn	%%)÷-

ä निबन्ध-प्रबन्ध-नियात्रा-संस्मरण-वृत्तान्त ã

!:	aXdro{ofj;edsf]j}lflgs pkfo	-tLy{fh kf8h	!%)÷-
@:	hLjgsf]cfvL‰ofn	-gf/fo0fk;fb 9ªufgf	*%÷-

#:	dw]L cfGbf]hgsf @! lbg	-dw';bg kf08]	!))÷-
$:	jfljofsf]g/d08 lzsf/L	-dw';bg kf08]	*)÷-
%:	kTy/ kufNb}	-ufjfn ;~hh	!%)÷-
^:	wdlzvfsf]nodf ;Nnfsf];';jhL	-/dz ljsn	@%)÷-
&:	Infinity	-ejz vgfn	!&%÷-
*:	;df6sf];Ldfleq / aflx/ efgeQm	-kf /fhgb ;jbL	!^)÷-
(:	d]f]df6f]u	-xl/ yfkf	@@%÷-
!):	;do ;dosf s/f	-hubLz nfld5fg]	@%)÷-
!!:	nosf]vfhLdf	-/hgL 9sfn	@))÷-
!@:	;To;mfk	-dfxg rfkfuf0f{	@%)÷-
!#:	%ofDnL afv lsf]kf7f]	-8f lzj uf}d	$))÷-
!$:	;f9]-xf:oJoªUo_	-;jL jfUn]	@%)÷-
!%:	5pm g 6'kf]	-ksfzk;fb pkfWofo	!%)÷-
!^:	;bzg	-sdn l/hfn	$))÷-
!&:	cd/Tjsf] ;Demgf	-kf lzjukn l/;fn	%))÷-
!*:	gf6aGbL	-;/:jtL lu/L	%))÷-
!(:	>Lhªu zfxsf]hLjg ofqf	-;/:jtL lu/L	@%)÷-
@):	k]0ff ;f} ebsdf/L 3n]	-;/:jtL lu/L	#))÷-
@!:	kl/ro M j;Gtsdf/ zDdf{gjfn	-ag"nfld5fg]	@)÷-
@@:	kftfnsf df©5]?	-lagfb v8sf	%))÷-
@#:	bz / ljbz	-ljgfb gjfn	#&%÷-
@$:	clek]0ff -Motivation_	-czf]s e/	#))÷-
@%:	aªnª aªnª	-k0o sfsL{	@%)÷-
@^:	dfyfkRrL	-ljgosdf/ zdf{gjfn	!%)÷-
@&:	kg/fjlQ	-ljgosdf/ zdf{gjfn	!&%÷-
@*:	k/fjtg	-ljgosdf/ zdf{gjfn	@))÷-
@(:	vfh	-ljgosdf/ zdf{gjfn	@@%÷-

ä कविता-काव्य-महाकाव्य ã

!:	tLtfdL7f s/f- j;Gtsdf/ zDdf{gjfnl, cRot/d0f clwsf/L, ejgxl/ l;Ubh, rGbk;fb Gofkfg] ksfzdl0f bxfn, b]L gjfn, 7fs/ zdf{/fdk;fb kGt, pdf ld> , nldLsdf/ sf]/fnf, ufljLsi0f zdf{		!!!÷-
@:	gltsf s/f- j;Gtsdf/ zDdf{gjfnl, lzjufjfn l/;fn, lji0f'keft, vugb vfj;f3/] P;kLlcf;fl, czf]ssdf/ nfld5fg] dfwj l3ld/] afnsi0f e66/f0{ u0f/fh sf^n] ufjGbk;fb l3ld/] dsGbk;fb zdf{		!##÷-
#:	gltljrf/- j;Gtsdf/ zDdf{gjfnl, 7fs/ zdf{ nldLsdf/ sf]/fnf, ufljLsi0f zdf{ vugb vfj;f3/] ag"nfld5fg] 8f cfjljL/ l;+ a:gt, g/gb k/fz/ ;GbLk;fu/ gjfn, 8f 6Lsf/fd -ljZjljj/L_ clwsf/L, ljgosdf/ zdf{gjfn		!##÷-
$:	?jf0oft -pd/vofdsf]sfJo_ -cgjfb_	-j;Gtsdf/ zDdf{gjfnl	&%÷-
%:	ls/ftfhfJo -ef/ljsf]dxfsfJo_ -cgjfb_	-j;Gtsdf/ zDdf{gjfnl	!%)÷-
^:	oftgf -uBdxfsfJo_	-OGb' kGt	!%)÷-
&:	j;GtfgGb -rDk"sfJo_	-7fs/ zdf{	!))÷-
*:	zAbgfb -sljtf;ªux_	-7fs/ zdf{	!%!÷-
(	clegjg -sfJo_	-7fs/ zdf{	!%)÷-
!):	glltkB	-7fs/ zdf{	@%)÷-
!!:	cf}mh -sljtf;ªux_	-obgfy j;Gtkf]	^)÷-

!@: ah\$ gDa/ kfr -sljtf;ªux_	-ksfz rfkufO+	!%)÷-
!#: lrGtg;usf]ofqf -sljtf;ªux_	-;Ltf e66/fO{	!@%÷-
!\$: c>w/f -sljtf;ªux_	-r8fdl0f cfrfo{	!))÷-
!%: cfdf -sljtf;ªux_	-r8fdl0f cfrfo{	!%)÷-
!^: k1frlf' -dxfsfJo_	-g/]zb k/fz/	!%)÷-
!&: khftGq}khftGq -JoªUo sljtf;ªux_	-h4axfb/ s];L	!))÷-
!*: j;Gt -sfJo_	-/fh]Gb| b]sf]6f	&%÷-
!(: :jg -sljtf;ªux_	-/fh]Gb| b]sf]6f	!))÷-
@): Ps c~hhL dg -uhn;ªux_	-sdnf l/;fnlHofn}t	!@%÷-
@!: tflÎjs ;Hhg ;j{f/f /0fgLlt -sljtf;ªux_	-clgn uf}rg	!&%÷-
@@: dGyg -sljtf;ªux_	-clgn uf}rg	@))÷-
@#: cf]rGbdf -sljtf;ªux_	-dl0f/fh l;*+	@)!÷-
@\$: dLof]-uhn;ªux_	-xl/ yfkf	@@%÷-
@%: l;hgfgGb -sfJo_	-ag"nfld5fg]	!@%÷-
@^: cg:dlt -sfJo_	-ag"nfld5fg]	!))÷-
@&: d tÎj -sfJo_	-ag"nfld5fg]	!))÷-
@*: d]L ;lugL -sfJo_	-ag"nfld5fg]	!%)÷-
@(: cfux -sfJo_	-ag"nfld5fg]	!@%÷-
#): ;Gb/Lsf];jfO{+;jfO{	-gf/fo0f gk|fn	^%÷-
#!: chn uhn -uhn;ªux_	-gf/fo0f gk|fn	!))÷-
#@: dQms d~h/L -dQms;ªux_	-gf/fo0f gk|fn	!))÷-
##: uhn d08L -uhn;ªux_	-gf/fo0f gk|fn	!))÷-
#\$: dQms ;l/tf -dQms;ªux_	-gf/fo0f gk|fn	!))÷-
#%: e0rfnf]sf];jfO{-;jfO{	-gf/fo0f gk|fn	!))÷-
#^: kjf;Lsf]gf;f]-uhn;ªux_	-\$) uhnsf/	!))÷-
#&: af6f]vf]lb}af6f]df -sljtf;ªux_	-xl/dfof e6]jfn	!&%÷-
#*: ;/sf/kfl/sf]ufp -sljtf;ªux_	-si0f s66]h	!%)÷-
#(: kf]f]sif{-dxfsfJo_	-nIdLsdf/ sf]O/fnf	@%)÷-
\$): :dltklk -sljtf;ªux_	-nIdLsdf/ sf]O/fnf	!%)÷-
\$!: tf;sGbdf dxfslj b]sf]6f	-k?ff]Qd l;Ubh	!%)÷-
\$@: cdtf~hnL -dQms;ªux_	-ltn:dL kef;	@))÷-
\$#: dQmsf~hnL -dQms;ªux_	-ltn:dL kef;	@%)÷-
\$\$: ltnf~hnL -dQms;ªux_	-ltn:dL kef;	@^)÷-
\$%: dlGb/ / dfcf]	-/fdsdf/ kl08t	@))÷-
\$^: ;lQm ;ªux	-/fdk;fb 1jfnL	!@%÷-
\$&: bf}efgdf pleP/	-lqef]grGb jfUn]	@*)÷-
\$*: cGtd{sf ;';fhL	-/fhUb kf\$]h	!%)÷-
\$(: sf]zLsf p8fg -sljtf;ªux_	-8f lj b/ rfln;]	#%)÷-
%): lhnl6gdf kmlh -uhn;ªux_	-bufk{;fb Ujfn6f/]	@@%÷-
%!: af6f]xl]/xg]af6fx?	-8f lzj uf}td	@%)÷-
%@: j;Gw/f -dxfsfJo_	-vufb vf];f3/]	#@%÷-
%#: ultuGw -lxGbL ult;ªux_	-ufkn cZs	!%)÷-
%\$: lqjUfL	-hgs jfUn]	#))÷-
%%: cfdfsf]lrgf]-sfJo_	-hgs jfUn]	\$))÷-
%^: guno Xju':jf -g]f/L ult_	-hgs jfUn]	!@%÷-
%& e}of s]jf*L -lxGbL ult_	-hgs jfUn]	!@%÷-
%*: crgf -zf}ssfJo_	-eujtL cof{n	!%)÷-
%(: 6';fPsf]uug -xf0s"	-cfljisf/ ef/tL	#))÷-

^): kj{ssf ltofnLx?	-dxfb] clwsf/L	!%)÷-
^!: cgU'hg	-pQdsi0f dhu}f	@%)÷-
^@: rfxgfsf rf]6fx?	-;fg' sf]jb	!%)÷-
^#: 5Gbsf ;o yuf	-lqnf]rg cfrfo{	#%)÷-
^\$: kltljDa	-@@ nj]ssf ;ªsng	@))÷-
^%: nf]ssbjv kf/nf]ss;Dd -sljtf;ªux_	-ljgosdf/ zdf{gk|fn	%)÷-
^^: dToafjv -sljtf;ªux_	-ljgosdf/ zdf{gk|fn	@%)÷-
^&: dfu}Lk -sljtf;ªux_	-ljgosdf/ zdf{gk|fn	@%)÷-
^*: kf]f~hnL -dQms;ªux_	-ljgosdf/ zdf{gk|fn	@%)÷-

ä नाटक ã

!: kafjv rGbf]po ->Lsi0f ld>sf]gf6s_ -cg':_ -j;Gtsdf/ zDdf{'gk|fnl	^%÷-	
@: ef;sf ;du gf6oslt -ef;sf !\$ gf6s_ -cg':_ -j;Gtsdf/ zDdf{'gk|fnl	*))÷-	
#: /fhzjv/sf ;du gf6oslt -/fhzjv/sf # gf6s_ -cg':_ -j;Gtsdf/ zDdf{'gk|fnl	@%)÷-	
\$: jL/ªugf es6L / zxLb wDafk]m]f -gf6s_	-P;kL cf;f	@))÷-

ä भाषा ã

!: Perfect English -/]k8\$;_	-uf\$hk;fb zdf{	@*)÷-
@: Learn Nepali yourself, know Nepal yourself -ksfzdl0f bxfn		#%)÷-
#: Professional English Grammar-	-jfdb] kf\$]h	#%)÷-

ä नेपाली बाल-साहित्य ã

!: tLgtf/f -afnsyf_	-j;Gtsdf/ zDdf{gk|fnl	#%÷-
@: pbf/tfsf]k/fsfi7f -afnsyf_	-j;Gtsdf/ zDdf{gk|fnl	\$)÷-
#: /df0nf]zlgjf/ -afnsyf_	-efef zdf{	\$)÷-
\$: tLg dV{;fyLx? -afnsyf_	-cfef zdf{	#%÷-
%: ;fgLsf]axfb/L -afnsyf_	-cfef zdf{	\$)÷-
^: d]f]kof/f]v]]-afnpkGof;_	-ljZj/fh kf08]	%)÷-
&: l;*+ / nfdv66]-afnsyf_	-ljZj/fh kf08]	#%÷-
*: bz}sf]blIf0ff -afnpkGof;_	-uªuf kf\$]h	\$)÷-
(: sfun]lsg sf sf eG5 -afnsyf_	-uªuf kf\$]h	#%÷--
!): uhfasf]kfh -afnsyf_	-uªuf kf\$]h	^)÷--
!!: afnult -afnult_	-h4axfb/ s];L	^)÷-
!@: lemlnldln tf/f -afnult_	-;/g pk]tL	@%÷-
!#: k5'tf]-afnsyf_	-;/g pk]tL	@%÷-
!\$: cfsfz]k/L -afnsyf_	-;/g pk]tL	#%÷-
!%: cfdf / 5f]f -afnsyf_	-pldf{n nfld5fg]	#%÷-
!^: 5s5s]lg? -afnsyf_	-pldf{n nfld5fg]	\$)÷-
!&: bz dxfdV{-afnsyf_	-lx/0osdf/L kf7s	#%÷-
!*: /fdsyf -kf]fl0fssyf_	-lx/0osdf/L kf7s	\$)÷-
!(: l;Gs\$sf];kmntf -afnpkGof;_	-zdLn v8sfbfxfnl	&)÷-
@): ;fg]aGof];Gtaxfb/ -afnsyf_	-zdLn v8sfbfxfnl	&)÷-
@!: ;O]]/ ebkm66]-afnsyf_	-zdLn v8sfbfxfnl	&)÷-
@@: pHofnf]af6f]lzIffsf]-afnsyf_	-zdLn v8sfbfxfnl	&)÷-
@#: ;fgL -afnpkGof;_	-zdLn v8sfbfxfnl	&)÷-
@\$: ;ö{xfdf];fyL -afnsljtf_	-zdLn v8sfbfxfnl	%%÷-
@%: bLIffsf]ktnL -afnsyf_	-zdLn v8sfbfxfnl	&)÷-
@^: ktnLsf]lax]-afnsyf_	-dw';bgk;fb l3ld/]	#%÷-
@&: l;p/f]-afnsyf_	-8f ljZjbLk clwsf/L	#%÷-
@*: tanfsf]jbgf -afnsyf_	-8f ljZjbLk clwsf/L	\$)÷-

@(: afb/sf]lrGtf -afnsyf_	-uf]jGb lwld/]bdl0f	!%)÷-
#): :ofnsf]ldqtf -afnsyf_	-uf]jGb lwld/]bdl0f	!%)÷-
#!: b0{6fps];k{-afnsyf_	-uf]jGb l3ld/]bdl0f	$)÷-
#@: b0{v66]la/fnf]-afnsyf_	-nlntfbf]L	$)÷-
##: dV{l;x -afnsyf_	-/]zf l3ld/]	$)÷-
#$: s}L dxfk¿if -kf}fl0fssyf_	-/~h>L k/fhhL	$)÷-
#%: afndxfef/t -kf}fl0fssyf_	-/~h>L k/fhhL	!^)÷-
#^: ;Gb/ / ;/Lsf]ljjfx -afnsyf_	-kf/;dl0f bfxfn	$)÷-
#&: hf]vdk0f{kxf8L ofqf -cgjfb-ofqf;:d/0f_	-cflzif kf08]	^)÷-
#*: wtL{usf]s/f -afnsljtf_	-;k;Ggf e66/fO{	%)÷-
#(: kfhsf ;fyL xfdL -afnsyf_	-;Ltf e66/fO{	&%÷-
$): ls;fg / eujfg -afnsyf_	-ljgosdf/ zdf{g]fn	#%÷-
$!: 3/ -gLtsyf_	-ljgosdf/ zdf{g]fn	$)÷-
$@: afn ;fxft -afnuLt_	-OGbsdf/ >]7	*)÷-
$#: /fdf]afgL -afnuLt_	-/fdljqmd yfkf	!))÷-
$$: Oofh'v/fof]-afnsyf_	-PnaL rflDnª	!))÷-
$%: sy}syf -afnsyf_	-uf]sh v8sf	&%÷-
$^: ;'}hL -afnuLt_	-uf]sh v8sf	&%÷-
$&: nfnfafnf -afnsljtf_	-uf]sh v8sf	&%÷-
$*: cgf]f]t/sf/L -afnsyf_	-b]sL s];L	&%÷-
$(: /ªusf]sxfgL -afnsfJo_	-OGb'kGt	!))÷-
%): sldnfsf]tftL -afnsljtf_	-OGb'kGt	!))÷-
%!: gof ;fyL -afnsyf_	-;lfdf dfgGw/	$)÷-
%@: 3'g hfp emfkf -lrqsyf_	-/lZd l/dfn	!%)÷-
%#: jftfj/0f -lrqsyf_	-/lZd l/dfn	!%)÷-

ä अङ्ग्रेजी भाषाका बाल-साहित्य ã

!: Regret (story)	–Suren Upreti	^)÷-
@: Angel (story)	–Suren Upreti	^)÷-
#: Bright Qmars (song)	–Suren Upreti	^)÷-
$: 15 Qmories (story)	–Jyoti Adhikari	&)÷-
%: Alan, The little Kangaroo (story)	–Jyoti Adhikari	&%÷-
^: Country's Pride (story)	–Bhabha Sharma	&)÷-
&: Grand Mother (story)	–Muktinath Sharma	&)÷-
*: Fables in English	–Narayan Nepal	!@%÷-
(: Everything Has an Origin (Mahavarata Series)	–Prakashmani Dahal	^)÷-
!): Growth Follows the Origin (Mahavarata Series)	–Prakashmani Dahal	^)÷-
!!: Greed, Envy and Ignorance (Mahavarata Series)	–Prakashmani Dahal	^)÷-
!@: Life After the Beginning (Mahavarata Series)	–Prakashmani Dahal	^)÷-
!#: An Ego When Relapsed (Mahavarata Series)	–Prakashmani Dahal	^)÷-
!$: Once When DeraieLd (Mahavarata Series)	–Prakashmani Dahal	^)÷-
!%: The Ultimate Truth (Mahavarata Series)	–Prakashmani Dahal	^)÷-
!^: Lagecy The Hunt (Novel)	–Shreevatshanka Dhakal	!@%÷
!&: The Magic Spoon (story)	–Indu Pant	!%)÷
!*: Mzzako Katha (story)	–Gokul Khadka	!%)÷

ä क्याम्पसस्तरीय ã

!: !! sf]cy{f:q	-uf}s0f{dNn	!&%÷-
@: !@ sf]cy{f:q	-xl/bf; ;fksf}f÷cf]sf/ kf}8]n	!^)÷-
#: Elements of Economics (XII)	-tf/f e';fn÷ozf]/f k;f0{/fhg kfh'	#))÷-

$: Jofj;flos cy{f:q (B . B . S, BBA)	-uf}s0f{dNn	@))÷-
%: Business Economics (B . B . S, B . Com)	-uf}s0f{dNn	$))÷-
^: Business Statistics (B . B . S . , B . Com, B . B . A, BIM) -dgfh clwsf/L÷dxfk;fb >]7÷kf]/fh vgfn, z/brGb sf^n]		%%)÷-
&: Fundamentals of Business Statistics (B . B . A . , B . C . I . S, B . C . A, B . I) -8f: k¿iff]d l;x÷dxfk;fb >]7÷bLks/fh kf}8]n		#@%÷-
*: Differential Calculas (BA . B . Sc . , B . Ed)	-8f: df]0db xdb/ /xdfg	@))÷-
(: Integral Calculas (BA . , B . Sc . , B . Ed)	-8f: df]0db xdb/ /xdfg	@))÷-
!): kf/Ddes ul0ft lzIf0f -cf0P8:, !!_	-8f: df]0db xdb/ /xdfg	!&%÷-
!!: ul0ft lzIf0f -aLP8:_	-8f: df]0db xdb/ /xdfg	!&%÷-
!@: dxfslj b]sf]f s}L cfofd -aLP:_	-k0ff{;fb clwsf/L	!&%÷-
!#: g]fnL gf6ssf]clloog -aLP:_	-k0ff{;fb clwsf/L	(%÷-
!$: ;fwf/0f g]fnL -aLP8:_ 8f: 3gZofd Gof}kfg÷wgklt sf}/fnf÷dlQmgfy 9sfn		@#%÷-
!%: g]fnL nf} ;flxTo kjlQ / cGjo0f -Pd:P g]fnL_ - slkn c1ft		@))÷-
!^: clgjfo{g]fnL -aLP_ - 8f: 3gZofd Gof}kfg÷wgklt sf}/fnf÷dlQmgfy 9sfn_		@#%÷-
!&: ;:st ;flxTosf]?k/]vf -aLP÷Pd:P_	-kf: uf]Lsi0f zdf{	@&%÷-
!*: efiff-lj1fg -aLP÷Pd:P_ -8f: 3gZofd Gof}kfg÷wgklt sf}/fnf÷dlQmgfy 9sfn_		@&%÷-
!(: kfof]us efiff-lj1fg -aLP8: 3rd_	-wgklt sf}/fnf	#!)÷-
@): ;flxTo zf:q tyf g]fnL ;dfnf]rgf -aLP8: 3rd_	-wgklt sf}/fnf	#@%÷-

ä स्कुल-बोर्डिङस्तरीय ã

!: All in One (Leminated)	-efef zdf{	!))÷-
@: All in One (Hard Cover)	-efef zdf{	!#)÷-
#: All in One (Full Leminated, Hard Cover)	-efef zdf{	@@%÷-
$: My Word Book-Eng-Nep	-uf}shk;fb zdf{	^)÷-
%: Best word Book-Eng-Nep	-uf}shk;fb zdf{	!#%÷-
^: English Practice Book -8	-afnsi0f 9sfn	!@%÷-
&: English Practice Book -9	-afnsi0f 9sfn	!%)÷-
*: SLC English Practice Book	-afnsi0f 9sfn	!^)÷-
(: SLC math P Book - (Eng+Nep)	-8f: df]xdb/ /xdfg÷df]dfy tf/ cfnfd	!%)÷-
!): New English Grammar-Nep-Eng (Junior)	-uf}shk;fb zdf{	!#%÷-
!!: New English Grammar-Nep-Eng (Higher)	-uf}shk;fb zdf{	@^)÷-
!@: Recent English Grammar- Eng (Junior)	-uf}shk;fb zdf{	!@%÷-
!#: Recent English Grammar- Eng (Higher)	-uf}shk;fb zdf{	@@%÷-
!$: ;lrq j0f{dfnf	-6L, Pg: u¿ ª	&%÷-
!%: ;Dk0f{j0f{dfnf	-cfef zdf{	%)÷-
!^: cfwlgs g]fnL lgaGw	-j;Gtsdf/ zdf{g]fnL	^)÷-
!&: ;lhnf]g]fnL lgaGw	-uf}shk;fb zdf{	&%÷-
!*: /l;nf]g]fnL lgaGw	-uf}shk;fb zdf{	!!)÷-

ä अन्य ã

!: ;Lk l;sf}-;Lkdhs k:ts_	-uf}shk;fb zdf{	!))÷-
@: cf^gf]pkrf/ cfk}-:jf:Yo_	-/fhf]b >]7	$))÷-
#: Social Change In Rural Nepal	-Ebindra Prasad Neupane	#))÷-
$: nfs 6]nkf]g 8fo/L -;fydf k:ts k;nx?_		%)÷-
%: ;flxTo jif{k:ts @)&! -k:ts kl/ro-sf]_	-;flxTo ;]4g s]b	$))÷-
^: ;flxTo jif{k:ts @)&@÷)&# -k:ts kl/ro-sf]_	-;flxTo ;]4g s]b	^%)÷-
&: ;flxTo jif{k:ts @)&$ -k:ts kl/ro-sf]_	-;flxTo ;]4g s]b	&))÷-
*: ;flxTo jif{k:ts @)&% -k:ts kl/ro-sf]_	-;flxTo ;]4g s]b	*%)÷-
(: axefifL pvfg-6Ssf ;ªux	-@# nf}s	$@%÷-
!): lzIfs ;f/ly -kflj tyf lgdflj lzIfs ;f]kfg_	-ksfzdl0f bfxfn	^&%÷-

***

पत्रकार आचारसंहिता, २०७३
(पहिलो संशोधन २०७६) को पालन गरौं ।
बिभत्स दृश्य र तस्वीर प्रकाशन/प्रसारण नगरौं ।

पत्रकार तथा सञ्चारमाध्यमले समाजमा हिंसा, निरासा, घृणा, सन्त्रास र उत्तेजना फैलाउने किसिमका समाचार, श्रव्यदृश्य सामग्री प्रकाशन/प्रसारण गर्नु हुँदैन ।

पत्रकार तथा सञ्चारमाध्यमले हत्या, आत्महत्या, बलत्कार, दुर्घटना जस्ता कारणबाट सिर्जित नग्न, क्षतविक्षत र बिभत्स दृश्य एवं तस्वीरहरू सम्प्रेषण गर्नु हुँदैन ।

नेपाल सरकार
सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय
सूचना तथा प्रसारण विभाग
सञ्चारग्राम, काठमाडौं